

Informe final

L'abordatge de la dinamització de la Pista Negra i altres espais públics esportius des de la perspectiva de gènere

Octubre
del 2019

AUTORIA:

COORDINACIÓ:

Districte de
Ciutat Vella

Ajuntament de
Barcelona

ÍNDEX

1.	INTRODUCCIÓ	1
2.	FUNDAMENTACIÓ TEÒRICA.....	3
2.1.	Espais públics	3
2.2.	Joves i espai públic	9
2.3.	Noies i espais públics esportius	11
3.	OBJECTIUS	14
3.1.	Objectiu general.....	14
3.2.	Objectius específics	14
4.	METODOLOGIA I SEGUIMENT	15
4.1.	Introducció	15
4.2.	Desenvolupament de la metodologia	17
4.3.	Observació	19
4.4.	Entrevistes semiestructurades individuals a joves.	24
4.5.	Entrevistes semiestructurades grupals i grup focal.	25
4.6.	Entrevistes semiestructurades individuals a referents.	26
4.7.	Reunions de coordinació i seguiment.	27
4.8.	Anàlisi de dades.	29
5.	RESULTATS	31
5.2.	RESULTATS I FASE.....	31
5.3.	RESULTATS II FASE	45
6.	ANÀLISI DE RESULTATS	75
7.	CONCLUSIONS GENERALS	83
8.	PROPOSTES I RECOMANACIONS	85
9.	ACRÒNIMS	90
10.	BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA	91
11.	ANNEXOS	93

1. INTRODUCCIÓ

“L’espai públic es concep com un espai urbà d’ús col·lectiu que es converteix, per l’ús quotidià dels seus usuaris i usuàries, en lloc de trobada, d’intercanvi, de comunicació social i de desafiament (entre altres, el desafiament dels mandats i rols de gènere tradicionalment assignats a homes i a dones). Per tant, la diversitat d’usos i funcions que aquests espais permetin realitzar pot ser considerat l’indicador central de la qualitat dels llocs públics [...]. Les transformacions urbanes que donen lloc a espais públics de qualitat contribueixen a millorar la qualitat de vida de les persones residents, i, finalment, aquestes transformacions ajuden a fomentar els sentiments de lloc i pertinença.” (Cucurella i Grifé, Ariadna, Doc. Anàl. Geogr. 49, 2007)

“En cuanto a los usos y disfrutes de espacio público, *‘algunas geógrafas feministas han apuntado que el espacio de la ciudad se ha generizado de forma que excluye a las mujeres del espacio público, o las incluye solo en unos roles altamente planificados y delimitados’* (Ruddick, 1996: 135). Por lo tanto, no es lo mismo ser una chica que un chico en el espacio público. La movilidad espacial de los chicos está menos controlada que la de las chicas (Thomas, 2005), ya que su género marca los roles y disciplina sus cuerpos para que las chicas se comporten de forma ‘apropiada’ en el espacio público. Los cuerpos de las mujeres en las calles son sexualizados por la mirada masculina en el espacio público, hecho que tiene importantes consecuencias en la forma en cómo viven las ciudades (Hyams, 2003). La cuestión del miedo también es un factor fundamental que marca una importante desigualdad de género en el acceso a las ciudades (Valentine 1992; Ruddick 1996; Koskela 1997; Pain 2001). El miedo que las mujeres¹ sienten en el espacio público es producto de una violencia sistemática estructural (Pain, 2001) que sirve como recordatorio de su vulnerabilidad (Koskela, 1997). Esto conlleva que el uso que las chicas hagan de los espacios públicos variarán también según la percepción del miedo, marcado por el género, y condiciona la experiencia de la ciudad y la libertad de movimientos (Pain, 2001). Así, las chicas experimentan unas restricciones concretas a causa del género en el que se inscriben, haciendo que los significados que dan a los espacios puedan ser distintos a los de los chicos y los usen de una forma determinada y para actividades que encajan con el hecho de ser chicas jóvenes. Aunque hay que tener en cuenta que las prácticas de género se articulan y refuerzan con otros ejes de desigualdad (Erkhamp, 2008), como muestran estudios que relacionan el género con la clase (Gough y Franch, 2005; Evans, 2006; Hyams, 2003; Koning, 2009), la etnia (Erkhamp, 2008) y evidentemente la edad.” (“¿La calle es mía?, Poder, miedo y estrategias de empoderamiento de mujeres jóvenes en un espacio público hostil”. Maria Rodó-de-Zárate Jordi Estivill i Castany, Junio de 2016. Ed. Emakunde).

¹ I persones amb expressions de gènere diverses i no normatives. (Nota de les autores de l’informe)

Adonar-se de les restriccions a què es veuen sotmeses les noies als espais on realitzem la intervenció, així com detectar i ampliar les estratègies de resistència que les noies joves despleguen més enllà d'aquests impediments, són objectius d'aquest projecte, que té la finalitat de conèixer les pràctiques d'ús i potenciar la participació, la integració i apoderament de les veïnes joves del Raval en els espais públics estudiats.

El projecte d'acompanyament en l'abordatge de la dinamització de la Pista Negra i altres espais públics des de la perspectiva de gènere neix de les dificultats observades en aquests dos últims anys quant a l'accés i ús dels espais per part de les noies joves del barri i quant als obstacles pel que fa al sentiment de pertinença i de fer seu aquests espais.

Aquest acompanyament dins de la dinamització de la Pista Negra i d'altres espais públics en la detecció de les necessitats de les noies potencialment usuàries d'aquest espai esportiu, així com en la detecció de les dificultats i de les oportunitats que tenen pel seu ús i gaudi, possibilitarà, d'una banda, conèixer la realitat que afronten les noies joves en aquests espais i, de l'altra, les significacions que els atorguen. Tot això permetrà tenir una fotografia, des d'una mirada de gènere, de les dinàmiques relacionals que es desenvolupen en aquests espais comunitaris.

Aquesta anàlisi possibilitarà engegar els mecanismes necessaris per a l'abordatge de les situacions de desigualtat que possibilitin que les noies joves del Raval puguin apropiar-se de l'espai per poder fer-ne ús i gaudir-ne de manera efectiva.

2. FONAMENTACIÓ TEÒRICA

2.1. Espais públics

Encara que en algunes ocasions és complex diferenciar entre l'espai públic i l'espai privat en funció, entre d'altres elements, de la seva gestió o el seu ús (puntual, temporal o permanent), per a la contextualització del nostre estudi entenem l'**espai públic** com l'entorn obert on qualsevol persona té dret a ser i circular lliurement (places, carrers, parcs...), a més dels equipaments i locals de titularitat pública (biblioteques, centres cívics i, sobretot, en el nostre cas, espais adreçats a desenvolupar la **pràctica esportiva**). Tots aquests es caracteritzen perquè constitueixen **espais essencials de trobada, intercanvi i convivència** en la vida social de la ciutadania. I és, entre d'altres, el seu accés i lliure circulació el que els diferencia dels espais privats. (Prado, Pineda i Zbairi, 2018)

En l'àmbit llatinoamericà s'han desenvolupat diversos estudis sobre els espais públics i privats, un dels quals —Indicadores urbanos de género. Instrumentos para la gobernabilidad urbana (Rainero i Rodigou, 2001)— conceptualitza i classifica diverses **dimensions de l'espai públic** com ara la **física** (accessibilitat, infraestructura, higiene i estètica), **social** (qui fa ús de l'espai, com fan ús i amb qui, i també els obstacles per a la seva utilització), **cultural** (opinions al voltant de la naturalesa de ser home o dona relacionades amb aptituds, conductes i rols de gènere assignats a dones i homes, que faciliten la comprensió dels comportaments i actituds en l'ús dels espais públics), **seguretat urbana** (que té per objectiu visibilitzar les problemàtiques i obstacles que afecten les dones en el seu ús de la ciutat i en la seva mobilitat), **política** (busca augmentar l'equitat de gènere en espais de decisió i gestió municipal i també en diferents aspectes de participació ciutadana) i **econòmica** (estudia la inversió en els espais públics com a indicador de redistribució social i d'equitat de gènere). (Ciocoletto, 2014)

Algunes d'aquestes dimensions han estat elements significatius a l'hora d'engegar i desenvolupar el present estudi, tant des d'una anàlisi particular com des d'una anàlisi interseccional de diverses dimensions alhora, fet que ha possibilitat l'accés a una **diversitat de realitats i vivències** dels espais per part de les i els habitants del territori, amb una atenció especial a les nenes i noies joves que resideixen o es relacionen en el barri del Raval.

El paper que tenen els espais públics es determina no només per l'ús que en fa la ciutadania, sinó també per l'organització, planificació i construcció d'aquests des d'un plantejament ideològic i cultural. Tal com afirma Rodó-de-Zárate (2015), la **planificació urbana** pot condicionar les experiències en l'espai públic, però les **estructures de poder** que hi operen també són condicionants de les vivències d'alguns col·lectius.²

² Recuperat de Rodó-de-Zárate i Estivill (2016)

2.1.1. Conformació urbanística i accessibilitat

La conformació urbanística —la manera com els municipis, les ciutats i els centres urbans estan pensats, organitzats i articulats— condiona l'estil de vida, de relació, el consum i el creixement de la població que hi habita. Tal com s'ha esmentat anteriorment, s'estableix una relació dependent entre **l'organització dels espais, les vivències de les persones i l'exercici d'opressions i privilegis** —estructures de poder— d'acord amb el sistema patriarcal.

Seguint un dels sistemes d'avaluació de l'adequació dels espais a la vida quotidiana, trobem aquests cinc indicadors (Col·lectiu Punt6, 2014), que ens donen pistes del grau de democratització, visió de gènere i mirada interseccional quant a la conformació urbanística:

La proximitat, entesa com la distància i el temps entre els diferents espais de relació —espai privat, espais públics més propers, serveis que faciliten cobrir les necessitats—, així com la facilitat d'accés des de l'àmbit privat (casa) a l'oferta d'espais públics proporcionada. S'entén per facilitat d'accés, amb relació a espai/temps, disponibilitat d'una bona xarxa de transports, bona cobertura pel que fa a serveis i vinculació efectiva dels diferents espais de relació que implica la vida quotidiana.

La diversitat, entesa com la capacitat dels espais urbans de donar resposta a les diferents quotidianitats que hi viuen, promovent, a partir de l'organització i la gestió d'aquests espais, la participació de totes les persones independentment del gènere, sexe, edat, capacitats i d'altres categories socials.

L'autonomia, aspecte en el qual posarem força atenció a l'informe que ens ocupa, i que es basa en la intersecció de tres conceptes principals: la sensació de seguretat, la sensació d'autonomia i les barreres de l'entorn.

D'acord amb Adriana Ciocchetto (2014:299), "hi ha autonomia de les persones quan els espais són percebuts com a segurs i donen confiança per ser utilitzats sense restriccions de cap tipus i quan les condicions d'accessibilitat són universals als espais del barri i de la xarxa quotidiana sense importar les capacitats físiques particulars".

La vitalitat fa referència a la mostra efectiva que els espais són viscuts, transitats i utilitzats. S'observa en aquells espais que gaudeixen d'un flux constant de persones i als quals s'atorguen usos diversos, de manera que es generen espais de socialització independentment de les hores del dia o les activitats que s'hi desenvolupen.

La representativitat, que indica el reconeixement dels diferents col·lectius que configuren la ciutadania de la zona. Des dels nivells més reals fins als simbòlics, suposant una pràctica urbana centrada en la participació, visibilitat i commemoració de tota la comunitat, tenint en

compte l'equitat i la no discriminació per motius de raça, sexe/gènere, orientació/opció sexual, capacitats diverses, etcètera.

Més enllà d'aquests elements, convé fer també una menció —a causa dels espais analitzats, els seus entorns i la ciutat on s'ubiquen, Barcelona— al **turisme massificat**

i la gentrificació d'algunes zones, que influeixen en la conformació i l'estructuració social dels espais i en el seu ús. Aquests elements determinen l'establiment de zones percebudes com a segures o —majoritàriament— com a insegures, i dificulten en moltes ocasions la vinculació i el sentiment de pertinença al barri, hi generen desconexió. (Observatori Noctàmbul@s, 2017)

Un aspecte cabdal de la conformació urbanística per al nostre estudi és la **segregació espacial**, mecanisme pel qual un grup amb més poder perpetua el seu avantatge sobre un altre grup amb menys poder. L'afirmació que el lloc de les dones és a la llar —a l'àmbit privat i domèstic—, espai des del qual es dissenya prioritàriament el seu lloc i prestigi social, porta a allunyar-la dels espais públics on es prenen decisions, fet que incideix en la consideració **univers més restringit per a les dones** que inclou activitats, relacions i l'ordre simbòlic generat des d'aquest espai i que serveix per sustentar-lo (Del Valle, 1997)³. D'aquesta manera, i concretant aquestes afirmacions en el nostre context d'estudi, les nenes, les noies i les dones tindrien, des d'un inici, menys possibilitats d'accés i menys facilitats en l'ús dels espais públics esportius i d'oci. A aquesta **posició inicial de desavantatge** se sumen altres factors que s'aniran desenvolupant al llarg del present informe.

D'acord amb Patiño (2013)⁴ és important posar en debat la qüestió de l'espai públic i de l'espai privat com a **dimensions polítiques**. L'espai públic és un mecanisme fonamental per a la socialització de la vida urbana; per això, la ciutat hauria de ser entesa com un espai per ser viscut, on les dones s'apropriïn dels seus drets i recuperin els carrers i els espais públics. Els carrers, les places, els recorreguts, els llocs de trobada, han de ser llocs d'interlocució de la ciutadania, entre la diversitat d'identitats ciutadanes, i entre aquestes i l'Estat. La representació, en el nostre context sociocultural occidental, de la imatge de les dones ha comportat la idea que el carrer és apropiat per a elles només en moments concrets, i, tradicionalment, sembla que la seva presència ha estat més relacionada amb un "estar de pas" o amb la realització de tasques concretes, específicament en moments d'oci. La seva permanència als carrers i altres espais d'ús públic, sense un horari prefixat, genera un **judici del seu comportament**, per tant, les dones —incloses nenes i noies joves— i els homes —inclosos nens i nois joves— no viuen, gaudeixen ni pateixen la ciutat de la mateixa manera, ni es relacionen igual amb la resta de persones amb les quals interactuen en el seu entorn.

³ Recuperat de Prado, Pineda i Zbairi (2018)

⁴ Ibídem

Un dels elements que generalment es vincula amb l'accessibilitat, la conformació i, sobretot, els usos i les relacions dins dels espais públics, és la **percepció de seguretat**, aspecte significatiu en el nostre estudi.

La seguretat és un **dret fonamental** que té una relació estreta amb la llibertat (d'expressió, de decisió i moviment i d'ús de l'espai). La **seguretat a l'espai públic** en el cas de les dones —i de les persones amb una expressió de gènere no normativa—, es vincula de manera directa amb la por de patir qualsevol tipus d'agressió —masclista—, especialment agressions sexuals, que són una de les eines que fa servir el patriarcat per perpetuar l'ordre social establert i mantenir les estructures d'opressió o privilegi associades a cadascun dels gèneres i/o de les diversitats sexuals i de gènere. Per tant, la **seguretat** també es relaciona amb el **dret** a viure una vida digna i lliure de violències masclistes.

La poca presència de debat sobre la relació entre aquests elements té com a conseqüència la perpetuació de mites i creences errònies que contribueixen a invisibilitzar i desatendre les necessitats de les dones —nenes i noies joves— als espais públics. Tradicionalment, les qüestions de seguretat s'han estat identificant i gestionant a través de **polítiques públiques androcèntriques** disfressades de polítiques “neutres” respecte al gènere, basades en el supòsit que l'experiència d'un "ciutadà tipus" és capaç de representar les necessitats de seguretat del conjunt de la ciutadania. Aquestes polítiques generalment han presentat la “seguretat ciutadana” com un bé objectiu i universal, definit per les agències de control formal i pels qui prenen les decisions polítiques, i íntimament lligat a la lluita contra la criminalitat de carrer —especialment els delictes contra la propietat— a l'espai públic. (Bodelón, 2009)

En aquesta **relació entre seguretat i espais públics, i des d'una visió de gènere**, es poden trobar dos enfocaments diferents⁵:

La seguretat a través de la dependència i les restriccions

Visió **paternalista** que responsabilitza les dones de la seva sensació d'inseguretat i de les situacions que puguin patir a l'espai públic i que, al mateix temps, presenta la por com una sensació percebuda, gairebé escollida, i poc real. Presenta un **visió proteccionista** que promou la dependència de les dones —nenes i joves— que en **dificulta apoderament** i les subordina a altres persones per tal de sentir-se segures.

El rol dels i les agents que hi intervenen és el de custodis i solucionadors de situacions.

⁵ Adaptat de la Guia per a l'elaboració de protocols davant les violències sexuals en espais públics d'oci. Disponible a <https://www1.diba.cat/liblioteca/pdf/60917.pdf>

La seguretat a través de l'autonomia i la llibertat

És el que es coneix com **perspectiva** d'autonomia o **d'apoderament**. Visibilitza la connexió entre la inseguretat, la violència contra les dones i les desigualtats existents amb base de gènere. Fa valdre la **força i les capacitats de les dones** per fer front a la por que senten en els espais.

A més, visibilitza la responsabilitat dels homes i de la mateixa comunitat, i posa de manifest que les dones —i nenes i joves— posseeixen estratègies davant la inseguretat en el seu propi entorn, com s'ha pogut observar en la diagnosi exploratòria duta a terme als espais del Raval. El paper que desenvolupen els i les agents que hi intervenen és el d'acompanyament i suport.

Els espais públics formen part de l'experiència quotidiana de les dones i dels homes i són un dels àmbits que actua com a agent socialitzador de gènere actiu, perpetuant les posicions socials desiguals vinculades a cada gènere, i a les categories socials que hi intersequen, com ara origen, edat, identitat de gènere, opció sexual, etcètera. Les vivències diferenciades d'uns i d'altres formen la manera de relacionar-se amb els espais i amb la comunitat que els envolta.

Històricament hi ha hagut una distinció entre l'espai privat i l'espai públic, exposant-los com a dues esferes diferenciades en la vida d'una persona. Aquesta concepció diferencial no és natural, sinó que és un constructe creat per “normalitzar” i “naturalitzar” la presència de les dones a l'espai privat i la seva exclusió de l'espai públic, ja que realment són categories relacionades i interdependents, que formen part del mateix sistema.

Carole Pateman (1987) exposa que la **divisió sexual que suposa la separació entre l'esfera de l'espai públic i de l'espai privat situa les dones d'una manera suposadament 'natural' a l'espai privat**. I aquí rau una de les claus del model de “contracte social”: pretén ‘naturalitzar’ un model ideològic i, de fet, aconsegueix amagar —amb conseqüències fins a l'actualitat— el caràcter ideològic de la separació de les dues esferes. Així, les dones estan “naturalment” adscrites a l'espai domèstic, l'espai reproductiu i, per tant, no són ciutadanes ni se'ls reconeixen drets.

L'espai públic, i particularment els carrers, han estat definits com l'espai masculí on les dones són alienes i excloses o, fins i tot, vistes com l'antítesi del que “les bones dones” han de ser i on han d'estar. Per això, les violències masclistes als espais públics, en moltes ocasions, són considerades com a responsabilitat de les mateixes dones, només pel fet de ser al carrer. Sota la falsa neutralitat de les polítiques realment androcèntriques, esmentades

anteriorment, hi ha una discriminació per raó de sexe/gènere: les violències sexuals són mecanismes altament efectius per expulsar les dones dels espais públics.

2.1.2. Dinàmiques relacionals (interseccionalitat)

Per tal d'entendre les dinàmiques relacionals que impliquen la conformació urbanística i la gestió dels espais públics, hem de defugir la idea que el masclisme opera només en la dimensió privada, individual o en forma de violències fàcilment identificables. Els mecanismes propis del sistema patriarcal s'insereixen de manera efectiva en la quotidianitat urbana, i s'observen en el fet que aquest mateix urbanisme està pensat per respondre principalment a les necessitats de la població masculina no migrada, no diversa pel que fa a capacitats, opció sexual o identitat de gènere.

La no representativitat, presència o ús per part de les dones i altres col·lectius determinats d'alguns espais de la ciutat indica l'afectació d'aquesta "falsa neutralitat" en pro d'una tipologia determinada de violència: l'exclusió d'allò públic.

En els darrers anys s'ha observat la presència de diverses voluntats en relació amb la pràctica política i la gestió urbana, orientades a incorporar la perspectiva de gènere en l'àmbit municipal. Cal destacar com a elements de plantejament comuns els següents:

L'incipient canvi de paradigma i la concepció de la necessitat de treballar les polítiques en matèria de gènere **des de la transversalitat**.

La visibilitat dels estereotips de gènere com a un element present i influent en les polítiques, així com **la influència dels rols de gènere** en l'ús que fan les persones dels serveis i com habiten la ciutat.

La importància de treballar de manera interseccional per donar resposta a les dinàmiques d'opressió no només en funció del sexe/gènere, sinó també d'acord amb totes les categories socials que formen els eixos d'exclusió: edat, classe, capacitats diverses, origen, etc.

Des d'una perspectiva que incorpora les diversitats, cal exposar l'aparició de les anomenades **polítiques del temps**⁶, l'objectiu de les quals és aconseguir una millora en la quotidianitat de les dones i d'altres col·lectius "a través de la recerca de nous usos de les infraestructures ja existents en l'horari en què no s'utilitzen (urbanística del temps)" Gelambí, 2016:67
S'observa, doncs, des de l'àmbit polític, la voluntat d'incidir en aquestes dinàmiques de la societat, així com la cerca i creació de guies estratègiques per a l'aplicació de polítiques amb

⁶ Neixen com a eina per harmonitzar les tasques productives i reproductives —sobretot de les dones—. En aquest cas, poden ser extrapolables a la matèria que ens ocupa.

perspectiva de gènere, com ara la *Guia pràctica per a la realització de polítiques transversals de gènere en l'àmbit municipal* (2016) i la *Guia per a l'elaboració de protocols davant les violències sexuals en espais públics d'oci* (2018)

Una intervenció transversal adequada, però, requereix **coordinació comunitària eficaç** que es faci amb la participació dels i les diferents agents i serveis directament implicades i que es vehiculi a partir del treball en xarxa. L'elaboració de polítiques amb perspectiva de gènere en l'àmbit urbà, des d'un enfocament interseccional, ha de construir-se a partir de la **participació de la població** —entenent tots els col·lectius que la configuren— i, especialment, amb la voluntat de donar resposta a les necessitats específiques mitjançant estratègies adaptades.

La interseccionalitat, per tant, esdevindrà la clau per orientar no només el diagnòstic de la situació concreta que ens ocupi, sinó també la conceptualització de les connexions entre la producció, creació i configuració dels espais públics i l'establiment de relacions sistemàtiques de poder. (Rodó-de-Zárate i Estivill, 2016)

2.2. Joves i espai públic

La Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i de les oportunitats en la infància i l'adolescència, aprovada pel Parlament de Catalunya, s'ocupa de la perspectiva de gènere i de la diversitat funcional a l'article 10, establint, al primer apartat, que **els poders públics han d'introduir la perspectiva de gènere en el desenvolupament i l'avaluació de les mesures que adoptin en relació amb infants i adolescents**, de manera que en totes les actuacions i tots els programes que els adrecin es tingui en compte que són nois i noies, i que poden tenir necessitats iguals o específiques. (Gelambí, 2016)

Aquest plantejament normatiu insta, d'inici, a transversalitzar la perspectiva de gènere en totes les accions que impliquin menors i joves —i capacitats diverses— en qualsevol àmbit d'actuació, també a l'espai públic.

Adoptant un enfocament interseccional, i creuant en primera instància les categories edat i sexe/gènere, apareixen els primers dubtes quant a la idoneïtat de l'adequació dels espais públics a les necessitats de menors i gent jove, sigui en l'àmbit físic o relacional. Valentine (1996a) i Mattingly (2001)⁷ parlen del concepte **adultificació espacial**, referint-se a la construcció de l'espai públic per i per a persones adultes i, per tant, concebut com a espai adult on **el jovent** està **exclòs**. A aquesta adultificació espacial se li afegeix la idea dicotòmica que es té sobre la joventut, que, en opinió de Valentine, té com a base el binomi "àngels o

⁷ Recuperat de Rodó-de-Zárate i Estivill (2016)

dimonis”: o són persones amb vulnerabilitats a les quals s’ha de protegir o són una amenaça; és a dir, estan en risc o són el risc.

Des de la perspectiva del jovent, aquesta adultificació es manifesta mitjançant els rols associats a **posicions de poder que ocupa la gent adulta** —sobretot homes— als espais públics, que històricament han estat definits, supervisats i controlats per aquests (Driskell et al., 2008). És aquest un aspecte que crida l’atenció quan intersequen les categories d’edat i sexe/gènere, ja que, com es podrà observar en els resultats de l’estudi, hi ha una gran diferència en la manera com viuen els nois i —sobretot— les noies les presències adultes als espais, vinculada amb la sensació de seguretat o inseguretat, que va lligada als **rols i estereotips de gènere paternalistes** que posicionen les noies més properes a espais privats i “segurs”, i els nois normatius més propers a l’ocupació dels espais públics.

2.2.1. Noies i espais públics

Com s’ha esmentat anteriorment, les posicions de desigualtat i discriminacions que pateixen les nenes i les noies, pel fet de ser dones, fan que aquestes concebin els espais públics i el seu ús i gaudir de manera molt diferent a la dels nens i nois.

Un dels aspectes més importants vinculat amb el posicionament i les vivències de les noies als espais públics té a veure amb els **processos de sexualització del cossos en l’etapa adolescent**. En aquest cas, la intersecció d’edat i sexe/gènere determina clarament la posició de les noies davant situacions que es puguin trobar en espais públics. Les nenes petites, generalment, tenen menys por que les noies joves. Aquesta por, associada a un sentiment de vulnerabilitat, s’incrementa quan els cossos són llegits com a femenins i, com a tals, amb una vulnerabilitat més gran davant d’agressions sexuals. Per contra, els nois generalment tenen més por quan són petits; després, aquesta por es va perdent per encaixar amb el rol masculí: provocar por, però no tenir-la. (Rodó-de-Zárate i Estivill, 2016)

La sexualització dels cossos de les noies joves per part de la mirada masculina és un element cabdal del present estudi. Com es podrà comprovar, moltes de les noies entrevistades, i una part de les referents, al·ludeixen a aquest tema, gairebé sense anomenar-lo o identificar-lo, quan expliquen la **incomoditat** que senten davant la presència de grups de nois o d’homes, de les seves **mirades, comentaris o actituds**. Aquestes situacions revelen clarament unes manifestacions patriarcal que, intencionalment, **situen cada sexe/gènere en el seu lloc** —posició de poder o opressió— a l’espai públic.

Un dels aspectes més condicionats per aquesta posició apresada per les noies és la seva **mobilitat pels espais**. Segons diferents estudis (Koskela, 1997)⁸, se senten més còmodes i segures quan caminen per llocs familiars per a elles, tot i que això també depèn de les zones on visquin i de les característiques del territori.

Generalment, en els seus trajectes les noies escullen carrers amples, amb bona visibilitat i il·luminació, i amb presència de persones. En el cas particular del barri del Raval, es pot observar que les noies entrevistades apunten aquests elements en les seves respostes, tot i que de vegades es fa difícil a causa de la conformació urbanística del barri. A més, afegeixen que solen evitar carrers que identifiquen amb situacions incòmodes o no desitjades (baralles, robatoris, consum de substàncies, etc.).

Per acabar, es rescata una citació, a mode de conclusió, que podria vincular-se amb les experiències de moltes de les noies participants en l'estudi: "En un **context de desigualtat de gènere**, estar còmoda i ser capaç de moure's amb desimboltura pels diferents llocs és senyal de privilegi." (Rodó-de-Zárate, 2015a)⁹

2.3. Noies i espais públics esportius

Ha quedat clar que l'espai públic no és neutre i que posseeix una dimensió simbòlica que col·loca les dones en posicions d'opressió sota circumstàncies que poden generar situacions de vulnerabilitat. Si als espais públics, a més, li afegim el component de la pràctica esportiva, lligada tradicionalment a l'àmbit masculí, i altament marcada pels estereotips de gènere, les dones queden relegades, encara més, a una esfera gairebé invisible.

Un dels aspectes fonamentals per trencar amb aquesta visió i amb les discriminacions que comporta és l'apoderament de les dones en la pràctica esportiva, que, juntament amb altres elements, com ara la visibilització i l'adaptació de projectes des d'una mirada de gènere interseccional, haurien de ser objectius prioritaris per a les administracions i organitzacions que treballin en aquest àmbit.

La recerca de *Laureus, Sport for Good Foundation*¹⁰, sobre dones entrenadores i lideratge femení en l'àmbit de l'esport, confirma que l'existència i la visibilitat de **referents femenines** dins dels espais d'esport comunitaris marquen una **diferència fonamental** per aconseguir-hi

⁸ Recuperat de Rodó-de-Zárate i Estivill (2016)

⁹ Recuperat de Rodó-de-Zárate i Estivill (2016)

¹⁰ Web <https://www.laureus.com/sport-for-good>

la participació activa de nenes i noies i per facilitar el seu apoderament a través d'activitats esportives.

Després d'haver constatat la manca d'oportunitats de nenes i noies en la pràctica dels esports a escala general i a escala comunitària, i la necessitat d'aconseguir **un equilibri de gènere** i desenvolupar eines per al lideratge femení, aquesta organització, mitjançant l'estudi de sis casos a diferents territoris, va extreure una sèrie de conclusions, bones pràctiques i estratègies aplicables a altres institucions, entitats i col·lectius amb l'objectiu de millorar l'accés i el suport de les nenes i noies a la pràctica de l'esport. Molts dels resultats, conclusions i estratègies d'aquesta recerca són extrapolables al present estudi, aspecte que visibilitza que les **situacions i discriminacions de base analitzades són similars en diferents territoris**, fins i tot a escala internacional.

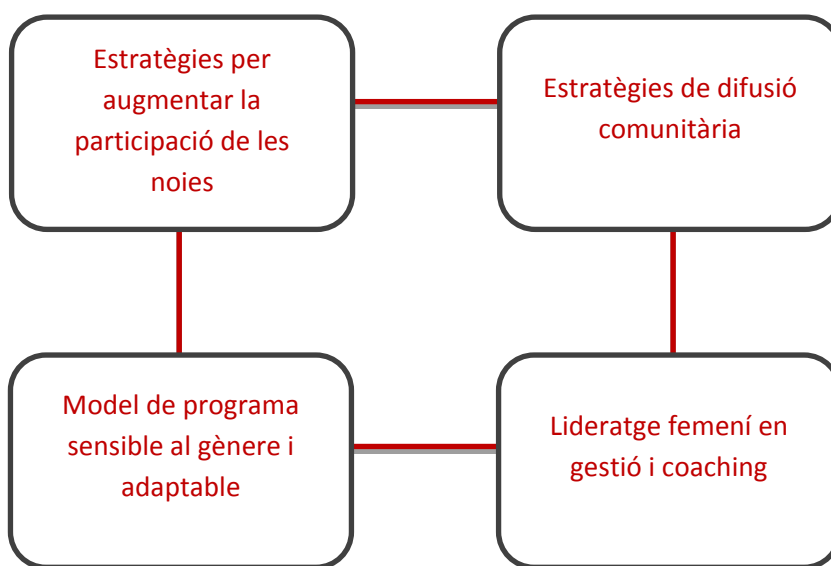
Cadascuna de les sis organitzacions participants en l'estudi de *Laureus* va expressar la importància del lideratge femení i de les figures de les entrenadores per aconseguir que les nenes participin en el seu programa. També van descobrir que la visibilització del lideratge femení permet a les nenes i noies ampliar la seva visió més enllà de les barreres de gènere que troben a les seves comunitats i vides quotidianes. Cadascuna de les organitzacions va abordar les **necessitats de les nenes i noies** en les seves comunitats i els va donar **suport per superar les barreres que tenen normalment per participar i gaudir de l'esport**. Un dels exemples que posen de manifest és el cas d'Slum Soccer, organització que s'associa amb les escoles locals per involucrar les nenes en el futbol, i d'aquesta manera augmentar la **sensació de seguretat i legitimitat per a les famílies**, que no existiria o seria inferior sense una entitat facilitadora al darrere. Aquesta pràctica, vinculada a la participació d'entitats locals, és una de les demandes que es troba al barri del Raval per tal d'augmentar la participació de nenes i noies en les activitats esportives i involucrar-hi les famílies.

Un dels objectius del present estudi és **apoderar les noies** pel que fa als espais públics esportius, al seu accés i ús. L'apoderament i el desenvolupament integral de les nenes i noies joves, vinculats a la pràctica esportiva, està íntimament lligat al lideratge femení i a la seva visibilització, que, entre d'altres aspectes, depèn de l'adaptació **de models de programes amb perspectiva de gènere** per part de les administracions municipals i de les organitzacions locals.

La recerca desenvolupada per *Laureus* demostra que si una organització disposa d'una forta **administració femenina o personal de coaching expert en perspectiva de gènere**, la participació de les nenes i noies és més probable que augmenti i el model del programa és més probable que sigui **sensible al gènere des del procés de disseny**. De la mateixa manera, afirma que "les nenes i les joves faran front a un entorn més difícil en el qual desafiar els estereotips de gènere i les barreres que les han mantingut fora de l'esport si el programa no

aborda les actituds comunitàries que mantenen les noies fora de l'esport o adapten el seu programa per satisfer les necessitats de les nenes”.

Tal com indiquen els estudis de casos de la recerca esmentada, les organitzacions han d'aportar un **enfocament autoreflexiu i intencional en el seu disseny** per assolir la igualtat de gènere i apoderar les nenes i les dones en l'esport comunitari. Les **entrenadores, referents i direccions femenines** són cabdals per a aquest enfocament i han d'anar **acompanyades de la comunitat i de les famílies de les nenes i joves**.

Imatge 1. Esquema extret d'“Empowering girls and young women through sport for development”.

Finalment, tal com es va procedir en el present estudi al barri del Raval, és indispensable preguntar a les nenes i les noies joves per què elles mateixes i/o altres noies no participen en els espais i activitats esportives i escoltar les seves respostes —i demandes— per introduir millores en els programes.

3. OBJECTIUS

3.1. Objectiu general

- Generar estratègies per a l'abordatge de les desigualtats de gènere que possibilitin la participació, la integració i apoderament dels espais públics de les veïnes joves del Raval.

3.2. Objectius específics

- Elaborar un document amb perspectiva de gènere que possibiliti apropar-se a les dinàmiques relacionals de l'espai i conèixer les necessitats, demandes i significats de les noies, així com les seves estratègies de resistència.
- Oferir suport, seguiment i formació a la dinamitzadora de l'espai públic que permeti recollir i observar les dinàmiques i demandes de les noies del barri per poder abordar-les.

4. METODOLOGIA I SEGUIMENT

4.1. Introducció

La metodologia que s'ha fet servir en el desenvolupament del projecte ha estat eminentment **qualitativa**, encara que en els diferents instruments elaborats i desenvolupats s'han introduït diverses escales i ítems que aporten, també, força informació quantitativa.

Aquest enfocament metodològic i els instruments de recollida d'informació generats per a la nostra finalitat han facilitat l'apropament als espais estudiats (i a les seves característiques físiques i urbanístiques) i a les relacions que s'hi estableixen, des d'una mirada que posa la **perspectiva de gènere en clau feminista** al centre. Aquesta ruptura amb processos de recerca tradicionals, juntament amb les estratègies d'apropament portades a terme, ha permès una aproximació dialògica —igualitària— natural a diferents realitats i experiències individuals i grupals de les persones participants en la diagnosi realitzada, aspecte que ha afavorit l'anàlisi de les dades recollides i la interrelació d'aquestes associada als espais d'observació.

La metodologia utilitzada té com a base el model feminista de comprensió i recerca, que planteja la recollida d'informació i la seva anàlisi des d'una **mirada reflexiva, crítica, ètica i política**, i que fa valdre les particularitats dels contextos i espais i les experiències personals i grupals de totes les persones implicades en relació amb l'objecte d'estudi, en aquest cas i, entre d'altres, la realitat que afronten les noies joves en espais esportius i les significacions que els atorguen.

Per tant, el desenvolupament de la metodologia en cadascuna de les fases del projecte no ha estat neutra ni imparcial, ja que adopta una postura de reconeixement d'opressions i desigualtats estructurals amb base de gènere —i d'altres vinculades a diversos eixos d'opressió— i també adopta un compromís no només amb la visibilització de realitats sinó amb la **transformació social**. Adoptar una metodologia feminista no representa un posicionament polític parcial que ens allunyi del coneixement i dels procediments metòdics de recerca. A més, visibilitza aspectes que estaven ocults per tal de progressar cap a societats més igualitàries. (Rodó-de-Zárate i Estivill, 2016)

Algunes de les **pautes metodològiques feministes** que s'han fet servir en el present estudi, adaptades de Freixes i Ponferrada (2016), són les següents:

- Formació especialitzada en gènere i feminismes de les persones encarregades de dur a terme el procés d'elaboració de l'estudi i l'informe.

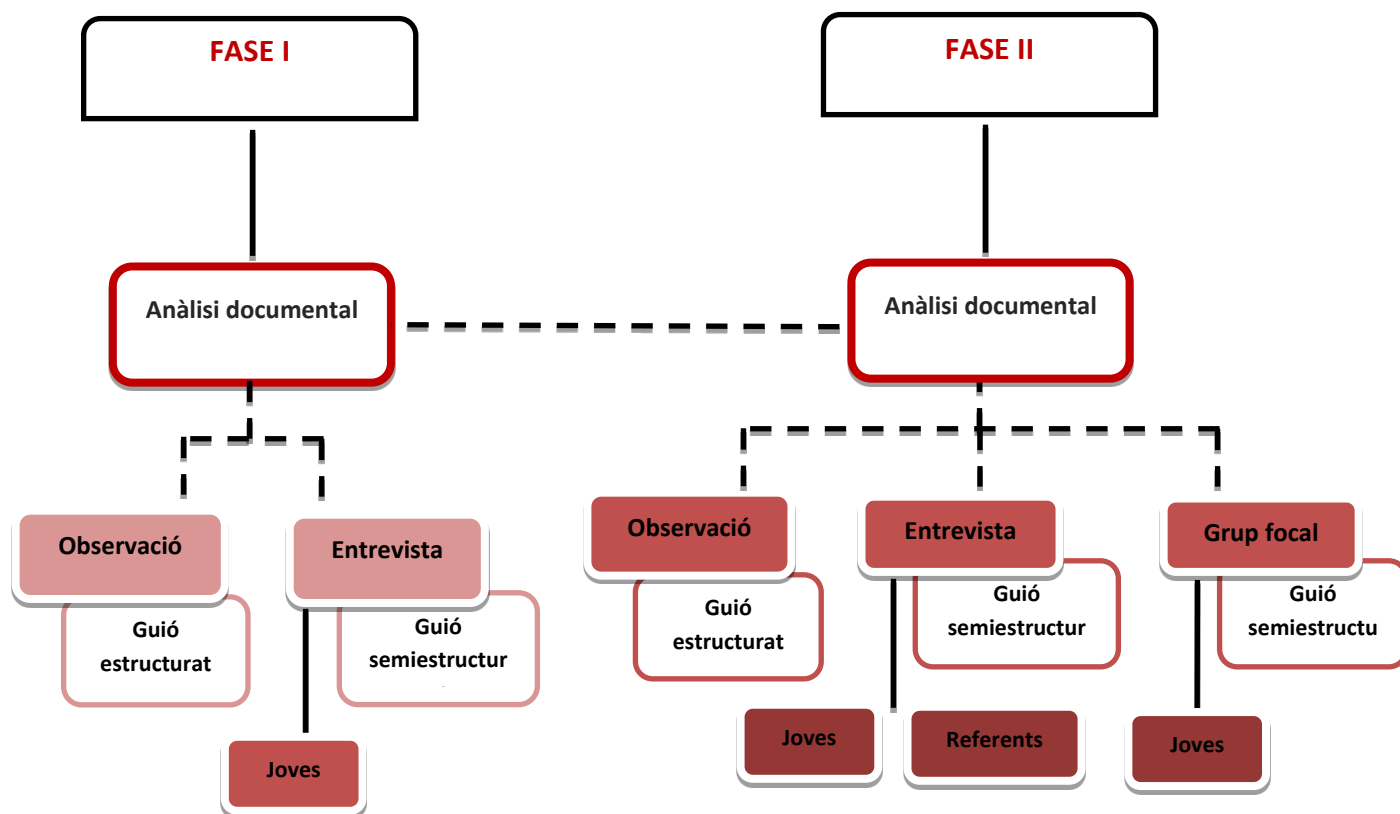
- Consulta de materials d'expertes en la temàtica i en perspectiva de gènere en clau feminista al llarg del procés.
- Inclusió de la perspectiva de gènere i atenció a les diversitats en l'elaboració i l'anàlisi dels continguts, tècniques i eines exploratòries.
- Prendre en consideració, a més del sexe/gènere, i en relació amb aquests, les experiències de grups de persones amb circumstàncies determinants de situacions de vulnerabilitat (LGTBI, persones racialitzades, persones amb diversitat funcional, persones migrades...).
- Ús de llenguatge no sexista.

Cal dir, a més, que el procés de recollida, buidatge, tractament i anàlisi de dades, així com els **compromisos de confidencialitat**, s'han portat a terme seguint la normativa vigent¹¹.

¹¹ Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals.

4.2. Desenvolupament de la metodologia

El diagrama següent mostra les fases dutes a terme en aquest estudi, així com les **tècniques** i els **instruments** per recollir-ne la informació, detallats més endavant.

Imatge 2 Fases, tècniques i instruments utilitzats en la recollida d'informació.

A la **primera fase**, les tècniques fetes servir han estat:

Anàlisi documental¹² de fonts primàries i secundàries i de materials propis específics de Creació Positiva vinculats amb l'objecte d'estudi del projecte.

Observació, no participant en els espais.

Entrevista individual, que en aquesta etapa es va desenvolupar amb noies i nois joves que fan ús dels espais i que va incloure també la tècnica del **mapatge**¹³.

¹² Tots els documents revisats en l'anàlisi documental es poden consultar a l'apartat de bibliografia.

Durant la **segona fase** es van ampliar les tècniques de consulta i recollida d'informació:

Anàlisi documental de fonts.

Observació, en aquest cas participant i no participant. S'hi afegeixen observacions de llocs de pas.

Entrevista individual a noies i nois joves i també a referents comunitaris i esportius del barri, que va incloure la tècnica del **mapatge**.

Entrevista grupal a joves del barri o que fan ús dels espais del barri.

Grup focal amb joves del barri o que fan ús dels espais del barri.

Com es pot observar, hi ha hagut algunes modificacions metodològiques entre la primera i la segona fase del projecte. Després de revisar els resultats de la primera fase i el procés d'obtenció de dades, es va decidir **ampliar i adequar** les tècniques de recollida d'informació i també les característiques de les persones participants.

Així, en la segona fase es va dur a terme no només una observació dels espais i les dinàmiques relacionals no participants, sinó que la persona encarregada d'aquesta tasca va ser partícip en diversos moments d'algunes de les dinàmiques desenvolupades en els diversos espais esportius o d'oci, de manera no formal o informal. A més, s'inclouen en la segona fase alguns resultats sobre **llocs de pas** que les persones participants han destacat en els seus relats.

Igualment, i per tal d'adaptar la diagnosi a les realitats que es van trobar als diferents espais, es van conformar **dues** entrevistes **grupals i un grup focal** de recollida d'informació.

Finalment, i amb l'objectiu de contrastar les informacions de les i els joves i de tenir en compte altres visions i punts de vista de l'objecte d'estudi, es van ampliar i adaptar les entrevistes individuals, afegint al procés els discursos i les opinions de **referents esportius i del jovent** del barri del Raval.

Aquests canvis i ampliacions han tingut com a resultat algunes **transformacions** quant a les dimensions estudiades en la primera fase del projecte i en la segona fase, que es poden observar a l'apartat de resultats, encara que la correlació entre aquestes és directa i clarament es complementen. La **diversificació de les tècniques** —observacions i entrevistes, sobretot— ha permès, en aquest cas, visibilitzar i fer valdre un nombre més gran d'experiències, opinions i realitats.

¹³ Es va demanar a les persones participants que indiquessin en un mapa espais o recorreguts més o menys segurs segons la seva percepció o experiències.

En la fase II de l'estudi, i a causa de l'ampliació i aprofundiment dels continguts, les observacions s'han focalitzat gairebé de manera exclusiva en les **noies i en les seves dinàmiques de relació** als espais i amb els espais. Així, el gruix de continguts en l'anàlisi de resultats es vincula directament amb elles, tot i mantenir també un espai per recollir les opinions dels **nois i referents** d'aquests llocs.

A l'apartat de resultats de la fase II es presenta un índex de continguts per facilitar la lectura i comprensió dels elements analitzats.

4.3. Observació

4.3.1. Elecció dels espais d'observació

L'elecció dels espais es va fer, en la fase I, atenent la demanda de l'Ajuntament (Pla de barris), ja que eren espais esportius dels quals es volia obtenir una anàlisi quant a dinàmiques relacionals per després posar en marxa estratègies que afavoreixen el seu ús per part de les noies. Aquests espais eren: Pista Negra, pista Sant Rafael, pista poliesportiva Drassanes, pati de l'Institut Milà i Fontanals, i pista Collaso i Gil.

Posteriorment i al llarg del desenvolupament del projecte, s'hi han incorporat altres espais públics on les noies i nois passen el temps d'oci i socialització i que han possibilitat la trobada amb noies i la realització d'entrevistes. Aquests espais són: Pati de les Dones CCCB, plaça dels Àngels MACBA i plaça Terenci Moix, coneguda com a "canchas" o Valldonzella.

En la **primera fase** de l'estudi es van abordar tots els espais des de la mateixa òptica i amb les mateixes dimensions i tècniques, per tal d'avaluar les **característiques similars o diferenciades** dels espais físics i les seves dinàmiques relacionals.

En la **segona fase**, però, es va realitzar una **categorització dels espais** com a espais esportius i espais d'oci —i també s'hi introdueixen llocs de pas. Aquesta categorització respon a les diferències observades en les dinàmiques relacionals que es desenvolupen en cadascun dels espais i a l'absència o presència de referents i el seu paper. A més, és una manera de facilitar la comprensió dels resultats, que s'associen als llocs observats, obtinguts a la fase I i durant el desenvolupament de la fase II.

4.3.2. Qüestionari d'observació

A l'inici del procés i després de dur a terme una primera visita exploratòria a alguns dels espais seleccionats (Pista Negra, pista Sant Rafael, pista poliesportiva Drassanes i pati CCCB), es va elaborar una plantilla de qüestionari d'observació de les característiques dels espais, dels seus usos i de les dinàmiques relacionals que s'hi donen des de la perspectiva de gènere.

En la segona fase de l'estudi es va fer servir un qüestionari d'observació similar al desenvolupat en la primera part de la diagnosi. La diferència més significativa quant a les

observacions va ser el **paper de l'observadora**. En la primera fase totes les observacions es van fer des d'un rol no participant, fet que canvia en la segona fase, en què es van efectuar algunes **observacions participants**, i es va afegir la persona observadora a les dinàmiques naturals d'alguns dels espais, tant esportius com d'oci. La decisió de fer més flexible el rol de l'observadora té a veure amb el canvi de les persones que van desenvolupar aquesta tasca en la fase I i la fase II i en les diferents vinculacions i posicionaments que aquestes tenien amb els espais explorats.

El registre sistematitzat de les observacions dutes a terme, el buidatge d'informació d'aquest qüestionari i els resultats obtinguts a través de l'instrument es poden consultar a l'apartat de resultats de la primera part i de la segona part de l'estudi.

4.3.3. Calendari d'observacions fetes

Prospeccions a l'espai públic fase I:

JULIOL 2018						
Dilluns 16	Dimarts 17	Dimecres 18	Dijous 19	Divendres 20	Dissabte 21	Diumenge 22
Pista Negra	Pista Drassanes	Pista Negra	Pista Drassanes			
Dilluns 23	Dimarts 24	Dimecres 25	Dijous 26	Divendres 27	Dissabte 28	Diumenge 29
Pista Drassanes	Pista Sant Rafael	Pista Drassanes	Pista Sant Rafael		Pista Negra	
Dilluns 30	Dimarts 31					
Pl. Terenci Moix	Pati de les Dones CCCB					

AGOST 2018						
		Dimecres 1	Dijous 2	Divendres 3	Dissabte 4	Diumenge 5
		Pl. Terenci Moix	Pati de les Dones CCCB			
Dilluns 6	Dimarts 7	Dimecres 8	Dijous 9			
Pista Sant Rafael	Pista Negra	Pista Sant Rafael	Pista Negra			

OCTUBRE 2018						
Dilluns 22	Dimarts 23	Dimecres 24	Dijous 25	Divendres 26	Dissabte 27	Diumenge 28
Pista Negra						
Pista Sant Rafael						
Pista Drassanes						
Dilluns 29						
Pista Drassanes						
Pl. Àngels						
Pl. Terenci Moix						

NOVEMBRE 2018						
Dilluns 5	Dimarts 6	Dimecres 7	Dijous 8	Divendres 9	Dissabte 10	Diumenge 11
	Pista Drassanes		Pista Collaso i Gil			
	Pl. Terenci Moix		Pista Milà i Fontanals			
	Pati de les Dones CCCB					
Dilluns 19	Dimarts 20	Dimecres 21	Dijous 22	Divendres 23	Dissabte 24	Diumenge 25
	Pista Collaso i Gil		Pista Negra			
			Pista Sant Rafael			
			Pista Collaso i Gil			
Dilluns 26	Dimarts 27	Dimecres 28				
		Pl. Terenci Moix				
		Pati de les Dones CCCB				

Total d'observacions fetes en la fase I: **34 exploracions.**

Prospeccions a l'espai públic fase II:

GENER 2019						
Dilluns 21	Dimarts 22	Dimecres 23	Dijous 24	Divendres 25	Dissabte 26	Diumenge 27
Pista Collaso i Gil Pista Milà i Fontanals	Pista Collaso i Gil Pista Milà i Fontanals	Pista Collaso i Gil Pista Milà i Fontanals	Pista Collaso i Gil Pista Milà i Fontanals	Pista Collaso i Gil Pista Milà i Fontanals		
Dilluns 28	Dimarts 29	Dimecres 30	Dijous 31			
Pista Negra Pista Sant Rafael	Pista Negra Pista Sant Rafael	Pista Negra Pista Sant Rafael	Pista Negra Pista Sant Rafael			

FEBRER 2019						
				Divendres 1	Dissabte 2	Diumenge 3
				Pista Negra Pista Sant Rafael		
Dilluns 4	Dimarts 5	Dimecres 6	Dijous 7	Divendres 8	Dissabte 9	Diumenge 10
Pati de les Dones CCCB Pl. Terenci Moix	Pati de les Dones CCCB Pl. Terenci Moix		Pati de les Dones CCCB Pl. Terenci Moix	Pati de les Dones CCCB Pl. Terenci Moix		
Dilluns 11	Dimarts 12					
Pista Drassanes	Pista Drassanes					

JULIOL 2019						
Dilluns 8	Dimarts 9	Dimecres 10	Dijous 11	Divendres 12	Dissabte 13	Diumenge 14
		Pl. Terenci Moix Pl. Àngels Pati de les Dones CCCB Pl. Joan Coromines *Diversos carrers*				
Dilluns 15	Dimarts 16	Dimecres 17	Dijous 18	Divendres 19	Dissabte 20	Diumenge 21
Pl. Terenci Moix Pati de les Dones CCCB Pl. Caramelles	Pista Negra Pista Drassanes *Diversos carrers*		Pista Negra			
Dilluns 22	Dimarts 23	Dimecres 24	Dijous 25	Divendres 26	Dissabte 27	Diumenge 28
	Pati de les Dones CCCB Pista Negra	Pista Drassanes *Diversos carrers*				
Dilluns 29	Dimarts 30	Dimecres 31				
		Pista Drassanes				

Total d'observacions fetes en la fase II: **47 exploracions.**

4.4. Entrevistes semiestructurades individuals a joves

En la fase I i al mateix temps que es va elaborar el qüestionari d'observació, es va desenvolupar també un guió d'entrevistes adreçades a recollir les opinions, demandes, problemàtiques i propostes del jovent del barri del Raval, posant una atenció especial en les noies joves.

En la **fase II** es van **modificar i adaptar** algunes de les preguntes i l'enfocament d'aquestes, que hem volgut destacar, per tal d'ampliar i contrastar certes informacions obtingudes en la primera fase del projecte i que ens han semblat pertinents per al coneixement de les dinàmiques relacionals analitzades.

Les entrevistes es van acompanyar de **mapes físics** de diverses parts del barri, especialment aquelles on s'emplacen els espais analitzats i els seus voltants, perquè les noies i nois entrevistats assenyalessin quines són les rutes que fan servir per moure's pel barri i quins són els espais que consideren, des de la seva experiència i sensacions, més o menys segurs.

4.4.1. Contacte amb les noies i nois entrevistats

Fase I:

- 19 de juliol de 2018: entrevista concertada amb una noia del barri a la pista Drassanes.
- 25 de juliol de 2018: entrevista a una noia participant a la pista Drassanes.
- 27 d'agost de 2018: entrevista a noi participant de la pista Sant Rafael.
- 12 de novembre de 2018: entrevista a dues noies participants de l'equip de futbol d'APC a la pista Drassanes.
- 14 de novembre de 2018: entrevista a una noia participant de l'equip de criquet femení a la pista de l'IES Consell de cent.
- 16 de novembre de 2018: entrevista a una noia participant de l'equip de criquet femení a la pista Milà i Fontanals.
- 22 de novembre de 2018: entrevista a dos nois participants de Pista Negra i Sant Rafael a la Pista Negra.
- 22 de novembre de 2018: entrevista a una noia participant de l'equip mixt de futbol Compartir, a la pista Collaso i Gil.
- 3 de desembre de 2018: entrevista a una noia i un noi al Pati de les Dones CCCB.
- 3 de desembre de 2018: entrevista a un noi i una noia a la plaça Castella.

Fase II:

- 24 d'abril de 2019: entrevista a dues noies, una d'elles usuària de la pista Drassanes i l'altra antiga usuària de la pista Drassanes.
- 11 de juliol de 2019: entrevista a una noia participant del Casal dels Infants.
- 16 de juliol de 2019: entrevista a un noi participant de la Pista Negra.
- 22 de juliol de 2019: entrevista a una noia usuària del Pati de les Dones del CCCB.
- 23 de juliol de 2019: entrevista a dues noies usuàries de COLECTIC.
- 23 de juliol de 2019: entrevista a un noi usuari de COLECTIC.
- 31 de juliol de 2019: entrevista a dues noies usuàries de la pista Drassanes.

En total s'han dut a terme:

- **17 entrevistes individuals a noies**
- **7 entrevistes individuals a nois**

4.5. Entrevistes semiestructurades grupals i grup focal

En la **segona fase** de l'estudi no només s'han dut a terme entrevistes individuals, sinó que s'hi han inclòs **dues entrevistes grupals i un grup focal**. Aquestes incorporacions s'han fet per tal d'adaptar la metodologia a les dinàmiques d'alguns dels espais o als *tempos* o necessitats del jovent participant en aquests espais grupals.

4.5.1. Contacte amb les noies i nois entrevistats en grup

- 17 de juliol de 2019: grup focal amb quatre noies i un noi, usuàries i usuari de diversos espais públics esportius del barri.
- 22 de juliol de 2019: entrevista grupal a quatre noies i un noi, usuàries i usuari del Pati de les Dones del CCCB.
- 23 de juliol de 2019: entrevista a quatre noies usuàries de la Pista Negra.

En total s'han dut a terme:

- **1 grup focal amb 4 noies i 1 noi**
- **2 entrevistes grupals amb 8 noies i 1 noi**

NOMBRE DE JOVES PARTICIPANTS					
ENTREVISTES INDIVIDUALS		ENTREVISTES GRUPALS		GRUP FOCAL	
NOIES	NOIS	NOIES	NOIS	NOIES	NOIS
17	7	8	1	4	1

TOTAL NOIES	TOTAL NOIS
29	9

4.6. Entrevistes semiestructurades individuals a referents

Com ja s'ha esmentat, en la fase II de l'estudi s'han afegit les **entrevistes a referents** dels espais i de les i els joves del barri, per tal d'obtenir una **visió més completa** de la realitat i de **contrastar** amb els perfils professionals les informacions recopilades en les observacions i en les entrevistes individuals i grupals a la joventut, en la mesura que els/les referents formen part dels espais i de les dinàmiques relacionals (en qualitat de gestores i de dinamitzadores).

4.6.1. Contacte amb les i els referents entrevistats

- 15 de juliol de 2019: una entrevista.
- 16 de juliol de 2019: una entrevista.
- 17 de juliol de 2019: una entrevista (dues persones).
- 18 de juliol de 2019: dues entrevistes.
- 30 de juliol de 2019: una entrevista.
- 1 d'agost de 2019: una entrevista.

NOMBRE DE REFERENTS PARTICIPANTS	
TOTAL FEMENINS	TOTAL MASCULINS
5	3

4.7. Reunions de coordinació i seguiment

4.7.1. Contacte i reunions de coordinació amb altres entitats i col·lectius que treballen als espais

- 25 de juny de 2018. Reunió amb referents de projectes i/o entitats del barri del Raval.
- 19 de setembre de 2018. Reunió amb referents de projectes o entitats adreçades a diversitat funcional.
- 20 de setembre de 2018. Reunió amb referents de projectes i/o entitats del barri del Raval. Taula Jove.
- 13 de novembre de 2018. Reunió amb referents de projectes i/o entitats del barri del Raval. Comissió esportiva de Taula Jove.
- 11 de gener de 2019. Reunió amb referents de projectes i/o entitats del barri del Raval. Comissió esportiva de Taula Jove.
- 28 de maig. Reunió amb referents de projectes i/o entitats del barri del Raval. Comissió esportiva de Taula Jove.

4.7.2. Contacte i reunions amb les noies del barri que volen participar en les activitats i prospeccions directes a l'espai públic entitats/organitzacions i col·lectius

Contacte amb les noies del barri amb activitat dirigida:

- 29 d'octubre de 2018: primer contacte amb l'equip de futbol d'APC de la pista Drassanes.
- 22 de novembre de 2018: primer contacte amb l'equip mixt de futbol Compartir a la pista Collaso i Gil.
- 14 i 16 de novembre de 2018: contacte amb participants dels equips de criquet femení del projecte Criquet Jove BCN al pati de l'institut Consell de Cent i Milà Fontanals.
- 3 de juliol de 2019: contacte amb referent i tancament d'entrevista a noia CDI.
- 4 de juliol de 2019: contacte amb referents per a entrevista amb grup de noies.

4.7.3. Acompanyament i seguiment de les activitats realitzades per a la dinamització, en què s'inclou la supervisió de casos i situacions

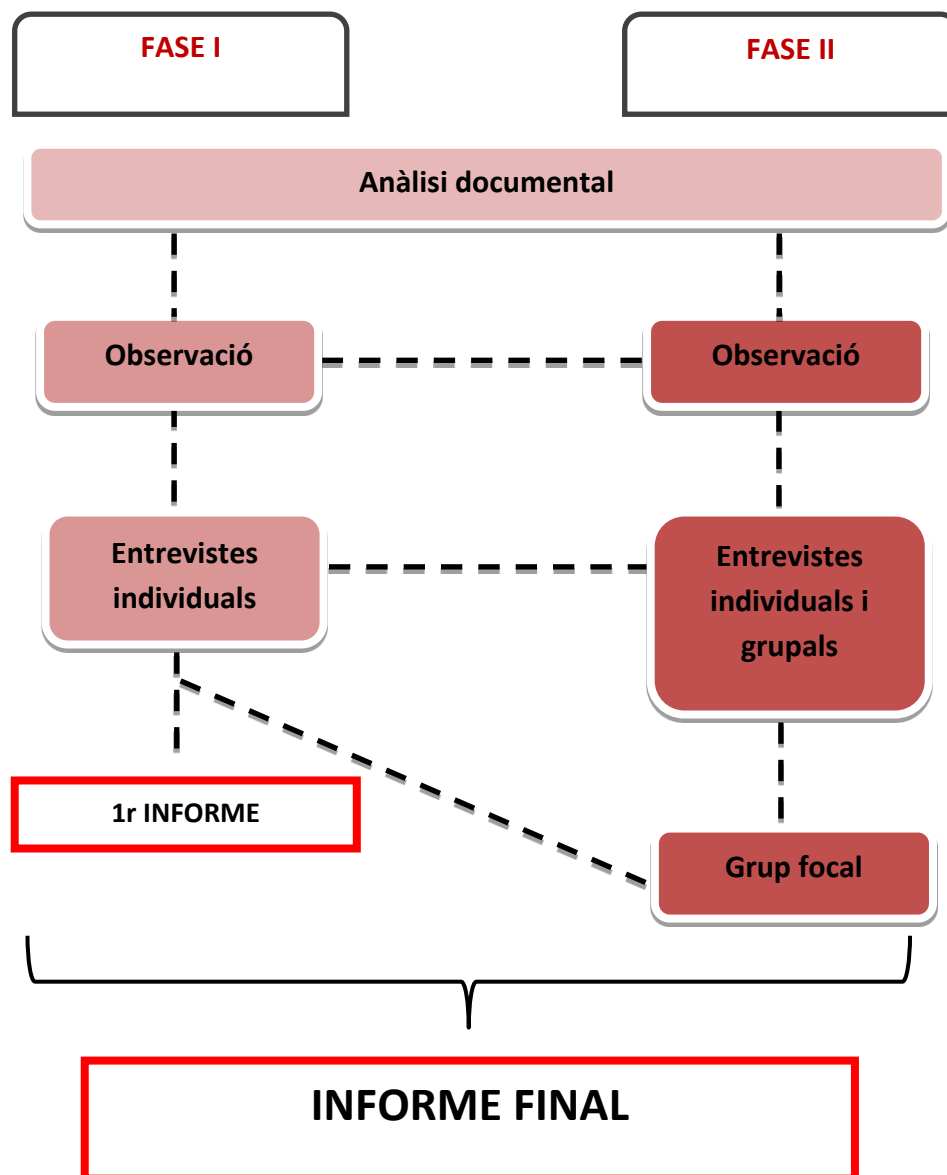
Reunions programades de coordinació, acompanyament i seguiment amb la dinamitzadora del projecte de Pista Negra:

- 8 de juny de 2018
- 19 de juny de 2018
- 5 de juliol de 2018
- 19 de setembre de 2018
- 25 d'octubre de 2018
- 5 de novembre de 2018
- 19 de novembre de 2018
- 10 de desembre de 2018
- 7 de gener de 2019
- 5 de febrer de 2019
- 19 de febrer de 2019
- 5 de març de 2019
- 2 d'abril de 2019
- 21 de maig de 2019
- 3 de juny de 2019
- 3 de juliol de 2019
- 11 de juliol de 2019
- 24 de juliol de 2019
- 2 d'agost de 2019
- 4 de setembre de 2019

Altres reunions de seguiment del projecte: 2 reunions mensuals (28 reunions)

Total de reunions de coordinació interna: 48 reunions

4.8. Anàlisi de dades

Imatge 3 Triangulació d'informació recollida.

Amb tota la informació recopilada a través dels diversos instruments de les dues fases de l'estudi, es va procedir al **buidatge**, la **triangulació** i l'anàlisi de les dades obtingudes al llarg de tot el procés. Al desembre del 2018 es va presentar un primer **informe parcial** amb els resultats de la primera fase (juny a desembre del 2018), i al setembre del 2019 es va presentar l'**informe final**, amb les dades de la primera i la segona fase i les conclusions i recomanacions globals.

El procés de buidatge i triangulació de la informació, per analitzar-la després, s'ha dut a terme mitjançant diversos **procediments i instruments**, com ara taules i graella de dades creuades i esquemes d'organització de la informació, en què s'han categoritzat i endreçat totes les referències i notes recopilades en les observacions, entrevistes i grup focal, d'acord amb les dimensions vinculades amb l'objecte d'estudi, que es detallen en els apartats de resultats.

Després d'un primer buidatge i revisió de les dades originals recopilades, es van comparar resultats directes obtinguts i es van creuar les informacions dels i les diferents agents participants en el procés. Les conclusions obtingudes d'aquesta ponderació van ser la base de l'anàlisi posterior que, juntament amb els documents revisats, conformen les **conclusions i recomanacions** del present informe.

5. RESULTATS

5.2. RESULTATS FASE I

5.2.1. ENTREVISTES

5.2.1.1. Dades quantitatives:

Dades de les persones entrevistades per lloc d'origen i edat

10 entrevistes a noies

Filipines	Pakistan	Bangladesh	Índia	Marroc	Llatinoamèrica	Espanya
1	3	1	0	2	1	2

6-12	13-15	16-17	18-21
0	6	3	1

4 entrevistes a nois:

Filipines	Pakistan	Marroc	Bangladesh
1	2	1	0

10 anys	13-15	16-17	18-21
1	1	0	2

Valoració dels espais per les persones entrevistades (1 a 10)¹⁴

Espai	Nois	Noies
-------	------	-------

¹⁴ 1 és menys positiu i 10, més positiu.

Pista Negra	7,6	6,6
Pista Sant Rafael	7,3	4,75
Pista poliesportiva Drassanes	7,3	7
Pati Institut Milà i Fontanals	7	6,75
Pista Collaso i Gil	9	8
Plaça dels Àngels	6,9	8
Joan Coromines	8	9
CCCB (Pati de les Dones)	8,5	9

Les noies entrevistades i observades estaven acompanyades per un/a referent de l'activitat vinculada a alguna entitat del barri. La majoria d'aquests espais són destins fixos per als nois, on van per practicar esport o trobar-se amb altres nois. Per a les noies són llocs de pas a menys que tinguin una activitat programada concreta, com ara futbol.

5.2.1.2. Dades qualitatives

Hem destacat quatre dimensions a l'hora d'analitzar els relats que noies i nois ens han proporcionat en el transcurs de l'entrevista realitzada. Aquestes dimensions són les següents:

- Seguretat i autonomia.
- Grau de participació de les noies en l'espai.
- Coneixement de les normes dels espais.
- Canvis necessaris per incrementar la participació de les noies en els espais.

Dades entrevistes noies:

Seguretat i autonomia:

- Generalment, en aquests espais se senten segures si hi ha referents i dinamitzadores de l'activitat. Són els trajectes d'anada i tornada de l'activitat els que generen inseguretat, incomoditat i fins i tot por, la qual cosa provoca una contínua resposta d'alerta.
- Quant a l'autonomia, és difícil de concretar ja que no sabem si fan referència a la possibilitat de traslladar-se ("puc anar sola a l'espai") i/o la possibilitat de decidir realitzar una activitat concreta ("jugo a futbol perquè m'agrada").

Grau de participació de les noies en l'espai.

- Les noies coneixen els espais mencionats, però no hi van. La majoria ha participat en cadascun d'aquests; no obstant això, l'accés als espais és limitat, ja que la majoria d'elles necessita una activitat dirigida (amb el vistiplau familiar consegüent), i aquestes activitats es redueixen quan les noies compleixen anys o estan supeditades a la pràctica de futbol.
- La participació també es veu afectada per l'assentament previ. Així, les noies nouvingudes tenen més dificultat per accedir a aquests espais.

Coneixement de les normes dels espais.

- Un terç de les noies entrevistades no coneixen les normes dels espais que fan servir (se suposa que ja les coneixen genèricament?).

Canvis necessaris per incrementar la participació de les noies en els espais.

- Espais separats / horaris concrets centrats per a noies / alternatives a les inclemències del temps a causa de les poques hores de què disposen per al seu ús (si plou un dia d'entrenament de les noies, perden el poc temps que tenen per practicar esport).
- El trànsit per l'espai, dins dels espais esportius, comporta haver de passar entre molts nois i rebre possibles cops de pilota.
- “Hay muchos chicos” (molta gent i sobretot nois), fins i tot grups organitzats que increpen i assetgen.
- Adaptar els espais i les activitats a les demandes concretes de les noies, a mitjà termini.

Dades entrevistes nois:

Seguretat i autonomia.

- Se senten millor a l'espai ad hoc que als espais de trànsit.
- Al voltant de Drassanes és on se senten millor.

Grau de participació de les noies en l'espai.

- Ambivalència en les respostes, encara que són conscients que no s'hi facilita de manera activa la participació de les noies.

Coneixement de les normes dels espais.

- Són coneixedors de les normes i les enumeren.

Canvis necessaris per incrementar la participació de les noies en els espais.

- Jornades inclusives (com ara tornejos).
- Horaris adaptats i propis per a les noies.

Destaca, dins de la comparativa de les respostes d'elles i d'ells, que les noies parlen més d'inseguretat i els nois, tot i referir-s'hi, parlen de conflictes als espais, és a dir, elles parlen en primera persona, des d'allò que viuen i senten, i ells parlen més aviat des de l'observació del que passa i perceben al carrer, com a observadors externs, amb afectació diferent i més baixa. Ara bé, totes i tots coincideixen a apuntar els carrers petits com els llocs de pas que generen més inseguretat i les avingudes més grans com a espais generadors de menys inseguretat.

5.2.2. OBSERVACIONS

5.2.2.1. Quantitatiu

Espai	Nois	Noies
Pista Negra	9	1
Pista Sant Rafael	39	3
Pista poliesportiva Drassanes	45	7
Pati Institut Milà i Fontanals	No valorable	No valorable ¹⁵
Pista Collaso i Gil	38	10
Plaça dels Àngels	35	5
CCCB (pati de les dones)	4	5
Plaça Terenci Moix	99	5
Total	269	36

5.2.2.2. Qualitatiu

Hem destacat tres dimensions a l'hora d'analitzar les dades recollides en el transcurs de les observacions fetes. Aquestes dimensions són les següents:

- Socialització.
- Accés i ús de l'espai:
 - Senyalització i accés relacionat amb diversitat funcional
 - Espais d'ús diferencials per sexe
 - Dinàmiques de l'ús
- Promoció activa de la participació de les noies en els espais.

¹⁵ A causa de no haver tingut accés a l'espai per desenvolupar observacions.

S'ha fet un resum de tot allò esdevingut en cadascun dels espais observats, tenint en compte les característiques particulars d'aquests (accés obert / accés dirigit; grup poblacional de pertinença; distribució poblacional Raval sud i Raval nord; prevalença masculina als espais públics del voltant; etc.).

PISTA NEGRA

- **Socialització:**

La socialització es porta a terme tant amb grup de referència com de manera individual i amb altres grups. Quant a les noies, hi ha poca socialització. En les diverses observacions no s'hi han trobat gaires noies.

- **Accés i ús de l'espai:**

Sembla que l'accés i ús de l'espai, des del punt de vista formal, és igualitari, i que les mancances en la participació es deuen a les dinàmiques que s'hi estableixen. Hem trobat nois de diverses ètnies, cultures i procedències, però cap noi amb diversitat funcional.

Espai tancat, fet que genera seguretat a dins, cosa que no passa als voltants, sobretot per a les noies, per les característiques dels carrers i dels espais pertorbadors, com ara la mesquita i l'afluència d'homes de manera majoritària a l'espai públic de pas. També, en opinió de les noies, l'alta presència de nois a la pista i els seus comportaments (massa força en la pràctica d'esport) fa que elles desisteixin d'anar-hi i participar en l'espai.

- **Horaris i senyalització:**

N'hi ha, però són poc visibles i no hi ha referència a diversitat funcional.

- **Promoció activa de la participació de les noies en l'espai:**

No hi ha promoció "clara" de la participació de les noies en aquest espai, tot i que sí que sembla que hi ha disponibilitat i obertura per part de la coordinació i dinamització d'aquest.

PISTA SANT RAFAEL

- **Socialització:**

Socialització amb grup de referència, individual i altres grups; destaca en aquest cas el grup de pertinença. Quant a les noies, poca socialització. En les diverses observacions s'han trobat únicament tres noies, i només una d'elles jugava de manera individual amb un noi.

- **Accés i ús de l'espai:**

Sembla que hi ha diferències en l'ús de l'espai, no tant pel mateix espai, sinó per les activitats que s'hi desenvolupen (diferents esports).

L'accés i ús de l'espai, des del punt de vista formal, és igualitari, i les mancances en la participació es deuen a les dinàmiques que s'hi estableixen. Hem trobat nois de diverses ètnies, cultures i procedències, però cap noi amb diversitat funcional.

Espai tancat, fet que genera seguretat a dins, cosa que no passa als voltants, sobretot per a les noies, per les característiques dels carrers i dels espais pertorbadors, com ara la mesquita i l'afluència d'homes de manera majoritària a l'espai públic de pas. També, en opinió de les noies, l'alta presència de nois a la pista i els seus comportaments (massa força en la pràctica d'esport) fan que desisteixin d'anar-hi i participar-hi.

Espais diferenciats per sexe (lavabos i vestuari) que no es fan servir com a tals.

- **Horaris i senyalització:**

Sí que n'hi ha, però és poc visible i no relativa a diversitat funcional.

- **Promoció activa de participació de les noies en l'espai:**

No hi ha promoció concreta de la participació de les noies en aquest espai.

PISTA POLIESPORTIVA DRASSANES

- **Socialització:**

Socialització amb grup de referència, individual i altres grups. Quant a les noies, socialitzen sobretot amb el grup de referència (equip de futbol). En aquest espai només s'ha observat la participació de noies dins de l'equip de futbol femení d'APC (en les entrevistes també s'ha extret la participació d'altres noies com a entrenadores o dinamitzadores, normalment d'equips de nois, és a dir, no hi ha equips mixtos de nois i noies, però sí quant a entrenadors/ores).

- **Accés i ús de l'espai:**

Sembla que l'accés i ús de l'espai físic, des del punt de vista formal, és igualitari; les mancances en la participació femenina es deuen a l'organització d'activitats i a algunes dinàmiques que s'hi estableixen (ocupació de l'espai per nois i falta de recursos per fer ús de les pistes a l'hivern). En les observacions ens hem trobat amb una noia amb diversitat funcional com a membre de l'equip de futbol.

Espai tancat i amb persones de coordinació o dinamització, fet que genera seguretat a dins. No passa el mateix als voltants, sobretot per a les noies, que relaten com de vegades senten por en algunes zones properes i que, en algun cas, eviten arribar a Drassanes passant per carrers del Raval.

Espais diferenciats per sexe (lavabos i vestuari) que sí que es fan servir com a tals. Quan hi ha una alta ocupació de l'espai, el lloc de les noies també el fan servir nois.

- **Horaris i senyalització:**

Sí que n'hi ha, sense adaptació a diversitat funcional.

- **Promoció activa de participació de les noies en l'espai:**

No sembla que hi hagi promoció de la participació de les noies en aquest espai més enllà de l'equip de futbol.

PLAÇA DELS ÀNGELS

- **Socialització:**

Socialització amb grup de referència, i no pas individual i amb altres grups. Quant a les noies, socialitzen sobretot de manera passiva amb el grup de referència (observant els nois com ballen).

- **Accés i ús de l'espai:**

L'accés i ús de l'espai físic, des del punt de vista formal, és igualitari; és un espai obert i amb facilitat d'accés. Les mancances en la participació femenina es poden donar per les dinàmiques establertes a l'espai, on la població masculina lidera els grups que hi fan activitats. De fet, el nombre de dones a l'espai és superior a d'altres, tot i que la majoria d'elles hi estan de pas.

L'espai s'envolta del MACBA, de comerços i bars, i això sumat a la seva idiosincràsia com a zona de pas, la il·luminació i la visibilitat, fa que la sensació sigui a priori de seguretat. Hi ha zones de l'espai, a més, que semblen més familiars, que són les que envolten l'entrada al museu.

Espais diferenciats per sexe (lavabos) darrere de la plaça, dins d'un espai del MACBA, que a vegades es fan servir indistintament (tot i que el canviador de bolquers es troba al bany adreçat a les dones).

- **Horaris i senyalització:**

Només als WC, on també hi ha càmera de vigilància.

- **Promoció activa de participació de les noies en l'espai:**

Espai obert sense programació concreta per a cap tipus de col·lectiu o grup de persones.

PATI DE LES DONES CCCB

- **Socialització:**

En general, s'hi observa socialització amb grup de pertinença, però també individual i amb altres grups. Grups de noies, nois i mixtos practicant coreografies davant dels miralls del museu CCCB.

- **Accés i ús de l'espai:**

Des del punt de vista formal, és igualitari; és un espai semiobert i amb facilitat d'accés. El nombre de noies a l'espai realitzant una activitat és superior a la resta d'espais. La participació femenina es pot donar per les dinàmiques establertes i per estar rodejat pel museu del CCCB, amb bona il·luminació i visibilitat, que fan que la sensació sigui de seguretat, també com a zona de pas amb més presència femenina. No hi ha lavabos o vestuaris a l'espai.

- **Horaris i senyalització:**

No hi ha senyalització d'horaris ni cap informació relacionada amb diversitat funcional.

- **Promoció activa de participació de les noies en l'espai:**

Espai semiobert sense programació concreta per a cap tipus de col·lectiu o grup de persones.

PLAÇA TERENCEI MOIX

- **Socialització:**

Sobretot masculina. Amb grup de referència, però també individual i amb altres grups. Destaca en aquest cas el grup de pertinença i el fet de no haver d'estar practicant esport per socialitzar al voltant de la pista.

- **Accés i ús de l'espai:**

Des del punt de vista formal, és igualitari, obert i de fàcil accés. Les mancances en la participació femenina es poden donar a causa de les dinàmiques establertes a l'espai, on la població masculina lidera els grups que fan activitats i hi ha *presència de persones sense sostre, majoritàriament homes*. Com a zona de pas, la il·luminació i visibilitat són correctes i poden donar sensació de seguretat.

Hi ha un lavabo no diferenciat per a dones i homes, on apareix la simbologia de persones amb mobilitat reduïda. El fan servir dones i homes de pas. No hem vist cap persona amb diversitat funcional fent ús de l'espai.

- **Horaris i senyalització:**

Horari de la pista poc visible i cap senyalització relacionada amb diversitat funcional, més enllà de la simbologia del lavabo.

- **Promoció activa de participació de les noies en l'espai:**

Espai obert sense programació concreta per a cap tipus de col·lectiu o grup de persones.

PISTA COLLASO I GIL

- **Socialització:**

Amb grup de referència, individual i altres grups. Les noies socialitzen amb el grup de referència (equip de futbol o grup del casal). Només s'ha observat la participació de noies vinculades a una entitat o activitat programada.

- **Accés i ús de l'espai:**

Des del punt de vista formal, és igualitari. Hi ha ús reservat per a escoles, clubs i entitats socials del barri. Les mancances en la participació femenina es deuen a l'organització d'activitats i a algunes dinàmiques que s'hi estableixen. Hem trobat nois de diverses ètnies, cultures i procedències i un jove amb diversitat funcional participant en l'equip de futbol de *nois d'origen magrebi*.

- **Horaris i senyalització:**

Lavabos i vestuaris no diferenciats ni senyalitzats, tampoc pel que fa a la diversitat funcional.

- **Promoció activa de participació de les noies en l'espai:**

No tenim coneixement sobre la promoció d'activitats d'aquest espai.

PATI INSTITUT MILÀ I FONTANALS

No coneixem els grups de les entitats i activitats que es fan en aquests espais. En les ocasions en què hi hem anat, el grup no s'ha presentat i no hem pogut efectuar observacions.

- **Socialització:**
Socialització amb grup de referència, individual i altres grups.
- **Accés i ús de l'espai:**
Igualitari, disponible per a les entitats socials del barri. Activitats dirigides.
- **Horaris i senyalització:**
No hi ha cap senyalització dels horaris de la pista.
- **Promoció activa de participació de les noies en l'espai:**
No tenim coneixement sobre la promoció d'activitats d'aquest espai.

5.3. RESULTATS FASE II

Els resultats que es presenten a continuació, obtinguts en la **fase d'exploració II** i en entrevistes sobre els espais, s'organitzen des d'un enfocament complementari i d'ampliació dels resultats aconseguits en la fase I exploratòria.

Com s'ha esmentat a l'apartat de metodologia, hi ha hagut certes transformacions metodològiques quant a les dimensions analitzades en la fase I i la fase II. Com és natural en un estudi d'aquestes característiques, que representa un procés continuat de recollida, anàlisi i comparativa d'informació, la fase I va visibilitzar un escenari més aviat general de les realitats del barri del Raval pel que fa als espais públics esportius i gent jove. Tenint com a base aquest escenari inicial, la proposta presentada tot seguit **amplia la informació i aprofundeix en les anàlisis** de les dades recopilades en la segona part de l'estudi, havent ampliat, també, les tècniques i fonts de recollida d'informació.

Així, en aquest apartat es podrà trobar la seqüència següent en la presentació de resultats:

1. Resultats d'entrevistes i observacions a noies.
2. Resultats d'entrevistes a nois.
3. Resultats d'entrevistes a referents.
4. Anàlisi de resultats.

Perfil de les joves i dels joves entrevistats

GENERE	EDAT	ORIGEN	BARRI DE RESIDENCIA
NOI	16 ANYS	Bangladesh	RAVAL
NOI	19 ANYS	Rumania	RAVAL
NOI	14 ANYS	Filipines	RAVAL
NOI	22 anys	Sud d'Àsia	RAVAL

GENERE	EDAT	ORIGEN	BARRI DE RESIDENCIA
NOIA	18 ANYS	Marroc	Raval
NOIA	16 ANYS	Marroc	Raval
NOIA	15 ANYS	Pakistan	Raval
NOIA	20 ANYS	Marroc	Fora Raval
NOIA	15 ANYS	Honduras	Fora Raval
NOIA	15 ANYS	Marroc	Raval
NOIA	17 ANYS	Bangladesh	Raval
NOIA	17 ANYS	Guatemala	Fora Raval
NOIA	19 ANYS	Guatemala	Fora Raval
NOIA	14 ANYS	Filipines	Raval
NOIA	13 ANYS	Filipines	Raval
NOIA	14 ANYS	Filipines	Raval
NOIA	12 ANYS	Filipines	Raval
NOIA	14 ANYS	India	Raval
NOIA	13 ANYS	Espanya	Fora Raval
NOIA	8 ANYS	India	Fora Raval
NOIA	11 ANYS	India	Fora Raval
NOIA	10 ANYS	India	Fora Raval
NOIA	9 ANYS	India	Fora Raval

5.3.1 Resultats d'observacions i entrevistes a noies

ÚS DELS ESPAIS ESPORTIUS ANALITZATS

PISTA NEGRA

PISTA SANT RAFAEL

Entrevistes a noies

- El 75% de la mostra femenina entrevistada coneix l'espai de la Pista Negra i n'ha fet ús alguna vegada, i el 25% de la mostra que no la coneix o no en fa ús representa la totalitat de la mostra consultada d'origen filipí. La valoració que efectua el col·lectiu de dones filipines entrevistades sobre la Pista Negra és baixa, i el motiu que es dona és concretament la **zona i la ubicació de la pista**.
- Un 53,3% de l'ús de la Pista Negra es correspon amb la **pràctica esportiva programada per alguna entitat**, i només un 40% correspon a pràctica esportiva lliure, que es concentra en la franja d'edat dels 8 als 11 anys de noies entrevistades (amb vinculació amb la mesquita, de la qual són usuàries les nenes —i que queda en el camp de visió de la pista—), i a dues noies participants de l'equip femení de Drassanes (que n'han fet un ús esporàdic —una o dues vegades—).
- Les valoracions efectuades sobre la Pista Negra mostren una **relació entre l'edat i el grau de comoditat o seguretat** en l'espai. Mentre que totes les noies a partir dels 15 anys la valoren amb una puntuació baixa, les opinions són més diverses dels 8 als 11 anys. Coincideix amb el perfil de participació que adopten en l'espai, essent les més petites les que hi desenvolupen més pràctiques d'esport i activitats lliures, i les més grans les que només hi accedeixen si hi van amb un grup de persones conegudes i/o dinamitzades per una persona adulta, i així i tot, normalment adopten la dinàmica de xerrar o seure a mirar.

- El 50% de la mostra femenina ha fet ús alguna vegada de la pista Sant Rafael; el 50% que no en fa ús correspon a la franja d'edat entrevistada d'entre 8 i 11 anys, al col·lectiu filipí i a la mostra femenina paquistanesa (que no en fa ús per prohibició familiar, fruit de la participació alta d'homes d'aquesta procedència i coneguts de les noies, situació que pot possibilitar comentaris, rumors i desprestigi d'aquestes).
- Les circumstàncies i valoracions de la pista Sant Rafael són les mateixes que en el cas de la Pista Negra. S'observa, però, que encara es redueix més el grau de presència. Pot ser pel fet que s'hi troba la pista de futbol i l'espai de voleibol, molt utilitzats pels homes que freqüenten la pista.
- Es valora positivament, per part de les noies, disposar de taules de ping-pong i d'espai per jugar a voleibol; així i tot, el fet que l'espai estigui monopolitzat per homes condiona que, malgrat que es cobreixi la demanda de les noies pel que fa a recursos, aquestes no li donin un ús real a l'espai.

Alguns dels elements que s'han extret de la recollida d'informació de **Pista Negra i Sant Rafael** i que es consideren determinants per entendre la dinàmica dels espais són els següents:

Valoracions positives i aspectes de seguretat:

1. Les noies de 8 a 11 anys valoren l'espai com a **agradable**, entre d'altres, perquè hi ha fonts i lavabos, material disponible i l'accés és gratuït.
2. Hi ha una **oferta variada** d'espais esportius (voleibol, ping-pong, bàsquet o criquet i pista de futbol).
3. Una de les noies entrevistades afirma sentir-ho com un espai còmode, però de fet se li ha prohibit des de casa fer-ne ús. L'altra noia que valora positivament l'espai no és resident del barri i no ha participat mai en l'espai en l'horari de tarda.
4. Una valoració compartida per una gran part de la mostra és que les **persones referents** presents a l'espai donen confiança i augmenten la sensació de tranquil·litat. Es valora de manera positiva la presència d'una **referent femenina**.

Valoracions negatives o aspectes d'inseguretat:

1. La **zona** on es localitzen les pistes genera **inseguretat**, els espais del voltant estan bruts, fan pudor i són carrers estrets i foscos.
2. No s'informa obertament de les activitats o possibilitats de l'espai, és **poc coneguda** la tasca que s'hi fa.
3. El joc brusc de la majoria d'usuaris homes i nois, les mirades i els comentaris incomoden les noies als espais de Pista Negra i Sant Rafael. Les **dinàmiques masculines** de no compartir l'espai i d'increpar verbalment les noies són compartides en les valoracions de totes elles, en totes les franges d'edat, i esdevenen **determinants en relació amb la no participació de les noies** en aquests espais. Totes elles apunten, com a primer element negatiu, la presència de nens, nois i homes a l'espai, que els afecta a **escala familiar** (la percepció de les famílies pel que fa a l'espai) i a **escala individual** (malestar en aquests espais, que impossibilita l'apoderament de les noies en la pràctica esportiva). Una de les noies verbalitza una situació d'assetjament per part del col·lectiu d'homes paquistanesos que juguen a criquet.
4. Estructuralment, les reixes, les portes i la manca d'ús dels lavabos són elements determinants a l'hora de generar **incomoditat**. El fet d'haver d'entrar a l'espai sense poder saber quines persones hi ha a dins incomoda les noies (pels motius exposats en el punt 3).

Observacions

Les visites als espais i les observacions, participants i no participants, durant la segona fase, corroboren els aspectes mencionats en l'apartat d'entrevistes. Es considera important destacar-ne els següents, d'acord amb la consonància amb els elements que han comentat les noies entrevistades:

- a. **Elements estructurals de l'espai:** tant a la Pista Negra com a Sant Rafael s'observen un espai i un **ambient** cuidats i nets, i s'hi veuen les persones responsables de l'espai recollint bosses i netejant les pistes.
- Les **reixes exteriors** impedeixen la visibilitat entre dins i fora de l'espai.

- Les **reixes interiors** es veuen més desgastades i dificulten la visió entre els diferents espais de les pistes (des de l'espai de ping-pong o voleibol no es veu la porta d'entrada del carrer de la Riereta, i viceversa).
- Així i tot, és clar que les reixes són necessàries, atesa l'alta circulació de diverses pilotes en direccions diferents, llançades amb potència.
- Per accedir a l'únic **punt d'aigua** de l'espai, s'ha d'anar al camp on es juga a criquet, espai on es troba el grup masculí majoritari.
- Entre les 16.00 h i les 18.30 h el sol cau de ple a les pistes, on juguen els nois més petits i les noies (ja que els correspon la primera franja horària). Aquesta situació, en els mesos de més calor, fa que l'ús dels espais sigui **impracticable** a aquestes hores.
- El **cartell** on s'informa de les normes d'ús i el cartell exterior on s'informa de les pistes no són gens visibles, **no estan adaptats** per a capacitats diverses i no incorporen la perspectiva de gènere —no s'hi menciona cap clàusula de respecte per motius de gènere/sexe/raça/orientació/opció sexual...—.
- **L'accés als lavabos** no està adaptat per a capacitats diverses, com ara mobilitat reduïda, ja que només hi ha escales. A més, un dels dos lavabos s'utilitza com a magatzem.

b. Dinàmiques relacionals de l'espai: durant les visites i observacions, només s'ha comptabilitzat la presència de tres o quatre **nenes**, d'entre 8 i 11 anys, sempre les mateixes i sempre en l'horari de 17.00 a 18.00 h. No se les ha observat practicant **cap esport**, només un dia jugant a criquet; la resta de dies jugaven a jocs propis en els espais lliures.

- **No s'ha observat en cap dels dies** —excepte els matins i en el marc d'activitats programades per entitats— **la presència de noies a partir dels 11 anys**.
- Cap dels dies no s'ha pogut observar la **referent femenina de la Pista Negra i l'educadora de l'APC** desenvolupant individualment les seves tasques. Les interaccions d'aquestes amb els nois sempre han estat en **presència d'un referent masculí**.
- Els joves participants a l'espai es dirigeixen a les persones adultes responsables per **ordre de reconeixement social**. En presència de responsables i monitors masculins i monitores o educadores femenines, l'ordre a l'hora de dirigir-se relega les dones a l'últim lloc i posiciona els **responsables masculins en primer nivell**.

- Només s'observen **homes** i nois d'entre 19 i 40 anys **accedir als lavabos**; cap noia o nen petit en fa ús.
- Un gruix d'aproximadament 30 homes —*in crescendo* a mesura que avança l'horari— fa un ús habitual de l'espai. A primera hora s'observen **grups d'homes d'edats mixtes**, d'entre 5 i 40 anys, jugant a futbol. A partir de les 18.00 h els espais es diferencien:
 - Grup de nois paquistanesos d'entre 16 i 35 anys que no es relacionen amb la resta de participants, només demanen el material i ocupen tota la pista de criquet.
 - Els nens d'entre 6 i 12 anys fan servir l'espai de ping-pong, jugant a aquest joc o jugant a futbol en aquell espai reduït.
 - La resta d'usuaris juga a futbol. S'observa en general com gairebé és més gran el nombre d'homes, nois i nens al voltant de les pistes xerrant, increpant, fent bromes o mirant, que el nombre d'homes, nois i nens practicant esport.

c. **Dinàmiques en la presa de contacte amb els espais:** durant les observacions, visites i entrevistes dutes a terme van succeir algunes situacions que van cridar l'atenció i es van considerar rellevants per la seva vinculació amb l'estudi desenvolupat:

- Durant les entrevistes i visites, en els moments en què la tècnica encarregada de l'exploració dels espais parlava amb el responsable, els nois es dirigien a ella com a la "xicota" d'aquest, la qual cosa posa de manifest el **rol que els nois li atorgaven**, com a dona, dins de l'espai. Va haver de ser la tècnica qui tallés els comentaris.
- En la darrera visita a aquests espais, hi havia un grup de mares a la pista (mares de les nenes d'entre 8 i 11 anys entrevistades). Es va començar l'entrevista amb una de les nenes i les mares es van acostar a les altres i les van asseure al costat de la tècnica. Mentre es feia l'entrevista, les mares van agafar el material de criquet que estaven fent servir les filles i van començar a jugar. Tant el responsable de l'espai com la tècnica es van sorprendre de veure les mares jugant, ja que era la primera vegada que això va succeir.
- S'observa, en totes les visites, com l'única **referent femenina** de l'espai es queda fora de l'espai de pistes, a la zona de bancs i ping-pong, sense participar en la pràctica esportiva, evitant, especialment, l'espai de criquet. En l'entrevista, ella explica que el grup de criquet li ha verbalitzat que els incomoda.

PISTA POLIESPORTIVA DRASSANES

Entrevistes a noies

- El 65% de la mostra femenina entrevistada coneix la pista Drassanes i n'ha fet ús.
- Hi ha presència de **tots els col·lectius entrevistats**, fins i tot les noies d'origen filipí, que hi han anat a jugar a voleibol quan la pista era d'ús lliure.
- La **pràctica esportiva específica augmenta** en el cas d'aquesta pista, ja que un 77% de les noies que hi ha anat ho han fet per practicar de manera específica un esport, ja sigui en caràcter d'entrenament, partit o pràctica esportiva lliure. S'observa que un 23% hi ha participat en el marc d'una activitat de lleure organitzada per una entitat.
- Excepte en el cas del voleibol i de les activitats de lleure, l'esport practicat en aquesta pista és **principalment el futbol**.

Les **valoracions** que efectua la mostra que coneix la pista o en fa ús coincideixen i són considerablement **altes** respecte a les altres pistes explorades. Tota la mostra que n'ha fet ús la valora amb una puntuació mitjana-alta.

Alguns dels elements que s'han extret de la recollida d'informació i que es consideren determinants per entendre la dinàmica d'aquest espai són els següents:

Valoracions positives i aspectes de seguretat:

1. L'espai és obert a la vista, les pistes, lavabos i dutxes estan en bon estat i hi ha **visibilitat**. És un espai còmode segons el 25% de la mostra. La resta no especifica valoracions sobre l'espai. La franja d'edat entrevistada que fa ús de la pista es troba entre els 12 i els 21 anys.
2. Un 31,6% de les referències positives vers la pista estan relacionades amb la **presència del responsable** i la seguretat que hi genera, tant ell com el seu equip de monitors.

3. L'entorn és valorat com a més segur que la Pista Negra i Sant Rafael, i la presència del responsable condiciona aquesta valoració —el responsable i els educadors APC entrevistats són conscients d'aquesta dinàmica generadora de seguretat. Una part de la mostra, en concret les noies d'origen filipí entrevistades, valoren la zona com a **tranquil·la i segura** en comparació amb la resta de pistes que no utilitzen.

Valoracions negatives o aspectes d'inseguretat:

1. La presència d'una sola pista implica que hi hagi una **oferta** d'esports, activitats i espais **limitada**, segons algunes de les noies enquestades.
2. El 43% de les entrevistades mencionen com a únic element negatiu o aspecte d'inseguretat la presència de **grups d'homes dins i fora de l'espai**, sobretot en la zona del Bicing, que increpen, miren i comenten aspectes de les noies que estan desenvolupant la pràctica esportiva.
3. Es comenta de manera específica que els **nois no respecten els horaris de joc de la pista**, situació que ha pogut ser observada en les dues fases de l'estudi.

Observacions

Les visites als espais i les observacions fetes durant la segona fase corroboren els aspectes mencionats en els punts anteriors. Considerem important destacar-ne els següents d'acord amb la consonància amb els elements que han comentat les noies entrevistades:

- a. **Elements estructurals de l'espai:** s'observa un **espai acurat i net**, i les instal·lacions semblen més específiques per a la pràctica esportiva que altres pistes, sobretot els espais de vestidors, dutxes i lavabos.
 - La visibilitat i la configuració de la porta d'entrada al recinte permeten una vigilància o **sensació d'acolliment** més gran que en altres espais.
 - S'observa que no hi ha cap element que cobreixi l'espai i el **sol cau de ple a les pistes a primera hora de la tarda**. La pista obre a les 17.00 h i el primer torn horari correspon a la franja d'edat més jove. L'horari reservat per a la pràctica esportiva femenina és de 19.00 a 21.00 h, aspecte que facilita la participació en no ser l'horari en què fa tanta calor.

- **No hi ha punt d'aigua** dins de les pistes; hi ha una font propera a l'exterior i la possibilitat d'utilitzar els lavabos.
- Es disposa d'un **cartell** a l'entrada, que **no està adaptat** per a capacitats diverses ni tampoc mostra diversitat cultural —tots els documents penjats i accessibles estan únicament en català—. No hi ha una explicació específica de la normativa d'ús i no s'incorporen clàusules específiques en relació amb el respecte per motius de gènere/sexe/raça/orientació-opció sexual...
- Hi ha una zona de murs, que permet un **espai més recollit i menys visible** des de fora. Les reixes faciliten la visibilitat del carrer i les persones que es troben als exteriors del recinte.
- La pista es troba en una zona de **passeig ample i transitat**. A prop hi ha l'Escola Oficial d'Idiomes. Durant les observacions no s'ha constatat cap situació de tensió amb les persones usuàries de la Sala Baluard, aspecte que mencionen els referents dels espais en les entrevistes com a element distorsionador.

b. Dinàmiques relacionals de l'espai: durant les visites i observacions, la rebuda per part del responsable de l'espai ha estat molt positiva; la seva experiència es fa palesa en la tranquil·litat que exerceix a l'hora d'observar, gestionar i dinamitzar l'espai. La comunicació no verbal mostra comoditat i cura per la pista i les persones.

- En les diferents visites i observacions s'adverteix només la participació de **tres noies** d'entre 15 i 17 anys jugant a futbol —els dimecres, dia específic reservat a les noies.
- Un dels dies s'observa la presència de quatre mares d'origens diversos interactuant entre si, una d'elles amb **mobilitat reduïda**, que va accedir a l'espai sense problemes i hi circulava amb cadira de rodes còmodament.
- La resta de dies s'observen **principalment nois** a la pista i un grup dinamitzat per una entitat, en horari de matí. La **presència de joves és** inferior a la d'altres pistes observades, ja que la franja horària de més activitat és entre les 18.00 h i les 21.00 h.
- La pràctica esportiva que desenvolupen els joves durant les observacions se centra **exclusivament en el futbol**. S'observen més joves participant que no pas asseguts, i els més petits —que no participen durant l'horari dels grans— miren els partits al costat del responsable, xerrant amb ell. En la darrera observació fora de l'horari dels petits —en

horari femení— aquests segueixen jugant, tot i que sol·liciten que les dues noies presents s'incorporin al joc perquè "juguen millor que ells".

- La presència de només tres noies durant l'horari femení implica que participin també els nois que són a l'espai. Com que no es tracta d'una activitat programada, es posen d'acord i els nois hi participen. S'observa una **dinàmica còmoda**, van jugant i descansant de manera espontània, i són meitat nois, meitat noies. Sembla que es coneixen i es relacionen de manera activa.
- S'observa un grup de sis o set nois **asseguts al Bicing** mirant l'espai dins les pistes. El responsable no està de manera casual assegut al banc just al davant.
- S'observen diversos homes, **asseguts en bancs o drets**, mirant dins l'espai de la pista; tots són adults i de procedència diversa.
- S'observa totes les **noies presents a la pista utilitzar els lavabos**.
- En una de les observacions, un grup de joves **increpa i llença objectes a les noies** des de fora de la pista. S'observa com el responsable i dos referents de l'APC hi intervenen, després que una de les mares avisi aquests responsables. Una de les persones referents a la pista qüestiona l'assetjament sota l'afirmació de provocació de les noies i la mare li respon que s'equivoca i que els nois han anat expressament allà. Aleshores, hi intervenen.

c. Dinàmiques en la presa de contacte amb els espais: durant les observacions, visites i entrevistes es vol destacar els aspectes següents en relació amb les situacions viscudes per la tècnica encarregada de l'exploració dels espais:

- La primera presa de contacte amb el referent de la pista va ser molt positiva i **acollidora**.
- El grup de nois asseguts al Bicing i els homes en els bancs i proximitats generen **incomoditat**. Tots estan encarats a la pista, i com que la pista està a un nivell més baix que el carrer es pot crear una situació de vulnerabilitat davant de les mirades.

PATI INSTITUT MILÀ I FONTANALS

Entrevistes a noies

- El 45% de les noies enquestades coneix la pista Milà i Fontanals, i la franja d'edat que la coneix oscil·la entre els 12 i els 18 anys perquè es tracta d'un institut del barri. Només una de les noies hi ha anat a desenvolupar pràctica esportiva específica (entrenament), i una altra a desenvolupar una activitat organitzada per una entitat. El 55,5% de les noies que la coneix hi va a **xerrar i passar una estona** o a jugar a bàsquet de manera molt puntual — aquestes dinàmiques són sobretot de les noies del col·lectiu filipí enquestades.
- La principal pràctica esportiva que es du a terme en aquest espai és el **bàsquet**, tot i que un parell de noies mencionen entrenaments de **criquet**.
- La **valoració** que en fa la mostra és **baixa**; la mitjana de la puntuació que li han conferit és de 5 punts sobre 10.

Alguns dels elements que s'han extret de la recollida d'informació i que es consideren determinants per entendre la dinàmica de l'espai són els següents:

Valoracions positives i aspectes de seguretat:

1. El fet que es tracti d'un **espai gran amb dues pistes** i espais destinats a més d'un esport es valora positivament per part de gairebé tota la mostra que coneix la pista.
2. El col·lectiu de noies d'origen indi que coneix la pista la valora com un **espai còmode** en el qual coneix persones i hi van amistats i família.

Valoracions negatives o aspectes d'inseguretat:

1. En general, les noies entrevistades d'origen filipí comenten que els genera **inseguretat** que sigui un espai tancat, que no permet veure qui vol accedir-hi o qui hi ha pels voltants.
2. Comenten la presència de **situacions incòmodes i tensions** entre alguns dels col·lectius que participen en l'espai.
3. L'única noia de la mostra que hi desenvolupa una pràctica esportiva específica comenta que les **parets estan mal situades** per a la pràctica d'esport (especialment del criquet).

4. Destaca l'aportació d'una de les noies participant en les entrevistes, que comenta la **manca d'informació sobre aquesta pista**. Les joves no saben si està oberta cada dia, ni si disposa d'horaris específics segons edat o sexe.

PISTA COLLASO I GIL

Entrevistes a noies

- Només el 10% de la mostra coneix o ha utilitzat algun cop les pistes de Collaso i Gil, i ho ha fet en el marc d'un entrenament esportiu **programat** o pràctica lliure **puntual**.
- Cap de les noies entrevistades ha efectuat una valoració de l'espai. La resposta literal ha estat **"no ho sé, no la conec"**.
- Tres de les referents entrevistades comenten de manera específica que la zona propera i els **carrers propers** a Collaso i Gil actualment són **"complicats"**.
- Pel que fa a la mostra consultada, es creu interessant destacar l'ús de l'espai de **Can Ricart** pel 10% de noies enquestades. A Can Ricart es promou la participació mitjançant beques.

Aquesta situació respecte a la desconexió de la pista coincideix amb la valoració efectuada per una de les referents femenines del barri, que afirma que les joves i els joves del Raval no coneixen que tenen aquesta pista disponible per al seu ús.

ÚS DELS ESPAIS D'OCI ANALITZATS

El 90% de les noies entrevistades utilitza o coneix els espais d'oci del barri, en concret en aquest estudi s'ha centrat l'atenció en plaça dels **Àngels**, **Pati de les Dones (CCCB)**, plaça de **Terenci Moix**, plaça de **Folch i Torres**, plaça de les **Caramelles** i rambla del **Raval**.

L'ús generalitzat d'aquests espais respon a passejar, ser-hi, xerrar amb gent o a llocs de pas. L'únic col·lectiu entrevistat que fa un ús esportiu dels espais és el grup de noies filipines. La totalitat de les enquestades d'aquest col·lectiu practiquen esport a la plaça de Terenci Moix entre les 17.00 h i les 20.00 h, i també utilitzen altres espais, com ara el Pati de les Dones (CCCB), on hi van a ballar un 60% d'aquesta franja de la mostra.

Entrevistes

- Les **valoracions** mitjanes dels espais d'oci, malgrat no ser utilitzats per tota la mostra en clau esportiva, són **elevades**. Es podria deure al fet que són espais amb més presència de dones, o circulació d'aquestes, o bé al fet que, en no ser espais destinats específicament a l'esport, se'ls senten més seus.
- El col·lectiu de dones marroquines, paquistaneses, llatinoamericanes i bengalís entrevistades **no fa ús** d'aquests espais en caràcter de pràctica esportiva.
- Les percepcions que recullen aquests col·lectius sobre els espais d'oci mencionats giren al voltant de la **desconeixença dels grups que els freqüenten**, situacions que identifiquen com a **conflictives** (consum d'alcohol, baralles...) i la possibilitat que la seva presència o pràctica esportiva en aquests llocs generi **rumors o problemàtiques** dins els seus nuclis familiars i de relació.
- El col·lectiu de dones filipines entrevistades té una percepció més gran de **seguretat** als **espais oberts**, en concret a la plaça de **Terenci Moix**, que no pas a les pistes esportives que ens ocupen en l'estudi. Tot i així, a les entrevistes traslladen de manera generalitzada la **preocupació de les famílies respectives** quan fan ús d'aquests espais, encara que comenten que gaudeixen de força llibertat de moviment.
- Es creu interessant destacar que part de la mostra verbalitza **no fer ús** de la plaça **dels Àngels**, per la presència d'un nombre molt elevat d'*skaters* que **dificulten estar tranquil·les** a la plaça.
- **Plaça de les Caramelles, plaça de Terenci Moix i plaça de Folch i Torres** tenen, en el general de la mostra, **valoracions negatives** relacionades directament amb els **grups que les utilitzen** i les dinàmiques de **baralles** que s'hi generen. S'observa com, en funció del grup d'origen, s'identifiquen aquests espais com a "segurs" o "perillous a causa de les baralles".

- Les principals crítiques que rep el **Pati de les Dones (CCCB)** es deuen al fet que alguns nois i noies utilitzen l'espai **per al consum** de tabac, alcohol i altres substàncies, i això genera rumors i **malestar**.

Observacions

Considerem d'interès recollir les observacions dutes a terme¹⁶ pel que fa a l'estructura i la conformació dels espais, així com les dinàmiques relacionals observades que s'hi desenvolupen. Les **observacions específiques** s'han dut a terme a plaça de les **Caramelles**, **plaça dels Àngels**, **Pati de les Dones (CCCB)** i **plaça de Terenci Moix**, en funció dels usos que la mostra entrevistada els dona.

- En general, **l'estructuració dels espais facilita la socialització**. Es tracta d'espais oberts, i l'oferta engloba des d'espais més arrecerats, com la plaça de les Caramelles o el Pati de les Dones (CCCB), fins a espais més oberts i de pas, com la plaça dels Àngels o la plaça de Terenci Moix. D'aquests espais, **l'únic destinat específicament a la pràctica esportiva és la pista de Terenci Moix**; la resta d'espais se'ls han apropiat els i les joves, que els han atorgat funcionalitats concretes, com ara el ball al Pati de les Dones (CCCB) o la pràctica d'*skate* a plaça dels Àngels.
- S'observen considerables **diferències en l'ús dels espais segons la franja horària**. La majoria de nois i noies d'entre 12 i 21 anys fan ús d'aquests espais —fora d'activitats programades— a partir de les 17.00 h. Alguns elements que es consideren determinants en aquest aspecte són els següents:
 - **Manca d'espais amb ombra en les zones propícies per desenvolupar-hi qualsevol tipus de pràctica esportiva**. Els espais amples i habilitats per a l'esport —en el cas de Terenci Moix— no disposen d'ombra de cap tipus, i s'observa que durant el matí no s'utilitzen, mentre que a la tarda es tracta d'espais amb molta activitat.
 - La plaça de les Caramelles, que sí que disposa de més espais d'ombra, ofereix a **nens i nenes més petites** espais de joc i socialització que són utilitzats independentment de l'hora.

¹⁶ Observacions de la II fase efectuades durant el mes de juliol. Específicament es puntualitza que la gran majoria d'infants i joves adolescents estan de vacances.

- **Les zones d'ombra en aquests espais durant l'horari de matí estan ocupades generalment per homes, asseguts a terra i als bancs, socialitzant.** No s'observen dones ocupant-los —excepte en el cas de la plaça de les Caramelles (dones que vigilen els nens i nenes que juguen al parc). El cas més clar és el de la plaça dels Àngels i de Terenci Moix.
- El Pati de les Dones, que sí que disposa de zones amb ombra, genera un **espai de socialització plural**, on s'observen, de manera general, grups mixtos desenvolupant-hi diferents activitats.
- **S'observen diferències en l'ús dels espais segons procedència, sexe/gènere, edat i esport.** En tots els espais d'oci, excepte el Pati de les Dones (CCCB), els homes ocupen els punts d'ombra al matí i els espais de socialització (bancs, zones on seure...) durant l'horari de tarda, així com les zones principals de pràctica esportiva (zona de les rampes a plaça dels Àngels, pista de bàsquet de Terenci Moix, etc.).
- **Les dones ocupen els espais centrals del Pati de les Dones (CCCB)**, on l'activitat esportiva principal és el ball, i els **espais secundaris de la plaça de Terenci Moix**, al voltant de la pista de bàsquet —on aprofiten les zones restants per jugar a voleibol i a altres esports.
- S'observa que les **dones accedeixen** a tots aquests espais d'oci **en grups d'entre tres i sis**. Normalment, els grups més petits són mixtos, amb majoria de nois. Quan arriben a l'espai s'observa que, en el desenvolupament d'activitats esportives, se separen els grups segons sexe, sobretot a la plaça de les Caramelles i a la plaça de Terenci Moix. En els **grups mixtos** s'observen les dinàmiques següents:
 - Si l'activitat **principal és el ball**, els nois potser ho practiquen durant una curta estona, i després s'asseuen a mirar o xerrar.
 - Si l'activitat **principal és el bàsquet**, alguna noia hi participa de manera puntual, mentre que la resta de noies mira el partit o xerra.
 - Si l'activitat **és el voleibol**, s'observen en general grups mixtos, en què el nombre de noies a cada equip és similar (aspecte que ens fa pensar que es reparteixen entre els equips que juguen).
- S'observa, en tres dels espais, la presència de **lavabos públics**. En dos casos —CCCB i plaça dels Àngels— diferenciats segons sexe/gènere, i a la plaça de Terenci Moix, un únic lavabo mixt i adaptat per a persones amb mobilitat reduïda. En aquest últim **només**

s'observen homes fent-ne ús. En el cas del lavabo públic de la plaça dels Àngels, s'observa que **genera reticència** perquè implica, per a les dones que el vulguin utilitzar, haver de passar per davant dels lavabos d'homes, en un espai que és estret, fosc i brut. El responsable de l'espai està assegut en una cabina a l'entrada.

- Es considera **que cap dels espais observats disposa de les adaptacions necessàries per afavorir la participació de persones amb capacitats diverses** de manera plena i autònoma.

- En general, els **dissenys dels espais faciliten l'accessibilitat** a persones amb mobilitat reduïda o cadira de rodes. En el cas dels espais de **joc infantils, s'observa que no estan adaptats**, de la mateixa manera que la majoria dels **lavabos públics**.
- Quant a les **capacitats visuals, l'espai no està adaptat**. No hi consten relleus al paviment que permetin orientar-se, ni maquetes que facilitin conèixer l'espai. Tampoc hi ha cap indicador adaptat amb informació de l'espai i els seus voltants.
- En relació amb les **capacitats auditives, no s'identifiquen problemàtiques específiques**. El fet que es tracti d'espais diàfans permet tenir estímuls visuals que en faciliten la comoditat. S'haurien de facilitar zones segures de circulació a la plaça dels Àngels per evitar situacions d'angoixa en espais molt transitats.
- Pel que fa a **diversitats cognitives i del desenvolupament**, es tracta d'espais que ofereixen activitats diverses, i la presència de diferents espais d'oci propers facilita la possibilitat de dur a terme activitats i viure l'espai de forma flexible.
- **No es detecta la participació de cap persona amb capacitats diverses** durant les observacions.
- **No es detecten cartells, indicadors d'ús, normatives dels espais, plafons informatius, etc. en idiomes que no siguin la llengua vehicular.**
- Com a element distorsionador, destaca la **presència del turisme, amb comportaments que no faciliten la participació de nenes i nens petits i de les dones joves als espais**.
Triangulant diverses informacions obtingudes a les entrevistes, es pot afirmar que:
 1. Hi ha la percepció entre les joves que les zones on hi ha més **robatoris** són les més massificades pel turisme.
 2. S'observa en diverses ocasions **turistes fent fotos a noies i nois** —d'edats petites— practicant esport a la plaça Terenci Moix. En aquest cas, un grup de joves de la

plaça mira amb desaprovació els turistes. Es dona la mateixa situació i la mateixa reacció quan uns turistes fan fotos a un grup mixt que balla al Pati de les Dones (CCCB). I succeeix de la mateixa manera quan uns *skaters* graven l'espai en el marc de la seva pràctica esportiva, i unes noies musulmanes es veuen obligades a tapar-se la cara amb l'hijab per passar per l'espai.

3. S'observa la presència als carrers de diversos grups d'homes turistes, amb clars **síntomes d'ebrietat**, fent crits i increpant la gent al seu pas en carrers propers a aquests espais d'oci.
- Destaca, com a **element generador d'inseguretat** citat per moltes noies entrevistades, la **presència de baralles i conflictes** als diferents espais d'oci o els seus voltants. Si bé és cert que no se n'ha presenciat cap durant les observacions, sí que en va succeir una en les proximitats, durant el transcurs d'una entrevista. A més, diverses converses de grups de nois durant les observacions van girar al voltant de baralles i “enganxades” entre grups de nois que participen en aquests espais d'oci.

Triangulació de la informació sobre els espais d'oci

- La majoria dels espais d'oci observats són espais que **propicien la socialització i l'establiment de vincles** entre els i les joves del barri.
- Els espais que queden **més apartats del turisme** —plaça de les Caramelles i Pati de les Dones (CCCB)— són els llocs on es concentra el nombre més gran de noies. Es tracta d'espais amb visibilitat de cara al carrer, però recollits pel que fa a les persones que circulen per fora. Generen sensació de privacitat, però no de vulnerabilitat. La presència de gent gran i infants amb famílies a la plaça de les Caramelles diferencia l'espai i li dona un ritme diferent que transmet tranquil·litat i un ambient de seguretat.
- Els espais més propers a les zones turístiques de pas, de disseny ample i obert al carrer, són utilitzats gairebé exclusivament per homes. Coincideix que són els espais més propicis per practicar esport.

TIPOLOGIA DE PRÀCTICA ESPORTIVA I INTERESSOS

A partir de la recollida d'informació efectuada mitjançant les entrevistes, es pot afirmar que el 30% de la mostra femenina entrevistada només practica esport si es tracta d'una **activitat programada** i estructurada amb caràcter de continuïtat (entrenaments o partits), o en clau d'oci regulada per una entitat. El 25% practica esports al barri en clau d'activitat programada, però també com a **pràctica lliure** als espais de pistes o places. El 45% restant només practica esports si es tracta d'una **activitat lliure**; es tracta de la franja de la mostra corresponent a les entrevistades d'origen filipí, i les nenes d'entre 8 i 11 anys.

- Les **noies que juguen a futbol** són les que més coneixen o més han utilitzat la Pista Negra o Drassanes, i coincideix amb la franja d'edat d'entre 13 i 21 anys. També coincideix amb la franja de noies entrevistades que practica esport en caràcter d'activitat programada.
- El 88,8% de les noies de la mostra que practiquen **bàsquet** no participen en cap pràctica esportiva programada, i coincideix amb la franja d'entrevistades d'origen filipí —que també practica voleibol— i les nenes d'entre 8 i 11 anys que fan pràctica lliure a la Pista Negra.
- S'identifica que la pràctica del **críquet** com a activitat programada està vinculada a les noies d'origen paquistanès i indi.
- Només tres noies de la mostra practiquen el **ball** com a esport lliure al Pati de les Dones (CCCB).
- El 31,8% de les noies entrevistades estarien interessades a fer natació; una gran representació d'aquest col·lectiu demana poder accedir per un preu assequible a la practica de la natació.
- El 18,2% de les noies estan interessades a fer **voleibol**; el total d'aquesta franja participa en les pistes o n'ha fet ús, però no hi ha practicat aquest esport.
- Al 13,6% de les entrevistades els agradaria jugar a **futbol**, i malgrat que han fet un ús puntual en caràcter programat de les pistes, els agradaria desenvolupar-hi una pràctica més seriosa d'aquest esport.
- Cal destacar l'interès en altres esports com el críquet, el **tenis**, el **bàdminton**, el **rugbi**, el **ball**, l'atletisme i el **patinatge**.

Pel que fa a l'oferta de pràctiques esportives al barri, **les i els referents dels espais i activitats** faciliten la informació següent:

- Destaca de manera equitativa l'oferta d'activitats **lliures i programades**; les activitats programades són coordinades entre entitats quan tenen lloc a les pistes esportives que ens ocupen en l'informe. Impliquen generalment una proposta per part d'una entitat i la cessió de l'espai des de l'AECV.
- L'esport **que més s'ofereix** en els espais de pràctica lliure és el **futbol**, i després el **críquet** (que disposa d'una pista específica a la Pista Negra) i el **bàsquet**. També es disposa d'un espai de **voleibol**. En el marc de la pràctica programada per a les noies, només consten, a partir de les entrevistes, **les activitats multiesportives** (que no van tenir una bona rebuda per part de les usuàries), **el futbol** (amb una bona rebuda en el cas de la pista Drassanes, que inclou pràctica lliure i pràctica programada) i **el críquet** (del qual, de manera coordinada entre entitats, s'han pogut crear tornejos i equips femenins de pràctica continuada).
- Els i les referents són conscients que en els espais lliures les noies no participen en la pràctica esportiva de la mateixa manera que els nois. Algunes referents entrevistades posen l'èmfasi en el fet que **les noies utilitzen les pistes com a espais de pas, socialització i xerrada**.
- Algunes altres referents comenten que els nois monopolitzen l'espai, i que **l'oferta del futbol com a esport principal ho afavoreix**.

HORARI I FREQUÈNCIA DE LA PRÀCTICA

D'acord amb la recollida d'informació fruit de les entrevistes, la **mitjana de la freqüència** de pràctica esportiva de les noies és d'entre dos i tres **dies setmanals**.

Respecte als horaris, **la majoria de noies** participa en la pràctica esportiva en acabar les seves responsabilitats (classes, feina, tasques a casa...); així, la totalitat de la mostra expressa que practica esport en **horari de tarda**. Ara bé, convé destacar que la franja d'edat més jove ho fa entre les 17.00 h i les 18.00 h de la tarda, i a mesura que augmenta l'edat, l'horari s'expandeix fins a les 20.00 h del vespre. Són molt pocs els casos en què les noies tenen permís per allargar la seva activitat fins a les 22.00 h. Dues de les entrevistades practiquen esport el cap de setmana al matí en caràcter de partits amb els equips en els quals entrenen, i dues ho fan en caràcter de pràctica lliure esporàdica a la pista Drassanes, on entrenen entre setmana.

S'han trobat un parell de casos que no saben contestar específicament, ja que no fan exercici de manera continuada ni sistemàtica.

Els horaris esportius dels espais i les pistes a disposició de la mostra enquestada segueixen uns horaris similars: de 17.00 a 18.00 h les pistes estan reservades per als usuaris més joves (nens) , i de 18.00 a 20.00 h per als usuaris i usuàries més grans (adolescents i persones adultes). **La pràctica esportiva de les noies —en el cas de Pista Negra, Sant Rafael i Drassanes— queda relegada al primer horari (de 17.00 a 18.00 h), que és quan s’ha observat que se senten còmodes a l’hora de participar-hi.** La pista Drassanes, a més, ofereix l’horari de 19.00 a 21.00 h els dilluns i dimecres, exclusivament femení, en el qual s’observa una participació més gran de noies. Segons dues de les entrevistades, hi ha la participació d’un equip de vuit noies en aquest horari.

PARTICIPACIÓ ESPORTIVA: OPINIONS DE LES NOIES

A l’hora d’abordar la participació de la dona en la pràctica d’esports al barri del Raval, es descobreixen diverses sensibilitats de les noies entrevistades:

1. **El 30% de les noies entrevistades esmenta la família com un factor important** a l’hora de poder participar en els espais esportius. D’una banda, hi ha les noies que afirmen que assisteixen a les pistes perquè les famílies hi confien (franja d’entre els 8 i els 11 anys), i les noies que verbalitzen que la família no se sent còmoda amb el fet que practiquin esport en espais amb homes.
2. **El 30% de les noies entrevistades troba que la manca d’informació i difusió** és un factor determinant en el desconeixement sobre les pistes i la poca participació femenina. Els motius que exposen són els següents:
 - No es genera seguretat de cara a les famílies sobre els espais esportius.
 - Moltes noies no tenen accés directe a la informació i no s’assabenten de l’existència de l’oferta esportiva.
 - Moltes noies estan interessades a practicar esports i tenir espais, materials i dinamització amb qui fer-ho, però perden l’oportunitat si no formen part d’una entitat que les informi o les redirigeixi.
 - L’oferta d’esports s’adreça als popularment més coneguts i identificats com a masculins: futbol, bàsquet i criquet.
3. **El 55% de les noies entrevistades afirma que la presència de grups de nois desconeguts que increpen o monopolitzen els espais** determina la seva participació. Un **85% de les noies**

afirma **que la presència d'amigues o d'altres noies** facilitaria la seva participació, per sobre de la resta d'elements comentats com a factors determinants.

4. **El 20% de la mostra enquestada fa referència a creences culturals i socials pròpies o del nucli d'iguals** a l'hora de condicionar la seva participació esportiva. Alguns dels motius són els següents:
 - Grup de parells (noies del mateix nucli de relació i origen al barri) que puguin criticar-les o difamar-les si practiquen esport en espais amb la majoria d'homes.
 - A escala individual, la pràctica d'esport implica la superació d'esquemes personals vinculats a la religió que es practica i a pudors personals.
 - A escala social, vinculat als estereotips de gènere: la imatge de la "dona femenina" que no practica esport i que prefereix anar de compres o passejar.
5. **El 20% de les noies entrevistades afirma que si es valorés la possibilitat d'efectuar propostes esportives més serioses i programades, participarien en un grau més alt en aquests espais.**

ESPAIS SEGURS: MAPATGE

La **percepció de seguretat** per part de les **noies entrevistades**, extreta a partir de l'estratègia dels mapatges, revela les informacions següents:

- La franja de noies que verbalitza sentir-se més còmoda en els trajectes i segura correspon a les noies **NO residents al barri** del Raval. Les noies que resideixen al Raval identifiquen zones on se senten insegures i zones de confort.
- Segons la mostra, les **noies d'origen filipí i espanyol** identifiquen com a zona de **confort el Raval nord** i com a zona d'incomoditat el Raval sud. Mentre que en el cas de les **noies del sud de l'Àsia** (Índia, Pakistan i Bangladesh), identifiquen el **Raval sud com a zona de confort** i el Raval nord com a zona d'incomoditat —que són uns espais on no acostumen a fer-hi vida o transitar-hi.
- En general, s'identifiquen els **carrers transitats, amples, nets i lluminosos** com a **zones segures**.

- Mencionen els carrers següents com a **zones perilloses**, o que eviten¹⁷: **C/ Cera**, c/ **Salvador**, c/ Carretes, c/ Sant Pacià, c/ Aurora, c/ Riereta, c/ Lluna, c/ Sant Gil, c/ **Hospital**, c/ **Reina Amàlia**, rambla del **Raval**, c/ Robador i c/ Vistalegre.

5.3.2. RESULTATS D'ENTREVISTES A NOIS

Ús dels espais esportius i d'oci per part dels nois

S'observa, d'una banda, que <15207>**tots els nois de la mostra desenvolupen una o altra tipologia de pràctica esportiva**. D'altra banda, excepte la mostra d'origen filipí, que només coneix i ha utilitzat la pista de Milà i Fontanals, la resta de nois entrevistats ha utilitzat o coneix la Pista Negra, la pista Sant Rafael i la pista Drassanes. La pista de Collaso i Gil només la utilitza un noi de la mostra entrevistada.

- La participació del **50% de la mostra és en caràcter de pràctica esportiva lliure** a les pistes esmentades, mentre que un **25% només n'ha fet ús en el marc d'activitats programades** amb entitats.
- S'observa com la part de la mostra que no fa ús de les pistes sí que en fa dels **espais d'oci del barri**, com la plaça de Folch i Torres, la plaça de Terenci Moix i l'espai del Pati de les Dones (CCCB).
- La mostra que fa ús de la Pista Negra, Sant Rafael i Drassanes **puntua de manera alta els espais**. Milà i Fontanals és la pista amb una puntuació més baixa, i és considerada conflictiva.

Les **valoracions** respecte als espais esportius i la seva **seguretat**, efectuades pels **nois**, giren al voltant dels aspectes següents:

1. Disponibilitat de **material gratuït**.
2. Estat de les pistes per a la pràctica de l'esport **que els agrada**.
3. Presència de **gent que coneixen** a les pistes.

¹⁷ En negreta figuren els carrers més anomenats.

4. **Zona on està ubicada** i situació conflictiva de la zona o dels grups participants en la pista.

En general, valoren els espais amb un **grau de seguretat mitjà-alt**, excepte la pista Milà i Fontanals. Un dels nois entrevistats verbalitza que les pistes li generen una sensació de seguretat “mitjana” pel fet que es tracta d’espais on es generen **dinàmiques intenses de joc** i situacions de **tensió** en què **predomina una masculinitat hegemònica**.

Mentre que, en general, tota la mostra femenina detecta diversos elements d’inseguretat als espais on desenvolupa la pràctica esportiva i els seus voltants, vinculats a aspectes diversos, la **mostra masculina identifica com a insegures**, sobretot, **les dinàmiques que es generen en els espais**.

Tipologia, preferència, horari i freqüència de la pràctica esportiva dels nois

De la mostra masculina consultada, destaca que **la totalitat dels entrevistats desenvolupa alguna pràctica esportiva lliure** als espais del barri. Un **50% també participa** en alguna **pràctica esportiva programada** durant el curs.

L’esport que més es practica és el **bàsquet**, seguit del **futbol**. La franja d’entrevistats d’origen filipí també practica el **voleibol** i, de manera puntual, **el ball**.

La **franja horària de preferència és a la tarda** i, en general, el **50%** de la mostra **practica esport cada dia**, mentre que un 25% ho fa esporàdicament i l’altre 25% entre dos i tres dies a la setmana.

- Un 50% de la mostra estaria interessada a poder practicar la **natació**, i recalca que manquen espais assequibles per fer-ho.
- S’observa un **interès minoritari en el tenis**, i no es mencionen altres esports.

En aquest cas, i a diferència de la mostra femenina, **les necessitats esportives respecte als interessos s’identifiquen com a cobertes en un grau més alt**.

Opinions respecte a la participació esportiva de les noies per part dels nois

D'acord amb les entrevistes efectuades, es recull la **visió dels nois** participants en relació amb els motius o elements que poden condicionar una participació diferent i desigual en els espais segons sexe/gènere. Algunes de les opinions recollides són les següents:

- El 50% de la mostra opina que **les noies no participen** en els **espais esportius perquè no els agrada la pràctica esportiva**. Entre d'altres aspectes, afirmen: "Si jo fos una noia no faria esport, les noies fitnes van a Can Ricart, no a les pistes" o "Tenim les mateixes oportunitats nois i noies per participar-hi".
- Un 50% de la mostra observa que actualment la dinàmica és que **els nois juguen i les noies ni tan sols ocupen l'espai de la pista**. Un dels nois entrevistats afegeix: "Tampoc ningú no les convida a jugar, alguna de les noies hauria de **trencar el gel i afegir-s'hi**."
- Un dels nois entrevistats, d'origen filipí, verbalitza que prefereix dur a terme pràctica esportiva en **grups mixtos o principalment de noies perquè és una pràctica més tranquil·la i menys conflictiva**.

En general, els nois atorguen la **responsabilitat** de la (no) participació femenina a les mateixes **noies**. Molt pocs fan una lectura en clau de gènere, identificant i assumint els privilegis dels quals ells mateixos gaudeixen o que exerceixen.

Mapatge desenvolupat pels nois

En general, la mostra consultada se sent **segura** en un grau **mitjà i alt** pel que fa als espais del barri. Quant a les zones que freqüenten, s'observen certes similituds amb el mapatge de les noies, ja que, segons l'origen, identifiquen més o menys còmodes i segures la zona de Raval nord o Raval sud.

Hi ha alguns carrers que els nois també identifiquen com a conflictius, com ara c/ de la Cera, c/ Hort de Sant Pau i les proximitats de la Pista Negra. En aquest cas, els **motius principals d'inseguretat** que identifiquen en aquests carrers són la presència de **conflictes i robatoris**. No tenen vinculació amb dinàmiques d'assetjament o incomoditat respecte a la presència d'homes.

5.3.3 RESULTATS D'ENTREVISTES A REFERENTS

Tipologia d'activitats

Segons els i les referents entrevistades, la tipologia d'activitats que s'ofereix en els diversos espais destinats als i les joves del barri s'organitza de la manera següent:

- **Activitats programades:** les ofereixen principalment entitats d'oci i participació no centrades en la pràctica esportiva (CIAJ, KN60lab i APC). L'Associació Esportiva Ciutat Vella (AECV) ofereix activitats esportives programades a les escoles, i APC ofereix activitats programades esportives a les pistes esportives, llogant els espais.
- **Activitats no programades:** s'ofereixen a les mateixes pistes esportives, Pista Negra, Sant Rafael i Drassanes.
- Tres referents opinen que cal oferir activitats programades i concretes per garantir la participació de les noies.
- Quatre referents opinen que l'autogestió és una bona eina i consideren un element positiu el fet d'oferir un horari femení autogestionat, més enllà de la pràctica programada en el lloguer de les pistes.

Dinàmiques de relació observades en els espais entre els i les joves

Totes les persones referents dels espais afirmen que les **dinàmiques relacionals dels nens i els nois** es diferencien de les noies i s'estructuren de la manera següent:

1. **Monopolitzar l'espai** (generar espais masculinitzats).
2. Adoptar **dinàmiques brusques, intenses i "irrespectuoses"** en el moment d'ocupar aquests espais: queixes si no els poden utilitzar, no incloure o convidar les noies que hi ha en els espais, desmerèixer les capacitats esportives de les noies per motius de sexe/gènere o, fins i tot, increment de la brusquedat en la pràctica esportiva per generar que les noies per si mateixes no hi vulguin participar.

Un dels referents comenta alguna dinàmica d'assetjament i comentaris de caire sexual cap a les noies en el marc de les pistes (tot i que indica que provenen de fora de les pistes en si).

De la mateixa manera, les persones referents entrevistades identifiquen les següents **dinàmiques relacionals de les nenes i noies**:

1. Les noies cerquen un **contacte més personal**, una perspectiva educativa en la tasca de les referents.
2. Tenen horari no mixt dos dies a la setmana, **els costa participar** en equips mixtos, i costa fer que s'hi involucrin de manera regular.
3. Més presència de noies en alguns projectes mixtos i en l'horari femení. Es deu a la **presència de referents que generen seguretat**. No utilitzen les dutxes.
4. Utilització de l'espai en els **primers horaris de la tarda (hi ha menys homes)**. Normalment passen de llarg si hi ha molts nois, intenten evitar especulacions sobre elles i costa fer que s'hi involucrin de manera regular.
5. Si juguen en equips mixtos, ho fan amb els nens petits perquè "se senten més còmodes". Hi ha espais on les noies van a **socialitzar, no a fer-hi esport**. Normalment se senten **segures amb els i les referents**.
6. Si les noies utilitzen l'espai per socialitzar i xerrar es pensa que **no cal dinamització**.
7. Les **noies ocupen els espais secundaris** i no centrals, i s'estan de fer coses que els agraden per un tema d'opressions per motiu de sexe/gènere.

Ús dels espais

Pel que fa a l'ús dels espais, totes les persones referents vinculades a entitats o activitats esportives, així com els i les mateixes referents de les pistes, afirmen que **les noies fan ús de la Pista Negra, la pista Sant Rafael i la pista Drassanes**.

- En general, l'únic espai que les noies utilitzen fora de l'horari programat d'activitats en caràcter de **pràctica esportiva lliure** és l'espai de la pista **Drassanes**.
- L'ús dels espais és encara més **reduït** per part de les noies del sud i del centre de **l'Àsia**.
- Es produeix una infrautilització d'espais com la pista Collaso i Gil, que també és pista oberta, mentre que hi ha una **gran concentració** d'homes en l'ús de la Pista Negra.
- La **localització** de la Pista Negra i l'estructuració de l'espai no faciliten que les persones sàpiguen que es tracta d'un espai obert.

Pràctica esportiva

En relació amb la **pràctica esportiva** que s'ofereix en els espais, i per tal de poder comparar-la amb els **interessos dels i les joves**, recollim el buidatge següent de resultats a partir de les entrevistes efectuades a les persones referents dels espais:

- **L'oferta de pràctica esportiva programada és minoritària** (moltes vegades reduïda a la pràctica extraescolar en escoles i instituts o bé des de l'APC). Els espais són, principalment, d'ús i pràctica esportiva no dirigida.
- Una enquesta efectuada pel CIAJ¹⁸ reflecteix **l'interès dels i les adolescents per la pràctica esportiva i el lleure**.
- L'esport **principal que s'ofereix** quant a espais i material és el **futbol**, seguit del **bàsquet**. Aquesta oferta esportiva, *per se*, ja genera espais masculinitzats.
- La no participació de noies en els espais lliures es deu al fet que no hi ha pistes de futbol disponibles per a aquelles a qui agrada aquest esport, i la resta d'espais estan massificats (per homes).

Finalment, i pel que fa a l'oferta d'activitats i **pràctica esportiva de joves amb capacitats diverses**, la totalitat de la mostra enquestada no coneix cap cas o només en pot enumerar un. *"Li deixaven la pista de criquet 10 minuts. Eren molt integradors, el grup de criquet."* *"La situació va ser gestionada pels usuaris."* **L'escassa participació de persones amb capacitats diverses** s'atribueix a la **desinformació i el desinterès de les famílies respectives**, tot i que una de les referents verbalitza que el treball per **promocionar la inclusió és una assignatura pendent**.

Seguretat i valoració dels espais

Les i els referents entrevistats posen de manifest les valoracions dels espais vinculades a les opinions de les **noies** que en fan ús i també de les **famílies** d'aquestes usuàries. A més, valoren també la **percepció de seguretat** vinculada a la **conformació dels espais, de la seva ocupació i dinàmiques**.

¹⁸ Enquesta de joves Barcelona 2015. Disponible a <https://ajuntament.barcelona.cat/dretssocials/sites/default/files/arxius-documents/enquesta-joves-barcelona-2015.pdf>

Famílies:

- La percepció general de la totalitat de la mostra és que es fa difícil implicar-hi les famílies, sobretot quant a participació. No obstant això, les famílies sí que s'apropen als espais, sobretot les dels nens i nenes més petites. Totes les persones referents entrevistades consideren **important que les famílies coneguin els i les responsables dels espais**. Afegeixen que haver de **firmar autoritzacions i documentació per a la participació dels nens i nenes genera tranquil·litat en la família**.
- Alguns del referents comenten que mentre no es generen **projectes educatius o esportius amb famílies**, en les pistes s'està fent **treball d'inclusió** d'aquestes en alguns projectes. Per contra, hi ha una referent que afirma que **les famílies no hi són i que no es treballa amb aquestes**.

Nenes i noies:

- Les i els referents tenen la **percepció que les noies se senten segures** en els **espais**. En general, afirmen que les noies no els expressen directament valoracions positives ni queixes, cosa que sí que fan dels trajectes i altres espais del barri, que perceben com a insegurs.
- Només una referent verbalitza haver rebut queixes per part de noies en relació amb l'espai, i afirma haver hagut de **gestionar la sortida de l'espai d'un home** perquè incomodava un grup de noies.
- En general, els i les referents prenen com a **indicador de percepció** de seguretat de les noies el fet de **no verbalitzar ni comunicar incomoditats** en els **espais**. Només una referent aclareix: **"Que no ho hagin verbalitzat no vol dir que no existeixi"**.
- Una de les referents afirma que els grups de noies amb qui més treballa se senten **còmodes** a Terenci Moix i al Pati de les Dones (CCCB).
- La majoria de referents participants afirmen que **les noies senten inseguretat al carrer**, i que els ho han verbalitzat. Dues d'aquestes persones puntualitzen que han observat en primera persona algunes dinàmiques no desitjables i que han actuat per salvaguardar les noies i companyes referents.

Ocupació i dinàmiques dels espais:

Pista	Aspectes de seguretat	Aspectes d'inseguretat
Pista Negra i Sant Rafael	Presència de tres referents dones que generen seguretat. La mesquita genera sensació de seguretat a les nenes petites que hi participen.	Localització de la pista i presència masculina imperant. Mesquita al costat. Reixa opaca dins i fora. Portes petites. Narcopisos i baralles a l'entorn.
Pista Drassanes	Presència de tres referents dones que generen seguretat. Espai legitimat per les famílies.	Presència de grups que increpen des de fora (Bicing) i presència de la Sala Baluard.
Collaso i Gil	--	Rampa i entrada a l'espai fosca i proximitats que semblen perilloses (més d'un referent ha rebutjat treballar allà, per inseguretat).
Folch i Torres	La millora que ha tingut l'espai, ja no hi ha tantes zones fosques i amagades.	Presència de persones que consumeixen substàncies i presència de joves que no participen en les activitats de l'espai.

Per acabar, s'expliciten algunes aportacions dels i les referents quant a **elements significatius dels espais en general**:

1. Tenir en compte la **configuració** de l'espai.
2. **Incorporar persones dinamitzadores** per augmentar la seguretat i l'ús equitatiu en els espais, ja que actualment estan totalment masculinitzats amb unes dinàmiques pròpies molt marcades.

3. Configurar i reconfigurar els **espais perquè siguin oberts** i tinguin un **equilibri entre la seguretat (il·luminació) i la intimitat**.
4. Crear espais **no** mixtos.

Estratègies en l'àmbit de barri

Per tal d'analitzar les **estratègies desenvolupades** en l'àmbit **de barri**, s'ha recopilat informació al voltant de la percepció de les i els referents sobre el treball conjunt entre les entitats que actuen al territori.

El 100% de les persones referents entrevistades menciona el **treball amb diverses entitats del barri en clau col·laborativa**: cessió d'espais (per part de les pistes esportives), difusió dels diferents projectes, coordinació de les intervencions amb infants i joves, seguiments, etc. Destaquen les aportacions següents:

1. Cada cop més, s'intenta **promoure l'esport a partir de les entitats**.
2. Hi ha una gran **dificultat quant a espais**, ja que totes les entitats volen un lloc obert i en condicions acceptables on fer activitats d'oci, i tothom vol derivar el jovent per fer-hi activitats esportives.
3. Se celebren **reunions prèvies a principi de curs**, per saber què necessiten les entitats i què poden tenir.
4. Pel que fa a les entitats, **falta una mirada conjunta que vagi més enllà de l'esport**.
Cal conèixer com viuen el barri les noies i com fan ús de l'espai públic i municipal.

Quant a les **estratègies per promoure la participació esportiva** de nenes i noies, es constaten els elements següents:

- Totes les persones referents de pistes esportives entrevistades desconeixen que s'hagi dut a terme cap estratègia més enllà de les propostes pròpies i puntuals. Una de les referents expressa: "Espero que es facin més coses de les que conec". Una altra referent comenta que es van organitzar unes jornades de dona i esport al Raval (que ningú no ha mencionat).
- Una de les referents entrevistades comenta tot un seguit d'estratègies fora de la pràctica esportiva que han posat en marxa al seu espai: realització d'un informe sobre els espais i la seguretat de les noies; acompanyaments de les noies en el

projecte d'oci nocturn; quota de dones en el torneig de futbol del projecte d'oci nocturn per als equips, i vigilància de les dinàmiques als espais mixtos perquè siguin el més igualitàries possible.

Pel que fa a les **estratègies per promoure la participació de persones i infants amb capacitats diverses**, ningú de la mostra entrevistada no verbalitza que hi hagi una estratègia per treballar la seva inclusió en els espais esportius, encara que sí que es treballa a les escoles. Tot i així, es comenten algunes idees:

- Hi ha **equips especialitzats** que s'encarreguen d'atendre les usuàries amb capacitats diverses i redirigir-les o derivar-les.
- Necessitat d'informar **les famílies sobre les possibilitats de les pistes** obertes.
- Hi ha un **tabú respecte a aquesta realitat al barri**, s'ha prioritzat el treball en pro de la igualtat de gènere.
- **S'informa les famílies**, i se'ls ofereixen les possibilitats, però no volen venir.

Participació de les nenes i noies

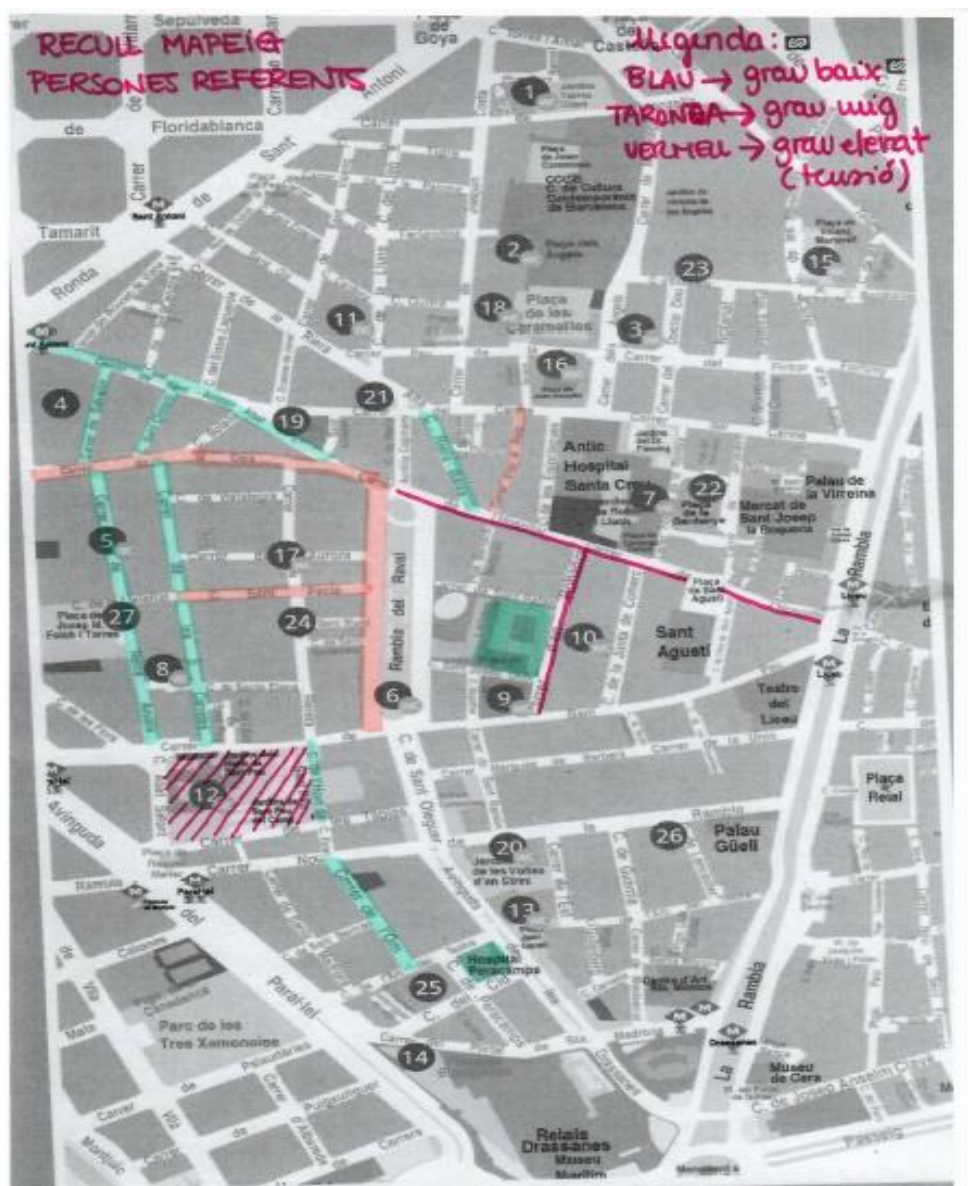
La mostra de referents entrevistades expressa els elements següents quant a la **participació de les nenes i noies**:

- En general, **tothom reconeix que les noies participen menys que els nois**, i que és difícil promoure'n la participació. S'identifiquen com a **condicionants**: la família, la presència de nois als espais, la seguretat relacionada amb el vincle o no amb els i les referents, els estereotips de gènere vinculats a la cultura (per exemple, que una referent dona generi incomoditat en els grups de nois), etc.
- Les **noies no demanen espais no mixtos** i programats com a condició per participar.
- Es detecta que **augmenta la participació de les noies** en les activitats programades sobre temàtiques concretes que les **interpel·lin directament**.
- La **coordinació entre entitats afavoreix** que les noies participin d'una oferta més variada.

Seguretat als carrers

De la **tècnica del mapatge** desenvolupada amb totes les persones referents participants en entrevistes, es considera interessant destacar els elements següents:

- Les dones referents no residents al barri del Raval coincideixen a afirmar que **canvia molt la percepció de seguretat entre el dia i la nit**, i que la zona més confortable és el Raval nord.
- Les persones referents residents al barri identifiquen com a **segures les zones de les pistes** i se senten confortables circulant per tot el Raval (excepte una referent que afirma que hi ha algunes zones i moments del dia en què no passa per determinats llocs).
- Dos referents entrevistats consideren **tot el Raval com una zona d'incomoditat** i afirmen que la pista Drassanes és la zona més segura.
- Els carrers mencionats com a més insegurs són: **c/ d'en Roig, c/ St. Antoni Abad, c/ d'en Robador, c/ Hospital, c/ de la Cera, c/ St. Climent, c/ Salvador, c/ de l'Om, c/ Riera Baixa, c/ Sant Pacià, c/ Reina Amàlia, c/ de les Carretes, Sala Baluard, St. Pau del Camp**, rambla del Raval i plaça de Salvador Seguí.
- Totes les persones referents —tret d'una— mencionen la presència de **menors no acompanyats** als jardins de St. Pau del Camp com un element a tenir en compte amb relació a la necessitat del col·lectiu de ser ajudat o a la inseguretat que genera (objecte d'intervenció de control en clau de suport o en clau de perillositat social).

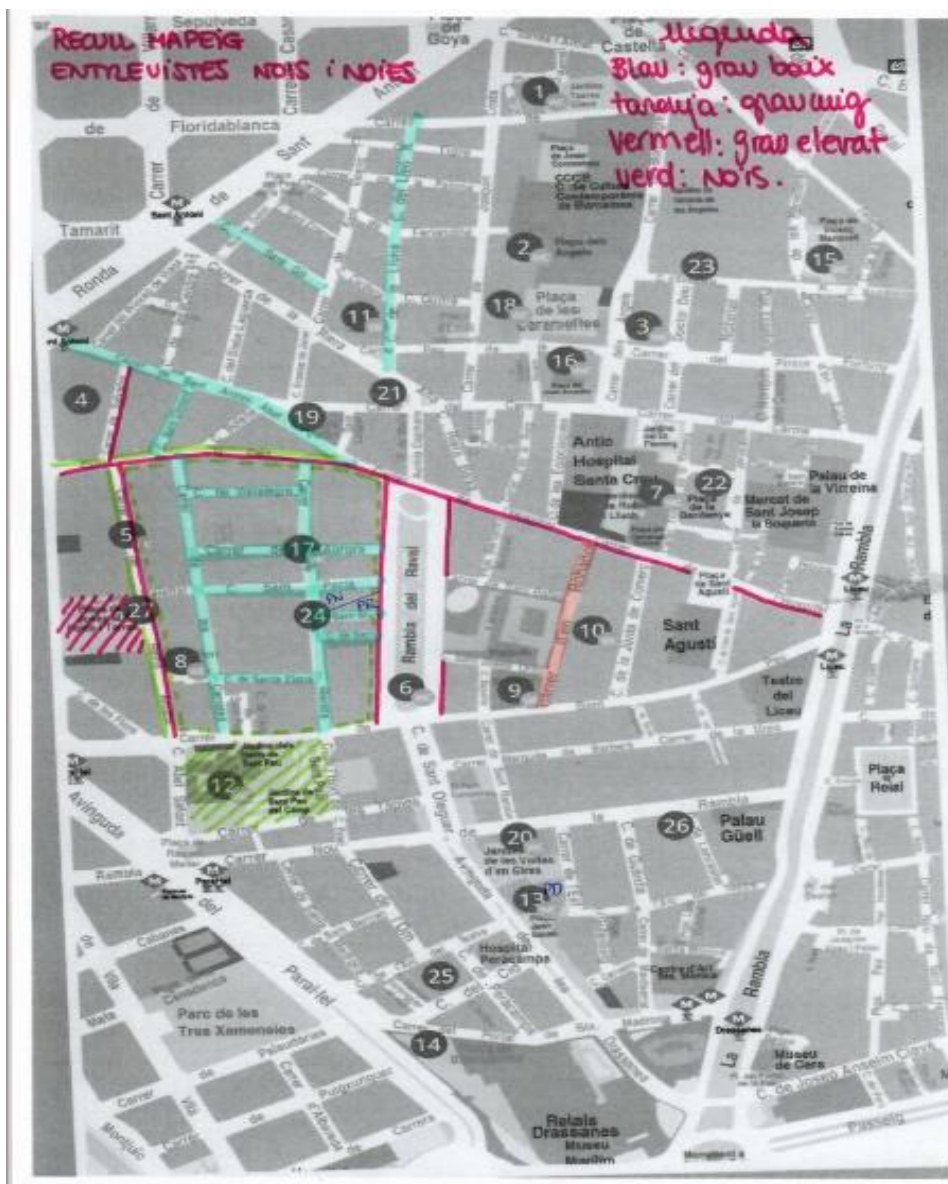

Recull dels resultats majoritaris en el mapatge de les persones referents.

Blau: grau baix d'inseguretat.

Taronja: grau mitjà d'inseguretat.

Vermell: grau alt d'inseguretat (zones de tensió).

Recull dels resultats majoritaris en el mapatge dels nois i noies entrevistades en la fase II.

Blau: grau baix d'inseguretat per a les noies.

Taronja: grau mitjà d'inseguretat per a les noies.

Vermell: grau alt d'inseguretat per a les noies (zones de tensió).

Verd: espais amb grau alt d'inseguretat per als nois, tot i que ells els utilitzen per socialitzar.

6. ANÀLISI DE RESULTATS

ÚS DELS ESPAIS ESPORTIUS I D'OCI

S'extreuen, d'acord amb el buidatge de resultats a partir de les entrevistes i les observacions, les anàlisis i afirmacions següents respecte a l'ús de les pistes esportives i espais d'oci recollits en l'informe:

Pista Negra i Sant Rafael

L'edat determina l'ús de l'espai de Pista Negra i Sant Rafael per part de les noies, i es vincula a la tipologia de pràctica esportiva que hi desenvolupen i a la vivència de seguretat en l'espai:

- Les nenes fins als 11 anys tenen una percepció de seguretat més gran (la majoria estan vinculades a la mesquita propera). Les molesta la presència de nens, però se senten protegides i hi desenvolupen una pràctica esportiva lliure.
- Les noies a partir dels 12 anys no se senten còmodes amb l'ambient masculinitzat de l'espai. Se senten segures si participen en activitats programades i, en general, no participen en els espais lliures.
- La conformació de l'espai no afavoreix la sensació de seguretat, perquè no permet la visibilitat (cap a dins i cap a fora) i implica exposar-se als grups d'homes en accedir a l'espai i fer-ne ús.

La presència de grups de nois i dinàmiques de joc brusques força diferències en els usos dels espais. Les noies generalment queden relegades al rol d'espectadores, i en bastantes situacions han de marxar de l'espai.

- S'han conegut dinàmiques d'assetjament verbal per motius de sexe/gènere cap a les noies (algunes menors) per part d'alguns usuaris de la pista.

- Les dinàmiques de relació que estableixen els usuaris i referents (homes) en la pista s'estructuren força en funció dels rols de gènere, i denoten un reconeixement més baix a la referent femenina de l'espai i a les noies que hi participen, des d'una perspectiva de capacitat i habilitats esportives.

El fet que les noies no utilitzin l'espai no es valora com un indicador d'inseguretat o manca de comoditat per part de les persones referents, sinó que es vincula a pressions familiars i culturals i a la manca d'interès esportiu.

Tot i així, el 55% de les noies entrevistades afirma que la presència de grups de nois desconeguts que increpen o monopolitzen els espais determina la seva participació. Un 85% també afirma que la presència d'amigues o d'altres noies en facilitaria la participació, per sobre de la resta d'elements comentats com a factors determinants.

Pista Drassanes

El vincle amb les persones referents de l'espai i el model de gestió de la pista promou la sensació de seguretat.

- La participació de les noies augmenta en el marc d'una pràctica esportiva programada que, a la vegada, és una bona manera d'iniciar uns hàbits esportius constants.
- La presència d'unes normes de compliment obligat quant al respecte, el joc net i les dinàmiques esportives "sanes" afavoreix la sensació de seguretat de les noies.
- La separació d'espais, tant en cas d'entrenaments com de pràctica lliure i l'abordatge de conflictes (fent servir eines com ara un protocol d'abordatge de les dinàmiques tòxiques en la pràctica esportiva), afavoreix la participació de les noies i la percepció de seguretat de les famílies pel que fa als espais.

Altres pistes (Milà i Fontanals, Collaso i Gil)

La manca d'informació a les nenes i noies condiciona la seva participació en els espais. S'observen diferències significatives entre el grau de coneixement dels espais per part dels nois i de les noies.

- És important per a les noies la coneixença dels espais, ja que permet que les famílies estiguin assabentades de les seves activitats i augmenti així el grau de possibilitat que altres nuclis de companyes o amigues conegudes utilitzin l'espai.

Indicadors de diferències en l'ús dels espais segons sexe/gènere

En el cas de la participació masculina, la tendència s'inverteix i es dona en un grau més alt la pràctica esportiva lliure que la pràctica esportiva programada.

- Aquest aspecte indica una comoditat i familiaritat més grans amb els espais, així com més autonomia pel que fa a la possibilitat de practicar esport i d'accedir als espais esportius.
- Implica una ocupació més gran dels espais d'oci —que no estrictament pistes esportives— i una preferència pels espais menys regulats, pel que fa a dinàmiques i normatives.
- Prefereixen la Pista Negra com a espai d'ús lliure (aquesta pista aplica una normativa de manera més laxa que altres espais).

Els elements que estableixen els nois com a determinants de la pràctica esportiva es vinculen amb aspectes materials —disponibilitat de recursos, espais i ubicació de pistes—, mentre que en el cas de les noies, els elements determinants tenen en la seva totalitat implicacions socials i relacionals.

- S'observa com els nois no senten preocupació per ocupar els espais, ja que entra dins de la seva quotidianitat i és una activitat que està totalment permesa, mentre que les noies, amb la mateixa disponibilitat de recursos materials, es qüestionen la seva legitimitat per accedir als mateixos espais i fer-ne ús.

L'autogestió amb relació a la pràctica esportiva de les noies ha de ser el resultat d'un procés d'empoderament, que ja s'està proposant com a estratègia cabdal a les pistes.

Actualment es planteja el debat entre oferir horaris específics per a les noies, que també permetria l'accés dels nois, amb activitats autogestionades i multiesportives, i la necessitat d'oferir activitats programades i concretes per garantir la participació de les noies.

Espais d'oci

S'observen diferències respecte a l'ús d'aquests espais, sobretot pel que fa a la presència de noies o al coneixement per part d'aquestes dels espais:

Les noies coneixen millor els espais públics d'oci, com places, parcs i pistes no regulades.

- En fan ús en clau de socialització, espais per passejar, xerrar o trobar-se amb el grup de referència o nucli de relació. Les valoracions dels espais, en general, són força altes.
- Alguns elements que potencien l'accés i la participació de les noies en aquestes localitzacions es vinculen amb el fet que són espais amb més presència de dones o circulació d'aquestes i que, en no ser espais destinats específicament a l'esport, se'ls senten més seus.

S'observen diferències en l'ús dels espais segons procedència, sexe/gènere, edat i esport.

- Es tracta d'espais on s'evidencia la càrrega social d'acord amb els estereotips i rols de gènere:
 - Si l'activitat principal és el ball, els nois potser el practiquen durant una estona curta, i després s'asseuen a mirar o xerrar.
 - Si l'activitat principal és el bàsquet, alguna noia hi participa de manera puntual, mentre que la resta de noies mira el partit o xerra, situant-se als espais del voltant.
 - Si l'activitat és el voleibol, s'observen en general grups mixtos, en què el nombre de noies en cada equip és similar i tot el grup participa en l'activitat.
- En l'ús dels espais destaca **el Pati de les Dones (CCCB)**, on l'activitat esportiva principal és el ball i les dones ocupen les zones centrals.

L'accés a aquests espais es considera conseqüència, també, de dinàmiques marcades pel sexe/gènere.

Les noies accedeixen a tots aquests espais d'oci en grups d'entre tres i sis persones. És estrany veure-les accedir a les zones i espais d'oci públic de manera individual.

Visió de les persones referents respecte a l'ús i la seguretat que generen els espais

És important el paper de la família en la promoció de la participació esportiva de les noies i de la seva presència als espais.

- El fet que els i les responsables estableixin vincles amb els nuclis familiars facilita la coneixença de l'espai i les tasques que s'hi desenvolupen. Els i les responsables de les pistes apliquen estratègies de caràcter puntual per establir contactes amb els nuclis familiars. No és una intervenció sistematitzada i unificada entre els diferents espais i agents.
- En les pistes d'ús lliure no s'estableix cap sistema de contacte amb la família més enllà d'autoritzacions. No es menciona la presència de projectes que involucrin les famílies en la pràctica esportiva.

La vinculació de les persones referents amb les nenes i noies genera espais de comunicació, però no està facilitant la transmissió de les problemàtiques d'aquestes.

- Només una de les referents comenta haver hagut d'intervenir per allunyar de l'espai un jove que tenia dinàmiques que violentaven les noies.
- Que les noies no els verbalitzin situacions que tenen lloc a les pistes i que posteriorment s'han recollit a les entrevistes indica un cert grau de desconexió de les persones referents amb la realitat de les noies.
- Malgrat no comunicar la realitat que viuen a l'espai de pistes, sí que traspassen informació, inquietuds i queixes en relació amb les situacions i dinàmiques que els generen inseguretat en circular pel carrer.

La conformació dels espais pel que fa a l'estructura no facilita la sensació de seguretat, ni promociona la participació de les noies.

- En la gran majoria d'espais s'observa la presència de zones amb nuclis d'homes.
- Es tracta d'espais molt o gens visibles des de fora, que no garanteixen la intimitat i impliquen una exposició de les noies als grups d'homes que es troben dins o fora de l'espai.
- La manca d'espais coberts o espais tancats complica la participació regular de les noies i el grau d'implicació que puguin tenir pel que fa als projectes que s'hi desenvolupen.

TIPOLOGIA DE PRÀCTICA ESPORTIVA I INTERESSOS

La tipologia de pràctica esportiva que més interès genera en les noies de la mostra és la programada, vinculada sobretot a entrenaments i partits, i l'interès se centra en els esports següents: natació (31,8%), voleibol (18,2%), futbol (13,6%) i criquet. Tennis, bàdminton, rugbi, ball, atletisme i patinatge serien altres activitats esportives del seu interès.

Mentre que, pel que fa als nois, els interessos principals serien futbol i bàsquet, esports que poden practicar a les pistes de manera quotidiana. Altres interessos tindrien a veure amb el tennis i la natació. Aquestes dades justifiquen que la mostra masculina identifiqui cobertes les seves necessitats esportives respecte als seus interessos més fàcilment que la mostra de noies.

L'oferta d'esports i espais té en compte la necessitat de pràctiques esportives programades, però es considera limitat el ventall d'esports que s'hi ofereixen; d'altra banda, el futbol, el bàsquet i el criquet són els esports que principalment es desenvolupen en les estones lliures de les pistes.

- Algunes de les referents consideren que l'oferta d'esports determina en gran mesura les possibilitats que un espai acabi sent masculinitzat.
- Es tendeix a oferir a les noies l'activitat de multisport, quan una bona part de la mostra identifica aquest fet com un menysteniment per motius de sexe-gènere, i sol·liciten una pràctica esportiva programada i intensiva (amb entrenaments i partits).

La tipologia d'esports programats que s'ofereix, la zona on s'ofereix i les pistes on es desenvolupen les activitats condicionen la participació de les noies.

- L'oferta d'esports dels espais no respon als interessos reals de les noies entrevistades.
- Només dues de les referents femenines identifiquen la necessitat d'espais no mixtos, programats i diversos en relació amb la tipologia d'esport.
- Les pistes obertes, segons la coordinació d'aquestes, estan massificades i dificulten la presència de noies o la pràctica d'esports alternatius.

No s'estan aplicant estratègies per diversificar la pràctica esportiva i fer-la més inclusiva pel que fa a les persones amb capacitats diverses.

- Només una de les referents verbalitza que el treball de promoció, inclusió i participació de persones amb capacitats diverses en les activitats és una assignatura pendent.

HORARI I FREQUÈNCIA DE LA PRÀCTICA

S'observen diferències en l'horari i la freqüència de la pràctica, determinades pels horaris que posen a disposició els mateixos espais.

- L'horari de preferència tant per a nois com per a noies és la tarda, independentment del moment.
- Els espais on no hi ha una bona gestió de l'horari condicionen i compliquen la participació de les noies.

S'observa i es valora positivament la presència d'un horari femení a la pista Drassanes, a les tardes, en una franja que facilita una participació més gran.

- Les noies que hi participen ho valoren molt positivament, i és una iniciativa que demana part de la mostra entrevistada. Així i tot, també s'observa i es demana que es millorin les dinàmiques d'ús d'aquests espais en aquest horari (respecte pels temps d'estada de les noies, puntualitat...).

PARTICIPACIÓ ESPORTIVA DE LES NOIES: OPINIONS I PROPOSTES

La percepció dels referents masculins de les pistes respecte a les barreres en la participació de les noies gira al voltant de la influència de la família, els condicionaments culturals, l'entorn i la configuració dels espais.

- Els elements, però, que les noies relaten com a més decisius a l'hora de suposar una barrera en la seva participació són els següents: la presència de nuclis de nois desconeguts que increpen o monopolitzen els espais (55%) i la presència —o no— de grups coneguts i d'amigues (85%).

La percepció de les referents femenines entrevistades respecte a les barreres en la participació se centren més en els aspectes de seguretat que genera l'espai i en la presència o no d'homes monopolitzant-ne l'ús.

La percepció dels nois entrevistats gira al voltant de creences basades en estereotips i rols de gènere.

- Opinen que les noies no participen perquè no els agrada la pràctica esportiva, encara que alguns també són conscients de les dinàmiques que s'estableixen en aquests espais.
- S'observa, en general, que carreguen la responsabilitat de la (no) participació femenina en les noies. No s'observa una lectura en clau de gènere.

Alguns referents afirmen que les noies no tenen la necessitat d'espais no mixtos perquè no els sol·liciten.

No obstant això, la conformació d'espais no mixtos és una de les propostes més reclamades per les noies entrevistades que, fins i tot en un dels casos, s'explicita que s'ha sol·licitat als referents.

Dificultat per donar resposta a totes les necessitats i demandes d'espais i horaris.

Les informacions recollides d'algunes persones referents indiquen que actualment hi ha una massificació dels espais i és molt difícil disposar de prou pistes per cobrir totes les necessitats del barri. Crida l'atenció que les informacions recopilades sobre les pistes de Collaso i Gil i Milà i Fontanals les consideren infrautilitzades. Caldria veure si aquests espais podrien solucionar la problemàtica actual quant a ocupació.

A més, s'identifica una manca de coordinació entre els diversos espais esportius disponibles. Les diferents característiques d'usuaris i usuàries i les seves necessitats es podrien resoldre gestionant de manera compartida l'ús dels espais.

Pel que fa a les entitats, falta una mirada conjunta que vagi més enllà de l'esport, que tingui a veure amb com les noies viuen el barri i fan ús de l'espai públic i municipal.

Es recull una manca d'estratègies inclusives en clau de gènere, culturalment i en relació amb les capacitats diverses.

S'observen dinàmiques internes en els equips que treballen a les pistes, i entre els i les joves usuàries, que denoten la presència d'actituds, patrons i comportaments masclistes.

7. CONCLUSIONES GENERALES

Després d'analitzar les informacions recollides al llarg de tot l'estudi, les conclusions a les quals s'arriba, vinculades als resultats de **la fase I** i **la fase II**, són les següents:

CONFIGURACIÓ I PERCEPCIÓ DELS ESPAIS

- Hi ha diferències clares, marcades pel gènere, en la **percepció dels espais** (esportius i dels voltants).
- Diferències en les narratives per explicar la **vivència en el trànsit del barri**: les noies des de les vivències pròpies i els nois des d'una posició allunyada del "conflicte".
- No hi ha informació clara sobre les **normatives d'ús dels espais** (aquesta situació fomenta "estereotips en l'ús").
- En general, la poca **senyalització** que es troba als espais no és gaire clara i no està adaptada a diversitats (de capacitats, d'origen, de cultura...).
- S'observa poca adequació dels espais pel que fa a algunes **capacitats diverses**, tant en la conformació urbanística com en l'accés i ús dels espais, que és pràcticament inexistent.

PRÀCTICA ESPORTIVA DE LES NOIES

- Hi ha molt **poca presència de noies** en els espais explorats. Aquesta poca presència i permanència té un impacte directe en la promoció de la seva participació, que només és avaluada positivament en els casos en què es disposa d'activitats dirigides o dinamitzades.
- **No** hi ha **una promoció activa d'activitats** que facilitin l'accés de les noies als espais, més enllà de l'equip de futbol de la Pista Poliesportiva Municipal Drassanes.
- Les noies, quan fan ús dels espais, són **relegades** de les zones centrals encara que tinguin el temps d'ús de l'espai.
- S'identifica la necessitat d'espais **no** mixtos, programats i diversos en relació amb la tipologia d'esport.
- Es qüestiona si l'autogestió dels espais (en aquest cas, dels espais observats i autogestionats) és un mite o una realitat pel que fa als avantatges.

- Les noies i les seves **demandes** quant a activitats esportives no són prioritàries —poca flexibilitat i adaptació— a l'hora de planificar els temps i usos de pràctica esportiva als espais avaluats.
- L'oferta de pràctiques esportives no respon als interessos reals de les noies participants en l'estudi, les quals, en general, han d'adaptar-se a una oferta que vincula la pràctica esportiva i els usos dels espais a dinàmiques masculinitzades, o generar els seus propis grups i dur a terme altres activitats en espais no dinamitzats.
- El rol de les **famílies** en relació amb la pràctica esportiva i de lleure és força reactiu. La participació d'aquestes, més enllà de signar autoritzacions, és gairebé inexistent.

DINÀMIQUES RELACIONALS (AMB REFORÇ O SENSE)

- L'alta prevalença de presència masculina i les **dinàmiques de relació masculinitzades** en tots els espais públics és un element pertorbador per a l'accés de les noies i de nois diversos.
- La majoria dels nois entrevistats tenen una **idea molt estereotipada** quant a la relació entre dones i esports.
- Hi ha grups (d'homes) que provoquen **situacions violentes** per a les noies, com ara assetjaments.
- S'observa una **naturalització de les violències** que tenen lloc als espais avaluats. Aquesta naturalització es posa de manifest en la manera d'abordar **els conflictes** —treure'ls importància, responsabilitzar les noies, etc.— o, fins i tot, de no abordar-los (des de la dinamització dels espais).
- No abordar adientment aquest tipus de situacions **perpetua les violències** masclistes als espais públics, que és una de les raons per les quals les noies no acudeixen ni utilitzen aquests espais i que, a més, reforça l'imaginari social que posiciona les noies com a provocadores de certes situacions.
- Cal introduir la **perspectiva de gènere en clau feminista interseccional** en els **projectes** que es duiguin a terme als espais públics esportius, incrementant les estratègies que hi augmentin la participació de les noies, tenint en compte la visibilització del lideratge femení i treballant des de la xarxa comunitària.

8. PROPOSTES I RECOMANACIONS

A continuació es presenten una sèrie de propostes i suggeriments plantejats per les persones que han participat en el present estudi.

Es poden consultar propostes formulades pels i les joves entrevistades, pels i les referents consultades i per l'entitat encarregada de dur a terme el present informe. Aquestes propostes es vinculen amb diferents esferes de la vida del barri i amb la gestió dels espais públics esportius i d'oci.

Cal destacar la rellevància en clau de gènere dels suggeriments plantejats per les joves, socialitzades durant la seva adolescència en el barri del Raval i el seu entorn.

PROPOSTES DE JOVES DEL BARRI

- **Oferir i coordinar la informació que arriba a les famílies, instituts, escoles i entitats** sobre la necessitat d'implicar les noies en la pràctica d'algun esport i els espais esportius de què disposen per fer-ho.
- **Incorporar referents femenines en posicions de responsabilitat i coordinació** de les pistes.
- Formar **equips femenins** en les diverses categories i esports que es practiquen al barri.
- **Augmentar el control i les intervencions** dels i les referents dels espais davant actituds incòmodes i no desitjades cap a les noies.
- **Crear espais de pràctica esportiva no mixtos**, que comencin sent dirigits i programats, i que gradualment vagin sent autogestionats.
- **Incorporar horaris** concrets per a les noies a les pistes i vetllar perquè es compleixin de manera efectiva.
- **Promoure el coneixement i la cohesió de diferents grups de joves** que participen en els espais del barri, mitjançant entrenaments oberts a les pistes, promoguts per les entitats.
- **Generar trets identitaris vinculats als espais**, dels quals els usuaris i les usuàries es puguin apropiar.
- **Promoure el trencament de les pressions socials i culturals** vers la pràctica esportiva de noies en espais masculins.

Algunes de les noies entrevistades **transformen les seves propostes en demandes** i els confereixen una gran importància:

- **Elements estructurals:** canviar els cartells de normatives i localització de les pistes, canviar les reixes de Pista Negra i Sant Rafael, i millorar l'estat dels carrers del voltant de Pista Negra i Sant Rafael.
- **Espais d'oci:** disposar de materials i dinamització als espais oberts, que no són pistes coordinades per AECV.

PROPOSTES DE REFERENTS DEL BARRI

Dinàmiques i gestió dels espais

- Incloure en els equips un **dinamitzador o dinamitzadora** amb formació **en temes de gènere**, que pugui detectar en clau de gènere les situacions que estiguin passant a l'espai i pugui intervenir i donar respostes.
- **Contractar una entrenadora**, que sigui alguna jugadora actual, que conegui el barri i es vulgui implicar en el projecte.
- Generar **espais segurs** com els de l'APC.
- **Implicar mares** en espais en desús (com ara Collaso i Gil): programar tallers adequats a les seves necessitats i interessos.
- Incorporar en diferents moments i espais un **sistema de quotes**. Per desenvolupar una pràctica concreta caldrà que els equips tinguin un nombre mínim de noies.
- **Incorporar les famílies** i treballar, sobretot, les barreres culturals. Augmentar la seva confiança comprovant que hi ha figures adultes al darrere de les activitats i els espais. Sensibilitzar sobre els beneficis de l'esport i de l'activitat física i visibilitzar-les com a pràctiques positives, traient idees errònies sobre la participació de les noies en aquestes.

Gestió de les entitats

- **Involucrar els instituts** del barri perquè facin tasques d'informació sobre les activitats esportives del barri.
- Millorar la **coordinació i l'intercanvi d'informació** entre entitats pel que fa al lloguer i l'ocupació de les pistes.

- Fer de la **Taula Jove** un espai real de participació i implicació. Començar a **transformar no només cap a fora, sinó també cap a dins**, com a professionals, i aplicar-ho amb les joves després.
- Començar a **tractar els problemes de barri com a propis**, no només “mis jóvenes, mi entidad, mis niños”. Donar respostes al jovent del barri, en general, entre totes les entitats i professionals.
- Limitar i **acordar els usos de l'espai** i la població que en fa ús.
- Vetllar per la **intimitat de les dones que fan esport a les pistes**, perquè per a algunes és una pràctica íntima, i el vincle amb el seu cos.

Polítiques de barri

- Augmentar les **mesures de seguretat** al barri per incrementar la participació de les noies.
- Elaborar un **mapa del barri** que indiqui els espais on es pot practicar esport gratuïtament.
- Activar **polítiques esportives al barri**. Desenvolupar activitats dirigides, a les places i a les pistes.

Conformació urbanística i dels espais

- Dur a terme **canvis estructurals a Pista Negra i Sant Rafael**: canviar els cartells, les portes, les pistes i les reixes de dins, ja que transmeten sensació de deixadesa i soroll.
- Cobrir alguns dels espais que no estan coberts per **protegir-los** de condicions climatològiques que els fan impracticables. Tenir garantit un espai en qualsevol moment podria canviar moltes coses.
- Canviar d'ubicació el Bicing del costat de la pista Drassanes.
- **Millorar la pista Sant Rafael** perquè s'hi puguin oferir més modalitats d'esports, i coordinar-ho amb la pista Drassanes.
- Repensar els **espais de trànsit cap a les pistes** —i voltants— des d'una mirada feminista. Seria positiu disposar d'un **protocol** que indiqués com haurien de ser els elements

adients als espais i explicitar com cal intervenir davant d'agressions racistes, masclistes, LGTBI-fòbics...

RECOMANACIONS DE CREACIÓN POSITIVA

- **Formar els i les responsables d'entitats i projectes** en perspectiva de gènere i violències masclistes, des d'un enfocament feminista en clau interseccional.
- Capacitar els i les referents dels espais en **perspectiva de gènere i violències masclistes**.
- Capacitar els i les referents dels espais en l'àmbit d'intervenció **amb persones amb capacitats diverses**.
- Programar i desenvolupar **activitats no mixtes** per a les noies, amb la finalitat de formar grups fixos de pràctica esportiva femenina.
- Tal com s'ha fet anteriorment al barri del Raval amb esportistes masculins, dur a terme esdeveniments esportius amb **dones esportistes professionals** que visibilitzin l'esport femení i puguin servir de referents a les nenes i noies del barri.
- **Tenir en compte les nenes i les noies** a l'hora de dissenyar i planificar activitats esportives al barri perquè augmenti la seva participació. Això inclou programar les activitats de manera flexible i adaptant-se a les necessitats de les noies, i pensar els llocs on es desenvoluparan les activitats, les característiques dels espais (ubicació, accessibilitat, seguretat...) i els horaris i la disponibilitat de les participants.
- Oferir **activitats que siguin** demandades **efectivament per les nenes i noies**, ja que, en algunes ocasions, poden no sentir-se còmodes practicant activitats associades a interessos masculins.
- **Visibilitzar** públicament les **nenes i les noies en les activitats esportives**, perquè això ajuda a canviar la mentalitat i la percepció de la comunitat quant a rols de gènere.
- Incloure **el ball** com a activitat esportiva en els espais explorats.
- Incorporar en les pràctiques esportives activitats per a la **no discriminació** per raons **d'opció sexual, identitat de gènere o expressió de gènere**¹⁹.

¹⁹ La Llei 11/2014, de 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia.

- Incorporar en les pràctiques esportives activitats per a la **no discriminació** per raó d'**origen, cultura, diversitat de capacitats**, etc.²⁰
- Adequar la documentació administrativa necessària per dur a terme pràctiques esportives de **noies i nois trans*** i establir condicions perquè siguin tractades i tractats amb el nom sentit del gènere amb el qual s'identifiquen, tot i que siguin menors d'edat²¹.
- Treballar amb els entrenadors homes perquè puguin **entendre i oferir un suport adient** a les nenes i noies participants en les seves activitats esportives.
- Treballar amb els homes i nois usuaris dels espais per **trencar les dinàmiques violentes** que s'hi desenvolupen actualment i que impacten en el benestar de les noies i d'alguns nois i, per consegüent, en l'ús dels espais.
- **Treballar en xarxa** des de les entitats, les escoles, els casals, etc. per tal d'augmentar la confiança de les famílies i facilitar així la participació de nenes i noies en les activitats esportives del barri.

²⁰ Ibídem.

²¹ Ibídem.

9. ACRÒNIMS

AECV: Associació Esportiva Ciutat Vella

APC: Programa d'acció socioeducativa "A partir del carrer"

CIAJ: Centre d'Informació i Assessoria per a Joves

10. BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

BURGOS GARCÍA, Ana (coord.) (2018). “5.º Informe anual 2017-2018”. Observatori Noctàmbul@s. Fundació Salut i Comunitat .

CIOCOLETTO, Adriana (2014). “Urbanismo para la vida cotidiana. Herramientas de análisis y evaluación urbana a escala de barrio desde la perspectiva de género”. Tesi doctoral UPC.

GELAMBÍ TORRELL, Mònica (2016). “Guia pràctica per a la realització de polítiques transversals de gènere en l'àmbit municipal”. Diputació de Barcelona.

LAUREUS, SPORT FOR GOOD FOUNDATION. “Empowering girls and young women through sport for development”.

OLIVA I PEÑA, Georgina, i SAIZ I LLORET, Margarida (coord.) (2015). “Intervenció amb adolescents que viuen, o que exerceixen, relacions afectives-sexuals abusives o altres manifestacions de violència masclista”. Ajuntament de Barcelona.

PASCUAL FUENTECILLA, María (2018). “Género, cultura y pistas deportivas. Recopilación de bibliografía y experiencias”. Ajuntament de Barcelona.

PRADO SOTO, Nieves, PINEDA LORENZO, Montserrat i ZBAIRI PARDILLO, Nabila Elisabeth (2018). “Guia per a l'elaboració de protocols davant les violències sexuals en espais públics d'oci”. Diputació de Barcelona.

RODÓ-DE-ZÁRATE, Maria i ESTIVILL I CASTANY, Jordi (2016). “¿La calle es mía? Poder, miedo y estrategias de empoderamiento de mujeres jóvenes en un espacio público hostil”. Emakunde.

VÁZQUEZ GÓMEZ, Benilde (coord.) (2016). “Las mujeres jóvenes y las actividades físico-deportivas”. Consejo Superior de Deportes. Ministerio de Educación y Cultura.

PER APROFUNDIR EN TEMES RELACIONATS

FERRO LÓPEZ, Silvia, AZURMENDI ECHEGARAY, Ainhoa i LEUNDA AZURMENDI, Gorka (2012). “Guía para incorporar la igualdad en la gestión de las federaciones deportivas”. Consejo Superior de Deportes. Ministerio de Cultura y Deporte.

INSTITUT CATALÀ DE LES DONES I SECRETARIA GENERAL DE L'ESPORT (2014). “Dones i esports. La perspectiva de gènere en l'esport”. Generalitat de Catalunya.

MAGRINYÀ, Francesc (2008). "Urbanismo y deporte: análisis de las prácticas deportivas informales en el espacio público de Barcelona". Apunts. Educación Física y Deportes .

PÉREZ-TEJERO, Javier i OCETE-CALVO, Carmen (2016). "Influencia de la práctica deportiva inclusiva en las personas con discapacidad". Universitat Oberta de Catalunya.

PUIG, Núria (2008). "Espacio público y deporte: de la reflexión a la intervención. Algunas propuestas". Apunts. Educación Física y Deportes .

RODÓ-DE-ZÁRATE, Maria (2011). "El jovent i els espais públics urbans des de la perspectiva de gènere. Un estat de la qüestió des de la geografia". Documents d'Anàlisi Geogràfica (vol. 57, núm. 1).

SANTOS ORTEGA, Antonio i BALIBREA MELERO, Enriqueta. "Deporte, mujer y exclusión social. Experiencias europeas de inserción a través del deporte". Universitat de València.

SOLER PRAT, Susanna, SERRA PAYERAS, Pedrona i VILANOVA SOLER, Anna (2018). "La igualtat en joc. Guia de bones pràctiques de gènere en els estudis de la família de les ciències de l'activitat física i de l'esport (CAFE)". Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya.

VILANOVA SOLER, Anna i SOLER PRAT, Susanna (2008). "Las mujeres, el deporte y los espacios públicos: ausencias y protagonismos". Apunts. Educación Física y Deportes .

WILLCOCKS, Marcus (2008). "Los códigos visuales asociados al deporte: una interpretación del espacio público". Apunts. Educación Física y Deportes .

Volem agrair especialment a la María Pascual Fuentecilla la feina de recerca i recopilació de publicacions que va fer i que va posar a disposició de les autores del present informe.

11. ANNEXOS

ANNEX 1: Plantilla qüestionari d'observació fase I i fase II

ESPAI OBSERVAT:
DATA I HORA INICI: HORA FINAL:

		ESPORT							ESPORT					
	NOIES	Criquet	Bàsquet	Voleibol	Altres	Observacions		NOIS	Criquet	Bàsquet	Voleibol	Altres	Observacions	
EDAT	<6						EDAT	<6						
	+6							+6						
	+12							+12						
	Adultes +18							Adults +18						

VINCULACIÓ AMB L'ESPAI

Ítems	Vinculació amb entitat/s	NO vinculació amb entitat/s	Quina entitat/s	Observacions
Nombre noies				
Nombre nois				

ÚS DE L'ESPAI NOIES

	Sí	No	NS/NC	Resposta ampliada	Observacions
Espai com a facilitador de la socialització				De quina manera?	
Socialització en grup de pertinença					
Socialització individual					
Socialització amb altres grups					
Facilitació/promoció de la relació intercultural					
Diferències en l'ús per origen/cultura				Enumerar quines	
Espais diferenciats per sexe/gènere (banys, vestuaris...)				Enumerar quins	

Es fa ús dels espais diferenciats?				Enumerar quins	
Elements de l'espai generadors de seguretat					
Disseny					
Visibilitat					
Il·luminació					
Altres				Enumerar quins	
Elements al voltant de l'espai generadors de seguretat					
Disseny					
Visibilitat					
Il·luminació					
Altres				Enumerar quins	
Elements distractors o pertorbadors de l'espai					
Soroll					
Espais de culte					
Espais de reunió amb població predominantment masculina					
Espais infantils					

Disseny facilitador de ser observades					
Rutes turístiques					
Altres				Enumerar quins	
Elements distractors o pertorbadors al voltant de l'espai					
Soroll					
Espais de culte					
Espais de reunió amb població predominantment masculina					
Espais infantils					
Disseny facilitador de ser observades					
Rutes turístiques					
Altres				Enumerar quins	
Facilitació/promoció d'ús igualitari de l'espai (activitats, projectes,...)				Enumera activitats	
Accesibilitat a l'espai en igualtat de condicions					
Sexe/gènere					
Diversitat funcional					

Cultura					
Ètnia					
Altres				Enumerar quines	
Existència d'altres espais d'ús esportiu o d'oci a prop de l'espai				Enumerar quins	
Existència d'acompanyament a l'espai (programació d'activitats)					
Realització d'altres activitats en l'espai				Enumerar quines	

ÚS DE L'ESPAI NOIS

	Sí	No	NS/NC	Resposta ampliada	Observacions
Espai com a facilitador de la socialització					
Socialització en grup de pertinença					
Socialització individual					
Socialització amb altres grups					
Facilitació/promoció de la relació intercultural					
Diferències en l'ús per origen/cultura				Enumerar quines	
Espais diferenciats per sexe/gènere (banys, vestuaris...)				Enumerar quins	
Es fa ús dels espais diferenciats?				Enumerar quins	
Elements de l'espai generadors de seguretat					
Disseny					
Visibilitat					
Il·luminació					
Altres				Enumerar quins	
Elements al voltant de l'espai generadors de seguretat					

Disseny					
Visibilitat					
Il·luminació					
Altres				Enumerar quins	
Elements distractors o pertorbadors de l'espai					
Soroll					
Espais de culte					
Espais de reunió amb població predominantment masculina					
Espais infantils					
Disseny facilitador de ser observats					
Rutes turístiques					
Altres				Enumerar quins	
Elements distractors o pertorbadors al voltant de l'espai					
Soroll					
Espais de culte					
Espais de reunió amb població predominantment masculina					
Espais infantils					

Disseny facilitador de ser observats					
Rutes turístiques					
Altres				Enumerar quins	
Facilitació/promoció d'ús igualitari de l'espai (activitats, projectes,...)				Enumerar activitats	
Accessibilitat a l'espai en igualtat de condicions					
Sexe/gènere					
Diversitat funcional					
Cultura					
Ètnia					
Altres				Enumerar quines	
Existència d'altres espais d'ús esportiu o d'oci a prop de l'espai				Enumerar quins	
Existència d'acompanyament a l'espai (programació d'activitats)					
Realització d'altres activitats en l'espai				Enumerar quines	

ANNEX 2: Plantilla entrevista semiestructurada fase I

ENTREVISTA ESPAIS D'OCI PÚBLIC

Introducció/presentació de l'entrevista:

Soc la X, tècnica de Creación Positiva, una entitat sense ànim de lucre que treballa al barri del Raval.

Estem intentant conèixer l'opinió de les noies i els nois sobre l'ús de l'espai d'oci i esportiu del barri del Raval, amb la finalitat de saber quins factors afavoreixen o dificulten que les noies i els nois gaudeixin d'aquests espais, així com quins elements que us agradaria canviar, incorporar, eliminar...

Moltes gràcies per la vostra col·laboració i participació.

Dades poblacionals:

Sexe/gènere:

Edat:

Origen:

Lloc de residència (dins del barri/fora del barri):

Usuària/usuari (habitual) dels espais esportius del barri:

Vinculació amb entitat: Quina entitat?

On es fa l'entrevista:

Data i hora d'entrevista:

GUIÓ ENTREVISTA ESPAIS D'OCI PÚBLIC

1. Espais públics d'oci del barri que coneixes.
2. Espais públics d'oci del barri dels quals fas ús. Amb quina freqüència?
3. Enumera els espais esportius del barri dels quals fas ús. Quin ús? En quin horari? Amb quina freqüència?
4. Per quins motius els fas servir?
5. Si no els fas servir, quins són els motius?
6. Com et sents en aquests espais?
 - 6.1. Et sents segura?
 - 6.2. Et sents amb autonomia?
7. I en el camí d'anada i tornada, com ets sents? (MAPA)
 - 7.1. Et sents segura?
 - 7.2. Et sents amb autonomia?
8. Et sembla agradable i confortable l'espai? Per quins motius?
9. Has participat en cap activitat programada als espais esportius? Quines?
10. Heu proposat tu o el teu grup alguna activitat? A qui? Si s'ha fet efectiva, com la valores?
11. Creus que es facilita la participació de les noies en els espais esportius? (Per part d'entitats, agents, dinamitzadores...) De quina manera? Com es podria millorar aquest tema?
12. Coneixes les normes d'aquests espais?
13. Quines coses haurien de canviar a l'espai perquè hi anessin?
[PER ALS NOIS: Quines coses haurien de canviar perquè les noies o altres nois que no en fan ús hi anessin?]

14. Quines coses haurien de canviar a l'espai per augmentar la teva participació?

[PER ALS NOIS: Quines coses haurien de canviar per augmentar la participació de les noies o d'altres nois que no en solen fer ús?]

15. Valoració dels espais esportius del barri. **Aspectes positius i negatius.** (De l'1 al 10)²²

Espais esportius	(De l'1 al 10)	Aspectes positius	Aspectes negatius
Pista Negra			
Espai esportiu de Sant Rafael			
Pista poliesportiva Drassanes			
Milà i Fontanals			
Collaso i Gil			
(Afegiu-ne d'altres, si cal)			

16. Valoració d'altres espais d'oci del barri. **Aspectes positius i negatius.** (De l'1 al 10)²³

Altres espais d'oci	(De l'1 al 10)	Aspectes positius	Aspectes negatius
Plaça MACBA (pl. Àngels)			

²² 1 és menys positiu i 10, més positiu.

²³ Ídem.

Plaça de Joan Coromines			
Pati CCCB			
(Afegiu-ne d'altres, si cal)			

ANNEX 3: Plantilla entrevistes semiestructurades i grup focal fase II

ENTREVISTA ESPAIS ESPORTIUS/D'OCI PÚBLICS

Introducció/presentació a l'entrevista:

Soc la X, tècnica de **Creación Positiva**, una entitat sense ànim de lucre que treballa al barri del Raval.

Estem intentant conèixer l'opinió de les noies i els nois sobre l'ús dels espais d'oci i esportius del barri del Raval, amb la finalitat de saber quins factors afavoreixen o dificulten que les noies i els nois en puguin gaudir, així com quins elements us agradaria poder canviar, incorporar o eliminar.

Moltes gràcies per la vostra col·laboració i participació.

Dades poblacionals:

Sexe/gènere:

Edat:

Origen:

Lloc de residència (dins del barri/fora del barri):

Usuària/usuari (habitual) dels espais esportius del barri: sí / no

Vinculació amb entitat: Sí/No Quina entitat?

On es fa l'entrevista:

GUIÓ ENTREVISTA ESPAIS ESPORTIUS/ D'OCI PÚBLICS

Enumera espais esportius i de lleure que coneixes del barri.

1. A quin d'aquests espais has anat o quin utilitzes habitualment?

Quin tipus d'ús en fas?

- ☐ Esportiu
- ☐ Activitat esportiva lliure
- ☐ Activitat esportiva programada
- ☐ Altres:

En quin horari?

- ☐ Matí
- ☐ Tarda
- ☐ Altres:

Amb quina freqüència?

- ☐ Cada dia
- ☐ 2-3 cops a la setmana
- ☐ Cap de setmana
- ☐ Altres:

2. Has anat alguna vegada a aquests equipaments? Per quin motiu?

Equipaments esportius	Sí	No	Motiu
Pista Negra			
Espai esportiu de Sant Rafael			
Pista poliesportiva Drassanes			
Pista Milà i Fontanals			

Pista Collaso i Gil			
(Afegiu-ne d'altres, si cal)			

Altres espai d'oci	Sí	No	Motiu
Plaça dels Àngels MACBA			
Pl. Terenci Moix			
Pati de les Dones CCCB			
(Afegiu-ne d'altres, si cal)			

3. Et sembla agradable i confortable l'espai? Per quins motius?

4. Quines coses haurien de canviar per augmentar la teva participació en aquests espais?

5. Si no hi vas, per quin motiu?

6. Quines coses haurien de canviar a l'espai perquè hi anessis?

7. Valoració dels espais esportius del barri. Aspectes positius i negatius. (De l'1 al 10)

Espais esportius	Aspectes positius	Aspectes negatius
Pista Negra		

Espai esportiu de Sant Rafael		
Pista poliesportiva Drassanes		
Pista Milà i Fontanals		
Pista Collaso i Gil		
(Afegiu-ne d'altres, si cal)		

Altres espais d'oci	Aspectes positius	Aspectes negatius
Plaça dels Àngels MACBA		
Plaça de Terenci Moix		
Pati de les Dones CCCB		
(Afegiu-ne d'altres, si cal)		

8. Quines activitats creus que són esports?
9. Practiques cap esport? Quin? On i en quin horari?
10. De quins aspectes depèn que el practiquis o no?
11. Què necessites per practicar-lo?

12. Si no practiques esport, quin t'agradaria practicar o provar?
13. Què necessites per practicar-lo? Com seria l'espai esportiu ideal perquè hi anessis habitualment?
14. Creus que es facilita la participació de les noies en els espais esportius? (Per part d'entitats, agents, dinamitzadores...) De quina manera?
15. Què creus que cal perquè les noies puguin participar-hi i practicar més activitats esportives i de lleure?
16. Quines coses haurien de canviar als espais per augmentar la participació de les noies o d'altres nois que normalment no els fan servir?
17. És fàcil practicar esport al barri del Raval? Per què?
18. Què necessita el barri per fomentar la pràctica esportiva de les noies?
19. Creus que és diferent en altres barris?

20. Valoració de la **seguretat** als espais esportius i de lleure del barri.

Espais esportius	Aspectes de seguretat	Aspectes d'inseguretat
Pista Negra		
Espai esportiu de Sant Rafael		
Pista poliesportiva Drassanes		

Pista Milà i Fontanals		
Pista Collaso i Gil		
(Afegiu-ne d'altres, si cal)		

Altres espais d'oci	Aspectes de seguretat	Aspectes d'inseguretat
Plaça dels Àngels MACBA		
Plaça de Terenci Moix		
Pati de les Dones CCCB		
(Afegiu-ne d'altres, si cal)		

21. Respon a les preguntes següents i assenyalat les respostes al mapa:

- Zona on vius i que freqüentes.
- Zona segura i menys segura del barri.
- Recorregut habitual que fas en les activitats extraescolars.
- Pot passar o haver-hi alguna cosa que interrompi el teu trajecte?
- Recorregut que faries.

ANNEX 5: Dades d'observacions de carrers

	CARRER DELS ÀNGELS			
	SÍ	NO	NS/NC	OBSERVACIONS
Espai com a facilitador de la socialització	X			Existència de molts espais habilitats per a la socialització. El disseny del carrer facilita la trobada i les aturades en restaurants i bars (4), places contigües (4) i espais de formació (2).
Facilitació/promoció de la relació intercultural		X		S'observen principalment bars i restaurants gestionats per persones de característiques caucàsiques. No destaca la presència de cartells o imatges en altres llengües o que promocionin activitats de cultures diverses. No hi consten restaurants de diverses cultures.
Ús dels espais diferenciats per sexe/gènere	X			Hi ha un WC públic diferenciat per sexe. La resta de serveis no distingeixen o no indiquen res sobre aquest aspecte. El carrer —en un principi— s'observa transitat per homes i dones d'edats diverses.
Elements de l'espai generadors de seguretat	X			Les voreres són amples, i hi ha alguns espais (propers a les places) que confereixen molta visibilitat. La presència de comerços es valora positivament (s'ha observat que els comerços, sobretot bars i restaurants, tanquen tard). La presència d'activitats veïnals es valora com un element generador de seguretat (com ara l'espai Bio Bui(l)t).
Elements distractors o pertorbadors de l'espai	X			Presència de grans grups de turistes, que limiten el pas pel carrer i generen sensació de caos. Presència de carril bici i circulació de cotxes que implica l'alerta quant a mobilitat. El carrer no està particularment brut, però s'observen escombraries fora d'un contenidor. Les parets, cartells i elements comunicatius estan plens d'adhesius i gargots/grafits sense finalitat estètica. A prop de la plaça dels Àngels hi ha un mur amb escales que, per les condicions en què es troben, s'utilitza com a

				WC. S'ha observat la presència de dos carros de supermercat sense ningú a prop, plens de deixalles, i un matalàs brut, que impedeixen el pas pel carrer just en una zona que està en obres.
Facilitació/promoció d'ús igualitari de l'espai		X		No s'observa la promoció d'activitats i no es limiten els espais d'ús del turisme o d'altres activitats que es desenvolupen a l'espai (<i>skates</i>). No s'observen cartells que apel·lin a la convivència o a normes bàsiques de convivència.

Accessibilitat a l'espai en igualtat de condicions		X		No s'observa cap plànol que faciliti la comprensió de l'espai per a persones diverses des d'un punt de vista cultural, d'origen, de capacitats, etc. El carrer facilita la circulació de persones amb mobilitat reduïda, les voreres són amples i hi ha rampes a tots els passos de vianants. El lavabo públic no està adaptat per a persones amb mobilitat reduïda. Pel que fa a les persones amb diversitat funcional visual, el carrer no mostra senyals d'estar-hi adaptat. Només s'ha observat un tram amb relleu com a guia al terra. No s'observa cap element que pugui distorsionar l'accessibilitat a persones amb diversitat funcional auditiva, tot i que no es pot garantir l'accés en igualtat de condicions als comerços i equipaments (en relació amb el coneixement de la llengua signada). Pel que respecta a la diversitat funcional cognitiva, no es valora que l'espai dificulti l'accessibilitat.
---	--	---	--	---

	CARRER DE VALLDONZELLA			
	SÍ	NO	NS/NC	OBSERVACIONS
Espai com a facilitador de la socialització	X			El disseny per a vianants del carrer permet utilitzar-lo com a espai de socialització i com a espai de pas. Espai amb molta visibilitat i obert a la plaça de Terenci Moix. NO hi ha zones verdes.
Facilitació/promoció de la relació intercultural	X			Transita just pel costat de la plaça de Terenci Moix, que disposa de pistes sovint freqüentades per homes i nois joves d'orígens diversos. No hi consten restaurants en les proximitats o bars de cultures diverses.
Ús dels espais diferenciats per sexe/gènere		X		Hi ha un WC públic en les proximitats (plaça de Terenci Moix) d'ús comú per a homes i dones i accés a persones amb mobilitat reduïda.
Elements de l'espai generadors de seguretat	X			Carrer ample i de vianants. Carrer força net, hi ha algunes llaunes a terra però en general se n'observa un bon manteniment. En les proximitats hi ha serveis públics i culturals. Circulació constant de persones del barri de cultures diverses (NO s'hi observen gaires turistes).
Elements distractors o pertorbadors de l'espai		X		Carrers més petits i foscos al voltant on s'observen grups d'homes asseguts bevent. Zones i punts de trobada masculins a la plaça de Terenci Moix. A l'últim tram s'observen zones amb més brutícia; en aquest tram el carrer és més estret.

Facilitació/promoció d'ús igualitari de l'espai		X		No s'observen cartells ni senyals que indiquin les normes de respecte ni promocionin un ús igualitari de l'espai. Només hi ha la presència de cartells indicatius —en català— en relació amb horaris d'ús de les places i normatives de la zona de vianants.
Accessibilitat a l'espai en igualtat de condicions		X		No s'observa cap plànol que faciliti la comprensió de l'espai per a persones diverses des d'un punt de vista cultural, ètnic, de capacitats, etc. Hi ha un plafó a la intersecció amb c/ Montalegre en què s'indica la zona de vianants. Està tot ple de grafitis i adhesius. El carrer facilita la circulació de persones amb mobilitat reduïda, les voreres són amples (fins al tram que permet la circulació de cotxes) i hi ha rampes a tots els passos de vianants. WC adaptat per a persones amb mobilitat reduïda. Pel que fa a les persones amb diversitat funcional visual, el carrer no mostra senyals d'estar-hi adaptat. No s'observen trams amb relleu com a guia al terra. No s'observa cap element que pugui distorsionar l'accessibilitat a persones amb diversitat funcional auditiva, tot i que no es pot garantir l'accés en igualtat de condicions als comerços i equipaments (en relació amb el coneixement de la llengua signada). Pel que respecta a les diversitats funcionals cognitives, no es valora que l'espai impedeixi l'accessibilitat.

	PASSATGE DE SANT BERNAT			
	SÍ	NO	NS/NC	OBSERVACIONS
Espai com a facilitador de la socialització		X		Es tracta d'un carreró, amb una corba pronunciada, que dificulta la visibilitat d'una part del carrer. Es troba en un espai amb molt poc trànsit de persones, proper al CAP i a la plaça de Terenci Moix. La presència d'altres carrers més transitats al voltant en disminueix l'ús (al llarg de l'observació només hi passa una persona en 20 min).
Facilitació/promoció de la relació intercultural		X		No hi ha botigues, restaurants o bars de cultures diferents i no s'observen espais de relació interpersonal.
Ús dels espais diferenciats per sexe/gènere		X		No consten.
Elements de l'espai generadors de seguretat		X		No es valora cap aspecte més enllà que el carreró desemboca al carrer Joaquim Costa, més transitat.
Elements distractors o pertorbadors de l'espai	X			S'observen llaunes de begudes alcohòliques a terra i fa olor d'orins. És un espai "fosc" de dia. Presència d'un home al costat del CAP, assegut en evident estat d'embriaguesa. Presència d'un edifici abandonat d'habitatges.
Facilitació/promoció d'ús igualitari de l'espai		X		L'ús de l'espai durant l'observació s'ha limitat a un home.
Accessibilitat a l'espai en igualtat de condicions		X		No s'observa cap plànol que faciliti la comprensió de l'espai per a persones diverses des d'un punt de vista cultural, d'origen, de capacitats, etc. No es facilita la circulació de persones amb mobilitat reduïda, hi ha un pendent considerable i el carrer està

				particularment brut i poc cuidat. Pel que fa a les persones amb diversitat funcional visual, el carrer no mostra senyals d'estar-hi adaptat. No s'han observat trams amb relleu com a guia al terra. No s'observa cap element que pugui distorsionar l'accessibilitat a persones amb diversitat funcional auditiva, tot i que no es pot garantir l'accés en igualtat de condicions als comerços i equipaments (en relació amb el coneixement de la llengua signada). Pel que respecta a les diversitats funcionals cognitives, no es valora que l'espai impedeixi l'accessibilitat.
--	--	--	--	---

	CARRER DE JOAQUIM COSTA			
	SÍ	NO	NS/NC	OBSERVACIONS
Espai com a facilitador de la socialització	X			Espai molt transitat per turistes i persones del barri. Carrer amb prioritat per a vianants, tot i que hi ha furgonetes i altres vehicles a la calçada. Durant l'observació hi ha una circulació constant de grups de persones, que consumeixen als comerços i passen. Hi ha grups mixtos i no mixtos tant pel que fa a sexe/gènere com a edat i procedència.
Facilitació/promoció de la relació intercultural	X			S'observen diversitat de botigues de cultures diferents. Fort contrast, però aparença de bones relacions de convivència, entre els diferents perfils de comerç.
Ús dels espais diferenciats per sexe/gènere		X		S'observen, a grans trets, el mateix nombre de dones i homes presents a l'espai. No consten cartells ni indicadors en què se separin o diferenciïn els espais, més enllà de les estratègies comercials i públic usuari de les diferents botigues.
Elements de l'espai generadors de seguretat	X			Força presència de persones autòctones a part del turisme. Carrer principalment comercial que, a més, connecta vies transitades (ronda de Sant Antoni i carrer del Carme) i presència d'una plaça que en facilita la visibilitat (plaça d'Emili Vendrell).
Elements distractors o perturbadors de l'espai	X			Circulació caòtica i gran gruix de persones en certs moments. S'observen, en diferents trams, les escombraries fora del contenidor i per terra. S'observa un carro de supermercat abandonat amb tot de deixalles a dins. Es repeteix la imatge en alguns carrers que tallen, com ara el carrer de la Paloma, on, a més, s'observa un matalàs vell i brut recolzat a la

				cantonada. Presència d'alguns grups d'homes d'origen asiàtic (Pakistan, Índia, etc.) recolzats als exteriors de les botigues mirant directament al carrer. Només s'observa una ocasió en què un grup interpel·la directament un grup de turistes (dones) quan passava.
Facilitació/promoció d'ús igualitari de l'espai		X		No consten cartells que recordin les normes bàsiques de respecte, ni que incitin a fer un ús determinat de l'espai. Les dinàmiques d'ús que s'observen són les següents: - Grups de persones autòctones (i caucàsiques) de pas, que se situen i circulen pel mig del carrer. - Grups de dones (d'origen asiàtic i àrab) circulant per les voreres laterals principalment, o pel mig del carrer. - Grups d'homes d'origen asiàtic (Índia, Pakistan) socialitzant-se a les voreres (dins i fora de les botigues). - Famílies filipines que circulen sobretot en direcció a la ronda de Sant Antoni, Raval nord. - Presència de nuclis familiars d'origen asiàtic passejant (Índia, Pakistan, etc.). En general, l'ús de l'espai és divers, si bé és cert que les persones s'aturen en funció de la tipologia de comerç i allò que aquest suscita. Es genera un ambient intercultural i usos força similars dels espais.
Accessibilitat a l'espai en igualtat de condicions		X		No s'observa cap plànol que faciliti la comprensió de l'espai per a persones diverses des d'un punt de vista cultural, d'origen, funcional, etc. Es facilita la circulació de persones amb mobilitat reduïda. Pel que fa a les persones amb diversitat funcional visual, el carrer no mostra senyals d'estar-hi adaptat. No s'han observat trams amb relleu específic com a guia al terra.

				No s'observa cap element que pugui distorsionar l'accessibilitat a persones amb diversitat funcional auditiva, tot i que no es pot garantir l'accés en igualtat de condicions als comerços i equipaments (en relació amb el coneixement de la llengua signada). Pel que respecta a les diversitats funcionals cognitives, no es valora que l'espai impedeixi l'accessibilitat.
--	--	--	--	--

	CARRER DE FERLANDINA			
	SÍ	NO	NS/NC	OBSERVACIONS
Espai com a facilitador de la socialització	X			Carrer que connecta l'espai de socialització de plaça dels Àngels amb el carrer de Joaquim Costa i el carrer de la Lluna. S'observen diversos grups mixtos de persones quant a sexe/gènere, edat i procedència.
Facilitació/promoció de la relació intercultural		X		Principalment hi ha botigues i comerços de roba o compres orientats a una determinada classe social i turística. S'observa la circulació de més persones d'aparença caucàsica que en altres carrers.
Ús dels espais diferenciats per sexe/gènere		X		No consta.
Elements de l'espai generadors de seguretat	X			Carrer ample, que surt de la plaça dels Àngels, d'ús mixt per a vianants i vehicles i amb força circulació, que es dirigeix directament a la ronda Sant Antoni. Espai força net, escombraries dins els contenidors.
Elements distractors o perturbadors de l'espai	X			Presència de grups masculins de turistes que arriben o surten de la plaça dels Àngels. Un dels grups mostra senyals de consum d'alcohol i increpa la resta de vianants fent crits i soroll, ocupant tot l'espai i fent que la resta se n'apartin. Presència d'un grup de <i>skaters</i> que passa a gran velocitat; un grup de senyores grans del barri els crida l'atenció.
Facilitació/promoció d'ús igualitari de l'espai		X		No consten cartells que recordin les normes bàsiques de respecte, ni que incitin a fer un ús determinat de l'espai.

Accessibilitat a l'espai en igualtat de condicions		X		No s'observa cap plànol que faciliti la comprensió de l'espai per a persones diverses des d'un punt de vista cultural, d'origen, funcional, etc. Es facilita la circulació de persones amb mobilitat reduïda. Pel que fa a les persones amb diversitat funcional visual, el carrer no mostra senyals d'estar-hi adaptat. No s'han observat trams amb relleu específic com a guia al terra. No s'observa cap element que pugui distorsionar l'accessibilitat a persones amb diversitat funcional auditiva, tot i que no es pot garantir l'accés en igualtat de condicions als comerços i equipaments (en relació amb el coneixement de la llengua signada). Pel que respecta a les diversitats funcionals cognitives, no es valora que l'espai impedeixi l'accessibilitat.
---	--	---	--	--

	CARRER DE LA LLUNA			
	SÍ	NO	NS/NC	OBSERVACIONS
Espai com a facilitador de la socialització	X			Carrer de vianants per on passen alguns vehicles. No hi consten massa comerços; es tracta, sobretot, d'un carrer amb habitatges. S'observen grups de veïnes i veïns, i de comerciants, asseguts al carrer amb cadires. S'observen nuclis familiars passejant i accedint a les cases (de procedència filipina, índia i pakistanesa).
Facilitació/promoció de la relació intercultural	X			Els edificis denoten ser utilitzats per famílies de procedències diverses i les botigues presents estan regentades, també, per persones d'orígens diversos (generalment, el cartell de la botiga indica aquest origen, com ara "Perruqueria filipina").
Ús dels espais diferenciats per sexe/gènere	X			Els nuclis de relació i veïnatge que fan ús del carrer s'ajunten per sexe/gènere durant l'observació. No hi ha presència de cartells per indicar un ús determinat dels espais.
Elements de l'espai generadors de seguretat	X			Carrer ample, els edificis no semblen abandonats o deixats. No es destaca pel trànsit de turistes, s'observa la presència de persones del barri que interactuen espontàniament.

				Desemboca al carrer principal de la Riera Alta. Hi ha força visibilitat en tot el tram del carrer.
Elements distractors o pertorbadors de l'espai	X			S'observen deixalles fora dels contenidors en un punt i material dels tallers en desús al carrer.
Facilitació/promoció d'ús igualitari de l'espai		X		No s'observen cartells que senyalitzin un ús de l'espai igualitari ni cap normativa sobre aquest aspecte.
Accessibilitat a l'espai en igualtat de condicions		X		No s'observa cap plànol que faciliti la comprensió de l'espai per a persones diverses des d'un punt de vista cultural, d'origen, funcional, etc. Es facilita la circulació de persones amb mobilitat reduïda. Pel que fa a les persones amb diversitat funcional visual, el carrer no mostra senyals d'estar-hi adaptat. No s'han observat trams amb relleu específic com a guia al terra. No s'observa cap element que pugui distorsionar l'accessibilitat a persones amb diversitat funcional auditiva, tot i que no es pot garantir l'accés en igualtat de condicions als comerços i equipaments (en relació amb el coneixement de la llengua signada). Pel que respecta a les diversitats funcionals cognitives, no es valora que l'espai impedeixi l'accessibilitat.

	CARRER D'EN ROIG			
	SÍ	NO	NS/NC	OBSERVACIONS
Espai com a facilitador de la socialització		X		Carrer estret amb circulació de vehicles. Interseccions amb carrerons. No hi ha voreres amples que facilitin espais de socialització. Poca presència de botigues. No s'observen grups ni dinàmiques de socialització durant l'observació. S'observa una discussió a crits entre dos homes de mitjana edat.
Facilitació/promoció de la relació intercultural		X		Hi ha presència de botigues culturalment diverses. No hi circulen gaires clients i clientes durant l'observació.
Ús dels espais diferenciats per sexe/gènere		X		Només es detecta la presència d'homes al carrer durant l'observació, circulen sols o en parelles. No hi ha WC públics.
Elements de l'espai generadors de seguretat		X		No consten.
Elements distractors o pertorbadors de l'espai	X			Presència principal de grups d'homes. No hi ha gaire visibilitat i no hi ha espais de socialització propers. S'observa el terra força brut, presència de llaunes de beguda alcohòliques i olor d'orins. Els pocs vehicles que hi circulen limiten la visibilitat. Els edificis són alts, i es tracta d'habitatges. El fet que el carrer sigui estret fa més sensació de tancament. Persones discutint.

				Força soroll des del carrer Hospital i el carrer del Carme.
Facilitació/promoció d'ús igualitari de l'espai		X		
Accessibilitat a l'espai en igualtat de condicions		X		No s'observa cap plànol que faciliti la comprensió de l'espai per a persones diverses des d'un punt de vista cultural, d'origen, funcional, etc. No es facilita la circulació de persones amb mobilitat reduïda. Pel que fa a les persones amb diversitat funcional visual, el carrer no mostra senyals d'estar-hi adaptat. No s'han observat trams amb relleu específic com a guia al terra. No s'observa cap element que pugui distorsionar l'accessibilitat a persones amb diversitat funcional auditiva, tot i que no es pot garantir l'accés en igualtat de condicions als comerços i equipaments (en relació amb el coneixement de la llengua signada). Pel que respecta a les diversitats funcionals cognitives, no es valora que l'espai impedeixi l'accessibilitat.

	CARRER DE L'HOSPITAL			
	SÍ	NO	NS/NC	OBSERVACIONS
Espai com a facilitador de la socialització		X		Carrer de voreres estretes amb circulació de vehicles constant, i poc respecte —durant l'observació— dels passos de vianants. S'observen grups de pertinença socialitzant-se entre ells ocupant tota la vorera. Genera tensions. S'observen grups de turistes ocupant la vorera i les vies dels vehicles. Genera tensions.
Facilitació/promoció de la relació intercultural	X			Presència de persones de procedències diverses i botigues de cultures diverses també.
Ús dels espais diferenciats per sexe/gènere	X			S'observen força grups d'homes d'origen àrab, indi i pakistanès al llarg del carrer, reunits, ocupant la vorera. Les dones i les persones d'altres orígens baixen de la vorera per continuar circulant. La reacció vers els grups de turistes és diferent, circulen separant el grup i passant pel mig.
Elements de l'espai generadors de seguretat		X		No consten.
Elements distractors o pertorbadors de l'espai	X			Pas constant de vehicles de motor i bicicletes. Pas de persones amb carros plens de deixalles. Escombraries fora del contenidor observades en dues situacions. Grups d'homes ocupant l'espai dels vianants i l'entrada a carrerons d'habitatges. Grups de turistes aturats en els espais de pas.

				Entrades i sortides de les persones dels comerços.
Facilitació/promoció d'ús igualitari de l'espai		X		No consta.
Accessibilitat a l'espai en igualtat de condicions		X		No s'observa cap plànol que faciliti la comprensió de l'espai per a persones diverses des d'un punt de vista cultural, d'origen, funcional, etc. No es facilita la circulació de persones amb mobilitat reduïda. Pel que fa a les persones amb diversitat funcional visual, el carrer no mostra senyals d'estar-hi adaptat. No s'han observat trams amb relleu específic com a guia al terra. No s'observa cap element que pugui distorsionar l'accessibilitat a persones amb diversitat funcional auditiva, tot i que no es pot garantir l'accés en igualtat de condicions als comerços i equipaments (en relació amb el coneixement de la llengua signada). Pel que respecta a les diversitats funcionals cognitives, no es valora que l'espai impedeixi l'accessibilitat.

	CARRER DEL CARME			
	SÍ	NO	NS/NC	OBSERVACIONS
Espai com a facilitador de la socialització	X			Presència d'espais de socialització com la plaça d'Aureli Capmany i els jardins del Dr. Fleming. Proximitat a la Rambla i al mercat de la Boqueria. S'observen més espais d'intercanvi en els quals es relacionen les persones. S'observa relació en el grup de pertinença, relacions individuals espontànies i relacions entre grups diferents. Presència de grups mixtos (sexe/gènere, cultura i origen). Presència de grups masculins de procedències diverses. Presència de grups de turistes.
Facilitació/promoció de la relació intercultural	X			Hi ha diversitat cultural a les botigues, espais, bars i restaurants i en les persones que en fan ús.
Ús dels espais diferenciats per sexe/gènere		X		No consten.
Elements de l'espai generadors de seguretat	X			Voreres amples i petites, espai amb comerços diversos i carrer ben comunicat, els accessos del qual dirigeixen a les Rambles o bé a la Rambla de Sant Antoni. Presència de parcs infantils i places, espais culturals i formatius, i el mercat de la Boqueria a prop. Presència d'espais i zones verdes.
Elements distractors o pertorbadors de l'espai	X			Pas constant de vehicles de motor i bicicletes. Grups de turistes aturats en els espais de pas. Entrades i sortides de les persones dels comerços. Forta presència de sorolls, obres i circulació.
Facilitació/promoció d'ús igualitari de l'espai		X		No consta.
Accessibilitat a l'espai en igualtat de condicions		X		No s'observa cap plànol que faciliti la comprensió de l'espai per a persones diverses des d'un punt de vista cultural, d'origen, funcional, etc. No es facilita la circulació de persones amb mobilitat reduïda (massa trànsit de vehicles i de grups de persones). Pel que fa a les persones amb diversitat funcional visual, el carrer no mostra senyals d'estar-hi adaptat. No s'han

				observat trams amb relleu específic com a guia al terra. No s'observa cap element que pugui distorsionar l'accessibilitat a persones amb diversitat funcional auditiva, tot i que no es pot garantir l'accés en igualtat de condicions als comerços i equipaments (en relació amb el coneixement de la llengua signada).
--	--	--	--	--

